

Natura 2000-gebied Zwarte Meer

De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Gelet op artikel 3, eerste lid, en artikel 4, vierde lid, van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG L 206);

Gelet op de Beschikking van de Commissie 2008/23/EG van 12 november 2007 op grond van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad, van een eerste bijgewerkte lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio (PbEG L 12);

Gelet op artikel 4, eerste en tweede lid, van Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand (PbEG L 103);

Gelet op de artikelen 10a en 15 van de Natuurbeschermingswet 1998;

BESLUIT:

Artikel 1

1. Als speciale beschermingszone in de zin van artikel 4, vierde lid, van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG L 206) wordt aangewezen: het op de bij dit besluit behorende kaart aangegeven gebied, bekend onder de naam: **Zwarte Meer**.
2. De in het eerste lid bedoelde speciale beschermingszone is aangewezen voor de volgende natuurlijke habitattypen opgenomen in bijlage I van Richtlijn 92/43/EEG; prioritaire habitattypen zijn met een sterretje (*) aangeduid:
 - H3150 Van nature eutrofe meren met vegetatie van het type *Magnopotamion* of *Hydrocharition*
 - H6430 Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
 - H6510 Laaggelegen schraal hooiland (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*)
3. De in het eerste lid bedoelde speciale beschermingszone is aangewezen voor de volgende soorten opgenomen in bijlage II van Richtlijn 92/43/EEG; prioritaire soorten zijn met een sterretje (*) aangeduid:
 - H1145 Grote modderkruiper
 - H1149 Kleine modderkruiper
 - H1163 Rivierdonderpad
 - H1318 Meervleermuis

Artikel 2

Het besluit tot aanwijzing van het gebied Zwarte Meer als speciale beschermingszone in de zin van artikel 4, eerste lid, van Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand (PbEG L 103) van 18 juli 1995 (N.955811; Stcrt. 1995, nr. 147) wordt als volgt gewijzigd:

- a. de begrenzing van het aangewezen gebied wordt op de in paragraaf 3.3 van de Nota van toelichting, zoals bedoeld in artikel 3, eerste lid, van dit besluit beschreven wijze gewijzigd;
- b. de Nota van toelichting wordt ingetrokken en vervangen door de Nota van toelichting, zoals bedoeld in artikel 3, eerste lid, van dit besluit;
- c. de in de aanhef bedoelde speciale beschermingszone geldt als te zijn aangewezen voor de volgende vogelsoorten, welke worden beschermd op grond van artikel 4, eerste lid, van Richtlijn 79/409/EEG:
 - A021 Roerdomp
 - A029 Purperreiger
 - A034 Lepelaar
 - A037 Kleine zwaan
 - A119 Porseleinhoen
 - A197 Zwarte stern
- d. de in de aanhef bedoelde speciale beschermingszone geldt als te zijn aangewezen voor de volgende trekkende vogelsoorten, welke worden beschermd op grond van artikel 4, tweede lid, van Richtlijn 79/409/EEG:
 - A005 Fuut
 - A017 Aalscholver
 - A039 Toendrarietgans
 - A041 Kolgans
 - A043 Grauwe gans
 - A050 Smient
 - A051 Krakeend
 - A052 Wintertaling
 - A054 Pijlstaart
 - A056 Slobeend
 - A059 Tafeleend
 - A061 Kuifeend
 - A125 Meerkoet
 - A156 Grutto
 - A292 Snor
 - A295 Rietzanger
 - A298 Grote karekiet
- e. de kaart voor zover van toepassing op het in de aanhef genoemde besluit wordt ingetrokken.

Artikel 3

1. Dit besluit gaat vergezeld van een Nota van toelichting inclusief bijlagen en een kaart die integraal deel uitmaken van dit besluit.
2. De in de artikelen 1 en 2 genoemde speciale beschermingszones vormen samen het Natura 2000-gebied **Zwarte Meer**, waarvan de instandhoudingsdoelstelling in de zin van artikel 10a, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 is opgenomen in de Nota van toelichting.

Artikel 4

Het besluit tot aanwijzing van het gebied Zwarte Water en Overijsselse Vecht (ged.) als speciale beschermingszone in de zin van artikel 4, eerste en tweede lid, van Richtlijn 79/409/EEG zoals aangewezen bij besluit van 24 maart 2000 (N/2000/308, Stcrt. 2000, nr. 65) wordt als volgt gewijzigd: de begrenzing van dit gebied wordt op de in paragraaf 3.3.2 van de Nota van toelichting, zoals bedoeld in artikel 3, eerste lid, van dit besluit beschreven wijze gewijzigd.

Artikel 5

1. De bekendmaking van dit besluit geschiedt in de Staatscourant.
2. Dit besluit treedt in werking op de dag na bekendmaking in de Staatscourant.

De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,
w.g. G. Verburg

Dit besluit, de kaart en de Nota van toelichting worden gedurende zes weken terinzage gelegd in de onderstaande vestigingen van de Directie Regionale Zaken van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit:

- Vestiging Noord: Cascadeplein 6, 9726 AD GRONINGEN;
- Vestiging Oost: Verzetslaan 30, 7411 HX DEVENTER;
- Vestiging West: Herman Gorterstraat 55, 3511 EW UTRECHT;
- Vestiging Zuid: Keizersgracht 5, 5611 GB EINDHOVEN.

De terinzagelegging vindt tevens plaats in de gemeentehuizen van de betreffende gemeente(n), in de kantoren van de waterschappen waaronder het gebied valt en in de provinciehuizen van de betreffende provincie(s). Het besluit kan ook worden ingezien op internet op het adres: <http://www.minInv.nl/natura2000> en het zal bovendien worden bekendgemaakt in dag-, nieuws- en huis-aan-huisbladen.

Belanghebbenden die hun zienswijze als bedoeld in artikel 3:15 van de Algemene wet bestuursrecht naar voren hebben gebracht of die het redelijkerwijs niet verweten kan worden geen zienswijze naar voren te hebben gebracht, kunnen tot zes weken ná de eerste dag van de terinzagelegging beroep instellen bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State, Postbus 20019, 2500 EA Den Haag.

Nota van toelichting van het Natura 2000-gebied Zwarte Meer waarin opgenomen:

Nota van toelichting bij de aanwijzing van Zwarte Meer als speciale beschermingszone in het kader van de Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna en hierna te noemen de Habitatrichtlijn, alsmede Nota van toelichting bij de wijziging van besluit N.955811 tot aanwijzing van Zwarte Meer als speciale beschermingszone in het kader van de Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand en hierna te noemen de Vogelrichtlijn

1. INLEIDING

Met dit besluit wordt het gebied Zwarte Meer aangewezen als speciale beschermingszone onder de Habitatrichtlijn. Tevens wordt met dit besluit het besluit tot de aanwijzing van Zwarte Meer als speciale beschermingszone onder de Vogelrichtlijn, inclusief de daarbij behorende Nota van toelichting, gewijzigd. Het gebied wordt ook aangewezen als het Natura 2000-gebied Zwarte Meer, waarbij instandhoudingsdoelstellingen worden toegevoegd.

In artikel 1 van het besluit staat de naam van het gebied en worden de habitattypen en soorten opgesomd, waarvoor het gebied is aangewezen.

Artikel 2 van het besluit regelt de belangrijkste wijzigingen ten opzichte van het eerder genomen besluit tot aanwijzing van het gebied onder de Vogelrichtlijn. Zo wordt de Nota van toelichting, behorende bij het bestaande Vogelrichtlijnbesluit, geheel ingetrokken. Daarnaast worden de vogelsoorten opgesomd waarvoor het gebied van belang is en waarvoor het wordt geacht te zijn aangewezen. De aanwijzing als Wetland is door dit besluit niet gewijzigd.

In artikel 3 van het besluit wordt de term Natura 2000-gebied geïntroduceerd en wordt bepaald dat er voor het gebied een bepaalde instandhoudingsdoelstelling verwezenlijkt dient te worden. Deze doelstelling heeft zowel betrekking op de in artikel 1 opgesomde habitattypen en habitatsoorten als op de in artikel 2 opgesomde vogelsoorten. De vogels waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn vastgesteld, zijn geselecteerd aan de hand van de criteria die destijds zijn gebruikt bij de aanwijzing van de Vogelrichtlijngebieden in 2000. Beide aanwijzingen tezamen vormen het Natura 2000-gebied Zwarte Meer, waarvan de instandhoudingsdoelstellingen in dit besluit zijn opgenomen. De instandhoudingsdoelstellingen staan in de Nota van toelichting.

Artikel 5 regelt de bekendmaking en de inwerkingtreding van dit besluit.

In hoofdstuk 2 van deze Nota van toelichting worden de aanwijzingen op grond van de Habitat- en Vogelrichtlijn kort toegelicht. Vervolgens wordt in hoofdstuk 3 een gebiedsbeschrijving gegeven en wordt ingegaan op eventuele grenswijzigingen die zijn doorgevoerd nadat het gebied bij de Europese Commissie is aangemeld of die zijn doorgevoerd nadat het gebied als Vogelrichtlijngebied is aangewezen. Tevens wordt in hoofdstuk 3 de bij dit besluit behorende kaart toegelicht.

In hoofdstuk 4 wordt een opsomming gegeven van habitattypen en soorten waaraan het gebied zijn betekenis ontleent. Eventueel doorgevoerde wijzigingen worden in bijlage B van een toelichting voorzien.

Een belangrijk onderdeel van de Nota van toelichting is de opsomming van de instandhoudingsdoelstellingen in hoofdstuk 5. Allereerst worden de algemene doelstellingen geformuleerd en vervolgens staan de instandhoudingsdoelstellingen van de in het gebied aanwezige habitattypen en soorten vermeld. Er wordt aangegeven in welke richting de instandhoudingsdoelstelling zich zal moeten ontwikkelen. Daarvoor worden de termen "behoud", "uitbreiding" of "verbetering" gebruikt. Voor een habitatype wordt de verdeling gemaakt in oppervlakte en kwaliteit, zodat de aanduiding van de instandhoudingsdoelstelling van een habitatype altijd in de vorm van "behoud" of "uitbreiding" van oppervlakte en van "behoud" of "verbetering" van kwaliteit wordt gegeven. Voor soorten is het leefgebied medebepalend en geldt een verdeling in omvang en kwaliteit leefgebied. De aanduiding van de instandhoudingsdoelstelling van een soort is altijd in de vorm van "behoud" of "uitbreiding" van omvang leefgebied en van "behoud" of "verbetering" van kwaliteit van leefgebied ten behoeve van "behoud" of "uitbreiding" van de populatie.

Daarnaast zijn aan de Nota van toelichting drie bijlagen toegevoegd. Ook de bijlagen maken integraal onderdeel uit van het besluit. Bijlage A (voor zover van toepassing) laat zien welke terreindelen zijn vervallen of zijn toegevoegd als onderdeel van de speciale beschermingszone in de zin van de Vogelrichtlijn. Bijlage B is toegevoegd naar aanleiding van zienswijzen en omvat een nadere onderbouwing van wijzigingen in Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen, van de selectie als Habitatrictlijngebied en toewijzing van en wijzigingen in instandhoudingsdoelstellingen. In bijlage C wordt naar aanleiding van de ontvangen zienswijzen een nadere onderbouwing van het besluit gegeven. De gebiedsspecifieke behandeling van zienswijzen in deze bijlage beperkt zich tot de punten die direct van invloed zijn op dit aanwijzingsbesluit.

2. AANWIJZINGEN HABITAT- EN VOGELRICHTLIJN

Door middel van dit besluit wordt het gebied Zwarte Meer aangewezen als speciale beschermingszone onder de Habitatrictlijn (verder aangeduid als "Habitatrictlijngebied"). Het gebied is in mei 2003 aangemeld volgens de procedure zoals opgenomen in artikel 4 van deze Richtlijn, waarna het gebied in december 2004 door de Europese Commissie onder de naam "Zwarte Meer" en onder nummer NL2003056 is geplaatst op de lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio.

Het gebied is op 18 juli 1995 (N.955811) onder de naam "Zwarte Meer" ook aangewezen als speciale beschermingszone onder de Vogelrichtlijn (verder aangeduid als "Vogelrichtlijngebied"). Bij de Europese Commissie is dit gebied bekend onder nummer NL9802031. Het bestaande Vogelrichtlijnbesluit N.955811 is door middel van dit besluit gewijzigd.

Met betrekking tot het Vogelrichtlijngebied kan er in dit besluit naast mogelijke grenswijzigingen ook een wijziging plaatsvinden bij de vogelsoorten, waarvoor dit gebied destijds is aangewezen. Deze eventuele wijzigingen worden toegelicht in bijlage B. In dit besluit worden alle vogelsoorten opgesomd waarvoor het gebied wordt geacht te zijn aangewezen.

Het Natura 2000-gebied Zwarte Meer (landelijk gebiedsnummer 74) omvat derhalve het Vogelrichtlijngebied Zwarte Meer en het Habitatrictlijngebied Zwarte Meer. Natura 2000 is het samenhangende Europees ecologisch netwerk bestaande uit de gebieden aangewezen onder de Habitatrictlijn en onder de Vogelrichtlijn. Dit netwerk

moet de betrokken natuurlijke habitattypen, habitats van soorten en de leefgebieden van vogels in een gunstige staat van instandhouding behouden of, in voorkomend geval, herstellen. De instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 5) en eventuele wijziging van de begrenzing zijn in algemene zin nader toegelicht in het Natura 2000 doelendocument (2006)¹. Dit document geeft het beleidskader van de geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen weer en van de daarbij gehanteerde systematiek. Beschrijvingen van habitattypen en (vogel)soorten waarvoor doelen zijn vastgesteld, zijn opgenomen in het Natura 2000 profielendocument (2008)².

Het Natura 2000-gebied Zwarte Meer ligt in de provincies Flevoland en Overijssel en behoort tot het grondgebied van de gemeenten Noordoostpolder, Kampen, Steenwijkerland en Zwartewaterland.

2.1 Beschermde natuurmonumenten

Ingevolge artikel 15a, tweede en derde lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 vervalt van rechtswege de status van de hieronder opgesomde natuurmonumenten³. Het beschermd natuurmonument Zwarte Meer is aangewezen op 1 augustus 1996 (N/964779; Stcrt. 1996, nr. 161).

Het staatsnatuurmonument Zwarte Meer is aangewezen op 10 oktober 1990 (NMF-90-10086; Stcrt. 1990, nr. 203).

Op grond van de wet heeft de instandhoudingsdoelstelling voor de gedeelten van het Natura 2000-gebied waarop de aanwijzingen als natuurmonument van toepassing waren, mede betrekking op de doelstellingen ten aanzien van het behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied zoals deze waren vastgelegd in de vervallen besluiten (zie verder hoofdstuk 5).

De gebieden, die in het verleden als natuurmonument zijn aangewezen, zijn op de bijgevoegde kaarten ook als zodanig te herkennen.

3. GEBIEDSBESCHRIJVING EN BEGRENZING

3.1 Gebiedsbeschrijving

Het Zwarte Meer ligt in de voormalige IJsseldelta tussen de Noordoostpolder en het Kampereiland. Het is een groot, ondiep randmeer dat grotendeels bestaat uit open water met lokaal watervegetaties van voedselrijke milieus.

In het gebied zijn geleidelijke overgangen van water naar land aanwezig. Aan de zuidkant ligt een groot rietmoeras, in het oostelijk deel een kunstmatig eiland (het Vogeleiland) en enkele restanten van biezenvelden. Langs de oevers zijn brede rietkragen en moerasvegetaties aanwezig. Plaatselijk komen grote zeggenmoerassen van voedselrijke milieus voor. De graslanden bestaan voor een groot deel uit typen van (matig) voedselrijke standplaatsen, overstromingsgraslanden met kievietsbloemen, kamgrasweiden en glanshaverhooilanden. Verder komen op de oevers struwelen, (hakhout)bosjes en natuurlijke en gegraven kolken voor.

¹ Ministerie van LNV (2006): Natura 2000 doelendocument. Duidelijkheid bieden, richting geven en ruimte laten. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

² Ministerie van LNV (2008): Natura 2000 profielendocument. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

³ De oude wet kende zowel staatsnatuurmonumenten als beschermde natuurmonumenten. Dit verschil is in de huidige wet komen te vervallen.

3.2 Landschappelijke context en kenmerken begrenzing

Zwarte Meer behoort tot het Natura 2000-landschap "Meren en Moerassen".

De ligging van de habitattypen en van de leefgebieden van de soorten (paragraaf 4.4) waarvoor het gebied is aangewezen, vormt het uitgangspunt voor de begrenzing van de Habitatrichtlijngebieden. Dit is inclusief terreindelen die van mindere kwaliteit zijn. Daarnaast omvat het begrensde gebied ook natuurwaarden die integraal onderdeel uitmaken van de ecosystemen waartoe de betreffende habitattypen en leefgebieden van soorten behoren, alsmede terreindelen die noodzakelijk worden geacht om de betreffende habitattypen en leefgebieden van soorten in stand te houden en te herstellen⁴.

Bij de keuze en de afbakening van de gebieden is geen rekening gehouden met andere vereisten dan die verband houden met de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna⁵.

De grenzen van Vogelrichtlijngebieden worden bepaald door het gebruik dat de aanwezige bijlage I-soorten, en/of trekkende watervogels, en/of overige trekkende vogels ervan maken, waarbij wordt uitgegaan van landschapsecologische eenheden en de biotoopeisen van de betrokken vogelsoorten. Het Zwarte Meer is aangewezen onder de Vogelrichtlijn vanwege de aanwezigheid van een uitgestrekt zoetwatermeer en moerasvegetatie die als geheel het leefgebied vormen van soorten van bijlage I van de Vogelrichtlijn (art. 4.1) en tevens fungeert als overwinteringsgebied en rustplaats in de trekzone van andere trekvogelsoorten (art. 4.2). De begrenzing van het Vogelrichtlijngebied is zo gekozen dat een in landschappelijk en vogelkundig opzicht samenhangend geheel is ontstaan dat in samenhang met de Vogelrichtlijngebieden Ketelmeer & Vossemeer en De Wieden voorziet in de beschermingsbehoefte met betrekking tot het voortbestaan van bedoelde vogelsoorten.⁶

3.3 Begrenzing en oppervlakte

3.3.1 Natura 2000-gebied

De begrenzing van het Natura 2000-gebied is aangegeven op de bij de aanwijzing behorende kaart. Het Natura 2000-gebied Zwarte Meer ligt tussen de Zwartemeerdijk in het noorden, de polderdijken van het Kampereiland in het zuiden, de Ramspolbrug in het westen, en de Barsbekerdijk in het oosten.

Het Natura 2000-gebied beslaat een totale oppervlakte van ongeveer 2.160 ha, die geheel onder beide richtlijnen is aangewezen. De beide (voormalige) natuurmonumenten samen hebben een omvang van ruim 1.870 ha en liggen geheel binnen het Natura 2000-gebied⁷. Voor de exacte oppervlakte wordt verwezen naar de legenda van de bij dit besluit behorende kaart. Deze cijfers betreffen bruto-oppervlakten omdat bij de berekening geen rekening is gehouden met niet op de kaart, tekstueel uitgesloten delen.

⁴ De begrenzingsmethodiek is verder uitgewerkt in het Gebiedendocument (2004).

⁵ Hof van Justitie EG, 7 november 2000, First Corporate Shipping, zaak C-371/98, punten 16 en 25.

⁶ De wijze van begrenzing van Vogelrichtlijngebieden is toegelicht in de Nota van Antwoord Vogelrichtlijn (2000), bijlage 1, Selectiecriteria en methode van begrenzing.

⁷ Blijkens de kaart behorende bij de aanwijzing maakt het Ganzendiep geen onderdeel van het staatsnatuurmonument hoewel de Nota van toelichting daar wel melding van maakt.

De begrenzings van het Vogelrichtlijngebied en van het Habitatrichtlijngebied (zoals aangemeld) zijn op de kaart op enkele technische punten verbeterd⁸:

- Bestaande bebouwing (inclusief erven en tuinen) waar geen Natura 2000-waarden voorkomen, is waar mogelijk op grond van kadastrale of topografische lijnen ook op de kaart buiten de begrenzing gebracht. (°)
- De begrenzing is waar mogelijk gelegd langs topografisch herkenbare lijnen, zoals dijken, perceelscheidingen en bosranden.
- De begrenzing is afgestemd op die van het (voormalige) natuurmonument opdat deze geheel binnen het Vogel- en Habitatrichtlijngebied valt.
- De oeverzone aan de westzijde van de Broekenpolder (ten noordwesten van Genemuiden) is overgeheveld van Vogelrichtlijngebied Zwarte Water & Overijsselsche Vecht naar het Zwarte Meer omdat het deel uitmaakte van het staatsnatuurmonument Zwarte Meer (circa 1 ha). (°)
- Onlogische verschillen (<25 ha) tussen Vogel- en Habitatrichtlijngebied zijn opgeheven door de meest ruime grens aan te houden. Onlogische verschillen op perceelsniveau van minder dan 1 ha tussen de begrenzing van de Vogel- en Habitatrichtlijngebieden zijn weggewerkt.
- Overlap van 5 meter of minder met kadastrale percelen die grotendeels buiten het gebied zijn gelegen, is gelet op de kadastrale inschrijving⁹, waar mogelijk beperkt. Dit betekent dat aldaar de kadastrale lijn is aangehouden. Deze werkwijze is alleen gevolgd op plekken waar geen Natura 2000-waarden aanwezig zijn. (°)

Andere wijzigingen van meer dan 1 ha worden in de volgende alinea's toegelicht.

De begrenzing van het Vogelrichtlijngebied is aangepast (bijlage A):

- De Zwartemeerdijk tussen Ramspolbrug (N50) en Kadoelersluis is niet opgenomen omdat deze dijk (met korte grasvegetatie) geen betekenis heeft voor de watervogels waarvoor het gebied is aangewezen. Deze dijk staat wel vermeld op de kaart behorende bij het aanwijzingsbesluit van 18 juli 1995. De Nota van toelichting bij het oorspronkelijke aanwijzingsbesluit maakt echter geen melding van de ligging van de dijk in het gebied ("Het Zwarte Meer omvat een groot, ondiep randmeer met zeer ondiepe oeverzones, brede rietmoerassen, uiterwaarden en een kunstmatig eiland, het zogenaamde Vogeleiland.").
- Langs de Grote Buitenlanden (ten zuiden van Barsbeek) is de grens gelegd langs de sloot van de dijk aan de oostzijde (in plaats van een willekeurige grens tussen de sloot en de provinciale weg N331) (-circa 30 ha). De vogelkundige waarden liggen in de oeverlanden en niet in de hoger gelegen (binnendijkse) percelen. Hiermee is de in het ontwerp voorziene uitbreiding vervallen. (°)

De begrenzing van het Habitatrichtlijngebied (zoals aangemeld) is op twee plekken aangepast:

- Aan de zuidzijde zijn ter hoogte van de Noorderrandweg enkele percelen (10,7 ha) toegevoegd, die wel reeds deel uitmaakten van het Vogelrichtlijngebied.
- Langs de Grote Buitenlanden (ten zuiden van Barsbeek) is de grens gelegd langs de sloot van de dijk aan de oostzijde (in plaats van langs de provinciale weg N331). Dit betekent een verkleining van circa 65 ha. De habitatwaarden liggen in de oeverlanden en niet in de hoger gelegen (binnendijkse) percelen. (°)

⁸ Wijzigingen aangeduid met een nulletje (°) betreffen aanpassingen ten opzichte van het ontwerpbesluit.

⁹ Conform artikel 15 van de Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen onroerende zaken (Stb. 2004, 31) is dit besluit, wat betreft de kadastrale percelen die geheel of gedeeltelijk binnen het aangewezen gebied zijn gelegen, in de kadastrale registratie als beperking ingeschreven.

3.3.2 Wijziging Vogelrichtlijngebied Zwarte Water en Overijsselse Vecht

De oeverzone aan de westzijde van de Broekenpolder die aan het Natura 2000-gebied Zwarte Meer wordt toegevoegd (zie boven), is in maart 2000 aangewezen als onderdeel van het Vogelrichtlijngebied Zwarte Water en Overijsselse Vecht (ged.). Deze wijziging betekent dat deze oeverstrook tegelijkertijd moet worden onttrokken aan de aanwijzing van het laatstgenoemde gebied (artikel 4 van dit besluit, zie kaart bijlage A). Dit betekent dat het besluit tot aanwijzing van het Vogelrichtlijngebied Zwarte Water en Overijsselse Vecht middels dit besluit wordt gewijzigd (de aanwijzing van het laatstgenoemde gebied als Natura 2000-gebied zal op een later tijdstip plaatsvinden). (°)

3.4 Toelichting bij de kaart en uitgesloten delen

De begrenzing van het Natura 2000-gebied is aangegeven op de bij de aanwijzing behorende kaart. Voor zover van toepassing is daarbij onderscheid gemaakt tussen de begrenzingen van Habitatrichtlijngebied, Vogelrichtlijngebied en (voormalige) natuurmonumenten. Daar waar de kaart en de Nota van toelichting, bijvoorbeeld om kaarttechnische redenen, niet overeenstemmen, is de tekst in deze paragraaf doorslaggevend. In voorkomende gevallen zijn op de kaart ook aangrenzende Natura 2000-gebieden aangegeven. Aan de indicatief aangeduide begrenzing van deze gebieden kunnen geen rechten worden ontleend (voor de begrenzing van deze gebieden wordt verwezen naar de kaarten van de betreffende aangewezen of aangemelde gebieden).

Voor de begrenzing van Natura 2000-gebieden geldt de volgende algemene exclaveringsformule: Bestaande bebouwing, erven, tuinen, verhardingen en hoofdspoorwegen maken geen deel uit van het aangewezen gebied, tenzij daarvan in paragraaf 3.3 wordt afgeweken. Voor de gebruikte begrippen gelden de volgende definities (voor zover van toepassing in het onderhavige gebied):

- Bebouwing betreft één of meer gebouwen of bouwwerken geen gebouwen zijnde. Gebouw: elk bouwwerk, dat een voor mensen toegankelijke, overdekte, geheel of gedeeltelijk met wanden omsloten ruimte vormt. Bouwwerk: elke constructie van enige omvang van hout, steen, metaal of ander materiaal, welke hetzij direct of indirect met de grond verbonden is, of hetzij direct of indirect steun vindt in of op de grond.
- Erven zijn de onmiddellijk aan een woning of ander gebouw gelegen, daarbij behorende en daarmee in gebruik zijnde terreinen.
- Tuinen zijn in de onmiddellijke nabijheid van een woning of ander gebouw gelegen intensief onderhouden terreinen, beplant met siergewassen en gazons of in gebruik als moestuin, die zich duidelijk onderscheiden van de omgeving. Tuinen zijn meestal besloten en omheind middels een afrastering, schutting, muur of haag, of (deels) omgeven door een sloot.
- Verhardingen kunnen bijvoorbeeld zijn: wegen, pleinen, parkeervoorzieningen, erfverhardingen en steenglooingen. Wegen betreffen alle voor het gemotoriseerd verkeer in gebruik zijnde kunstmatig verharde wegen met inbegrip van de daarin liggende bruggen en duikers en de tot die wegen behorende paden en bermen of zijkanten.
- Hoofdspoorwegen betreffen spoorlijnen die zijn opgenomen in het Besluit aanwijzing hoofdspoorwegen (Stb. 2004, nr. 722). Langs hoofdspoorwegen geldt artikel 20 van de Spoorwegwet.

4. NATURA 2000-WAARDEN

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt allereerst een opsomming gegeven van de waarden waaraan het gebied zijn betekenis ontleent als Habitatrictlijngebied en Vogelrichtlijngebied. Wat betreft de aanwijzing als Habitatrictlijngebied wordt in paragrafen 4.2.1 en 4.2.2 een lijst gegeven van de habitattypen (met vermelding van de aanwezige subtypen) en soorten waarvoor het gebied is aangewezen¹⁰. Paragraaf 4.2.3 vermeldt de vogelsoorten waarvoor het gebied onder de Vogelrichtlijn is aangewezen. Op alle vermelde habitattypen en (vogel)soorten is een instandhoudingsdoelstelling van toepassing (zie hoofdstuk 5).

Vervolgens wordt in paragraaf 4.3 vermeld welke selectiecriteria op het Habitatrictlijngebied van toepassing zijn en wordt onderbouwd waarom het gebied als Habitatrictlijngebied is geselecteerd. Van elk habitatype en van elke soort waarvoor het gebied aan de selectiecriteria voldoet, wordt in bijlage B.3 in tekst en/of tabelvorm de betekenis (relatieve bijdrage) van het gebied afgezet tegen de betekenis van de andere Habitatrictlijngebieden die aan de selectiecriteria voldoen. Tenslotte beschrijft paragraaf 4.4 de verspreiding van habitattypen en soorten binnen het gebied, ter onderbouwing van de gevolgde gebiedsbegrenzing van het Habitatrictlijngebied.

4.2 Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen

4.2.1 Habitatrictlijn: habitattypen (bijlage I¹¹)

Het gebied is aangewezen voor de volgende natuurlijke habitats opgenomen in bijlage I van de Habitatrictlijn, waarvoor het gebied een bijdrage levert aan de instandhouding op landelijk niveau. Ten behoeve van de nationale uitwerking van de Habitatrictlijn is een deel van de habitattypen verdeeld in subtypen, vanwege de zeer ruime variatie in fysieke omstandigheden en soortensamenstelling. De namen van de habitattypen en daarvan afgeleide subtypen zullen verder met hun verkorte namen worden aangeduid. Wijzigingen ten opzichte van de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en/of het ontwerpbesluit (2007) zijn verklaard in bijlage B.1 van deze Nota van toelichting⁷.

H3150 Van nature eutrofe meren met vegetatie van het type *Magnopotamion* of *Hydrocharition*
Verkorte naam Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden

H6430 Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
Verkorte naam Ruigten en zomen

betreft het subtype:

H6430A Ruigten en zomen (*moerasspirea*)

¹⁰ Prioritaire habitattypen en habitatoorten zijn in bijlagen I en II van de Habitatrictlijn en in dit besluit aangeduid met een sterretje *.

¹¹ Bijlagen I en II laatstelijk aangepast op 20 november 2006, Richtlijn 2006/105/EG, PbEG L 363, 20.12.2006, p. 368-405 (zie ook rectificatie PbEG L 80, 21.3.2007, p. 15).

H6510 Laaggelegen schraal hooiland (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*)

Verkorte naam Glanshaver- en vossenstaarthooilanden

betreft het subtype:

H6510B Glanshaver- en vossenstaarthooilanden (*grote vossenstaart*)

4.2.2 Habitatrichtlijn: soorten (bijlage II¹¹)

Het gebied is aangewezen voor de volgende soorten opgenomen in bijlage II van de Habitatrichtlijn, waarvoor het gebied een wezenlijke functie in de levenscyclus vervult. Hiermee wordt een bijdrage geleverd aan de instandhouding op landelijk niveau. Wijzigingen ten opzichte van de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en/of het ontwerpbesluit (2007) zijn verklaard in bijlage B.1 van deze Nota van toelichting⁷.

H1145 Grote modderkruiper (*Misgurnus fossilis*)

H1149 Kleine modderkruiper (*Cobitis taenia*)

H1163 Rivierdonderpad (*Cottus gobio*)

H1318 Meervleermuis (*Myotis dasycneme*)

4.2.3 Vogelrichtlijn: vogelsoorten (bijlage I en artikel 4.2)

Het gebied is aangewezen voor de volgende soorten opgenomen in bijlage I van de Vogelrichtlijn:

A021 Roerdomp (*Botaurus stellaris*)

A029 Purperreiger (*Ardea purpurea*)

A034 Lepelaar (*Platalea leucorodia*)

A037 Kleine zwaan (*Cygnus columbianus*)

A119 Porseleinhoen (*Porzana porzana*)

A197 Zwarte stern (*Chlidonias niger*)

Verder is het gebied aangewezen voor de volgende andere geregeld voorkomende trekvogels waarvoor het gebied van betekenis is als broed-, rui- en/of overwinteringsgebied en rustplaatsen in hun trekzones (artikel 4.2):

A005 Fuut (*Podiceps cristatus*)

A017 Aalscholver (*Phalacrocorax carbo*)

A039 Toendrarietgans (*Anser fabalis* ssp. *rossicus*)

A041 Kolgans (*Anser albifrons*)

A043 Grauwe gans (*Anser anser*)

A050 Smient (*Anas penelope*)

A051 Kraakeend (*Anas strepera*)

A052 Wintertaling (*Anas crecca*)

A054 Pijlstaart (*Anas acuta*)

A056 Slobeend (*Anas clypeata*)

A059 Tafeleend (*Aythya ferina*)

A061 Kuifeend (*Aythya fuligula*)

A125 Meerkoet (*Fulica atra*)

A156 Grutto (*Limosa limosa*)

A292 Snor (*Locustella luscinioides*)

A295 Rietzanger (*Acrocephalus schoenobaenus*)

A298 Grote karekiet (*Acrocephalus arundinaceus*)

Wijzigingen ten opzichte van de aanwijzing als Vogelrichtlijngebied (1995) en/of het ontwerpbesluit (2007) zijn verklaard in bijlage B.2 van deze Nota van toelichting⁷.

4.3 Habitatrictlijn: waarden waarvoor het gebied aan de selectiecriteria voldoet

4.3.1 Habitattypen (bijlage I)

Voor niet-prioritaire habitattypen opgenomen in bijlage I van de Habitatrictlijn zijn in de eerste stap van het selectieproces in beginsel de "vijf belangrijkste gebieden" geselecteerd. Voor habitattypen welke verdeeld zijn in subtypen, geldt een aantal van "drie belangrijkste gebieden" per subtype. Voor prioritaire habitattypen¹⁰ geldt een aantal van "tien belangrijkste gebieden" en voor subtypen van prioritaire habitattypen een aantal van "vijf belangrijkste gebieden" per subtype. Verdeling in subtypen ten behoeve van de selectie is alleen toegepast indien de subtypen een verschillende verspreiding hebben en de beschikbare gegevens verdeling in subtypen toelaten. Voor enkele verspreid over het land voorkomende habitattypen, die in voldoende mate in gebieden zijn vertegenwoordigd welke voor andere waarden zijn opgenomen, zijn geen gebieden geselecteerd¹². De betekenis van het gebied is afgemeten aan de aanwezige oppervlakte en zo nodig ook de representativiteit van het habitatype. In een tweede stap zijn eventueel nog extra gebieden toegevoegd met het oog op landelijke dekking, geografische spreiding en grensoverschrijding¹³. In de onderstaande tabel zijn de habitattypen vermeld die bij de aanmelding hebben geleid tot selectie van het gebied en/of de habitattypen waarvoor het gebied op grond van de huidige gegevens en omstandigheden aan de selectiecriteria zou voldoen (zie ook bijlage B.3).

Habitat-type	X ^a	Y ^b	Landelijke oppervlakte ^c	Oppervlakte in Zwarte Meer ^d	Oppervlakte in Yde gebied ^e	Selectie bij aanmelding
H3150	5	4	ca. 4.000	B2 (6-15%)	B1 (2-6%)	ja

- (a) Aantal gebieden dat maximaal voor dit habitatype kan worden geselecteerd volgens het criterium: "behorend tot de X belangrijkste gebieden" voor het betreffende habitatype.
- (b) Aantal gebieden dat op grond van het onder (a) genoemde selectiecriteria voor het habitatype is geselecteerd (Y < X indien er minder dan X gebieden zijn waarin het habitatype is vastgesteld of voorkomt in differentiërende omvang).
- (c) Geschatte landelijke oppervlakte van het (subtype van het) habitatype in hectaren.
- (d) Oppervlakte in het onderhavige gebied, uitgedrukt als percentage van de landelijke oppervlakte. (Niet ingevuld indien gebied niet één van de X belangrijkste gebieden is.)
- (e) Oppervlakte van het habitatype in het, in rangorde van aflopende betekenis, Yde belangrijkste gebied. (Niet ingevuld indien niet van belang voor de bepaling van de relatieve betekenis van het gebied, wanneer representativiteit in plaats van oppervlakte doorslaggevend was).

4.3.2 Soorten (bijlage II)

Voor niet-prioritaire soorten opgenomen in bijlage II van de Habitatrictlijn zijn in de eerste stap van het selectieproces in beginsel de "vijf belangrijkste gebieden" geselecteerd. Voor prioritaire soorten¹⁰ geldt een aantal van "tien belangrijkste gebieden". Voor enkele verspreid over het land voorkomende soorten, die in voldoende mate in gebieden zijn vertegenwoordigd welke voor andere waarden zijn opgenomen, zijn geen gebieden geselecteerd¹⁴. De betekenis van het gebied is afgemeten aan de omvang van de aanwezige populatie. In een tweede stap zijn eventueel nog extra

¹² Habitattypen waarvoor geen gebieden zijn geselecteerd zijn: slijkgrasvelden (H1320) en ruigten en zomen, *moerasspirea* (H6430A) en ruigten en zomen, *droge bosranden* (H6430C).

¹³ De selectiecriteria zijn verder uitgewerkt in het Verantwoordingsdocument (2003).

¹⁴ Soorten waarvoor geen gebieden zijn geselecteerd zijn: zeeprk (H1095), elft (H1102), zalm (H1106), bittervoorn (H1134) en kleine modderkruiper (H1149). Voor de platte schijfhoren (H4056) zijn geen gebieden geselecteerd omdat de soort bij de uitbreiding van de EU in 2004 is toegevoegd aan bijlage II.

gebieden toegevoegd met het oog op landelijke dekking, geografische spreiding en grensoverschrijding¹³. Er zijn geen soorten waarvoor Zwarte Meer aan de selectiecriteria voldoet.

4.4 Verspreiding habitattypen en soorten in het Habitatrictlijngebied

De begrenzing van het Habitatrictlijngebied Zwarte Meer is in het bijzonder bepaald aan de hand van de ligging van habitattypen waarvoor het gebied is aangewezen (zie verder paragraaf 3.2). De verspreiding van de betreffende habitattypen binnen het gebied wordt in deze paragraaf globaal beschreven ter onderbouwing van de gevolgde begrenzing. Het is niet bedoeld als een uitputtende beschrijving.

Het habitatype meren met krabbenscheer en fonteinkruiden (H3150) is over een relatief grote oppervlakte aanwezig, onder andere ten noorden van het Zwanendiep. Maar vooral in de ondiepere delen langs de Overijsselse kust van het Zwarte Meer ten westen van het Ganzendiep komen fonteinkruidvelden voor.

Het habitatype ruigten en zomen, *moerasspirea* (H6430A) is aanwezig in de oostelijke oeverlanden. Kleine oppervlakten kievitsbloemhooilanden, behorend tot het habitatype glanshaver- en vossenstaarthooilanden, *grote vossenstaart* (H6510B) zijn momenteel aanwezig op de zuidoever van het Zwarte meer in de Polder de Grote Buitenlanden.

De grote modderkruiper (H1145) en kleine modderkruiper (H1149) bevinden zich vooral in de oeverzones waar geschikt leefgebied aanwezig is in de vorm van brede rietkragen en moerasvegetaties. De rivierdonderpad (H1163) komt ook langs de oevers voor, met name op basaltblokken en tussen driehoeksmosselen, waarvan één van de hoogste dichtheden zich bevindt in het gebied van de grote meren. Daarnaast fungeert het gebied als foerageergebied van meervleermuizen (H1318) die overdag in gebouwen in de wijde omgeving verblijven en 's nachts via kanalen en beken naar de randmeren komen om boven het water te foerageren.

5. INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

5.1 Inleiding

Het ecologisch netwerk Natura 2000 moet de betrokken natuurlijke habitats en leefgebieden van soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding behouden of in voorkomend geval herstellen. Onder het begrip "instandhouding" wordt een geheel aan maatregelen verstaan die nodig zijn voor het behoud of herstel van natuurlijke habitats en populaties van wilde dier- en plantensoorten in een gunstige staat van instandhouding. Ingevolge artikel 4, vierde lid, Habitatrictlijn worden bij aanwijzing als Habitatrictlijngebied "tevens de prioriteiten vast[gesteld] gelet op het belang van de gebieden voor het in een gunstige staat van instandhouding behouden of herstellen van een type natuurlijke habitat [...] of van een soort [...] alsmede voor de coherentie van Natura 2000 en gelet op de voor dat gebied bestaande dreiging van achteruitgang en vernietiging".

Deze bepaling is in artikel 10a, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 nader uitgewerkt. Op grond van dit artikel bestaat de verplichting om in een aanwijzing doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van leefgebieden van vogelsoorten dan wel doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van natuurlijke habitats of populaties van de in het wild levende dier- en plantensoorten op te nemen. Om die reden zijn voor elk Natura 2000-gebied instandhoudingsdoelstellingen ontwikkeld,

waarbij per habitatype en per (vogel)soort is uitgegaan van landelijke doelen en de bijdrage die een gebied redelijkerwijs kan leveren voor het bereiken van een gunstige staat van instandhouding op landelijk niveau. Tevens is daarbij aangegeven welke habitattypen en/of (vogel)soorten ten koste mogen gaan van andere habitattypen en (vogel)soorten. Bij broedvogelsoorten met een regionale doelstelling is in de toelichting aangegeven wat in een bepaalde periode de minimale en maximale bijdrage van het betreffende gebied aan het regionale doelniveau is geweest. Voor een beperkt aantal (vogel)soorten en habitattypen zijn op basis van artikel 10a, derde lid van de Natuurbeschermingswet 1998 "complementaire doelen" geformuleerd. Het betreft (vogel)soorten en habitattypen die onder druk staan en waarvoor Nederland in Europees verband een bijzondere verantwoordelijkheid heeft. Dit betekent dat aan een beperkt aantal Vogelrichtlijngebieden Habitatrictlijn doelen zijn toegekend (en andersom) en dat aan een beperkt aantal Habitatrictlijngebieden "ontwikkeldoelen" zijn toegekend. Met behulp van deze complementaire doelen is de realisering van de landelijke doelen beter gewaarborgd. Deze doelen maken volwaardig deel uit van de aanwijzingsbesluiten. De betreffende waarden worden niet aangemeld bij de Europese Commissie.

In bijlage B.4 van deze Nota van toelichting is een overzicht opgenomen van alle gebiedsdoelstellingen per habitatype en per (vogel)soort.

Voor de Natura 2000-gebieden zullen in beheerplannen instandhoudingsmaatregelen worden uitgewerkt die beantwoorden aan de gebiedsspecifieke ecologische vereisten van de betrokken natuurlijke habitats en (vogel)soorten.

Als verdere invulling van het stellen van prioriteiten zijn voor de acht onderscheiden Natura 2000-landschappen¹⁵ kernopgaven geformuleerd op grond van de daar voorkomende habitattypen en soorten, de landelijke betekenis van deze waarden binnen het betreffende landschap, de belangrijkste verbeteropgaven en de beïnvloedingsmogelijkheden. Per landschap omvatten ze de belangrijkste behoud- en herstelopgaven. De kernopgaven stellen prioriteiten ("richting geven") en geven overeenkomsten en verschillen tussen en binnen de gebieden aan. Zij hebben in het bijzonder betrekking op habitattypen en (vogel)soorten die sterk onder druk staan en/of waarvoor Nederland van groot of zeer groot belang is. De kernopgaven worden per Natura 2000-landschap behandeld en opgesomd in hoofdstuk 5 van het Natura 2000 doelendocument (2006).

5.2 Algemene doelen

Behoud en indien van toepassing herstel van:

1. de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de ecologische samenhang van Natura 2000 zowel binnen Nederland als binnen de Europese Unie;
2. de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese Unie, die zijn opgenomen in bijlage I of bijlage II van de Habitatrictlijn. Dit behelst de benodigde bijdrage van het gebied aan het streven naar een op landelijk niveau gunstige staat van instandhouding voor de habitattypen en de soorten waarvoor het gebied is aangewezen;
3. de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied, inclusief de samenhang van de structuur en functies van de habitattypen en van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen;
4. gebied is aangewezen;

¹⁵ Het Natura 2000-landschap van het gebied waarop dit besluit betrekking heeft staat vermeld in paragraaf 3.2 van deze Nota van toelichting.

5. de op het gebied van toepassing zijnde ecologische vereisten van de habitattypen en soorten waarvoor het gebied is aangewezen.

5.3 Habitatrictlijn: habitattypen (bijlage I)

H3150 Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Tot 1960 was het Zwarte Meer kraakhelder en vol met kranswieren en fonteinkruiden, maar door de toevoer van verontreinigd water ontstond in die periode een zuurstofloze en geëutrofiëerde situatie waardoor de waterplantenbegroeiingen ineenstortten. Er resteren nog enkele delen met fonteinkruidbegroeiingen. Verbetering is goed mogelijk gezien de sterk verbeterde waterkwaliteit. Het gebied heeft recentelijk een toename van de oppervlakte van dit habitatype laten zien en levert één van de grootste bijdragen aan het voorkomen van fonteinkruidbegroeiingen.

H6430 Ruigten en zomen

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit ruigten en zomen, *moerasspirea* (subtype A).

Toelichting Het habitatype ruigten en zomen, *moerasspirea* (subtype A) is in matige vorm aanwezig in de oeverlanden. Omdat dit subtype landelijk in een gunstige staat van instandhouding verkeert, is behoud van de huidige oppervlakte en kwaliteit voldoende.

H6510 Glanshaver- en vossenstaartheilanden

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit glanshaver- en vossenstaartheilanden, *grote vossenstaart* (subtype B).

Toelichting Van het habitatype glanshaver- en vossenstaartheilanden zijn momenteel kleine oppervlakten kievitsbloemheideilanden aanwezig, behorend tot het subtype *grote vossenstaart* (subtype B) dat landelijk in een zeer ongunstige staat van instandhouding verkeert. In het gebied zijn goede potenties voor uitbreiding van dit subtype.

5.4 Habitatrictlijn: soorten (bijlage II)

H1145 Grote modderkruiper

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.

Toelichting Het Zwarte Meer levert van de grote wateren waarschijnlijk de grootste bijdrage, mede gezien de hoge aantallen van de soort in de omliggende polders. Langs de oevers bevindt zich geschikt leefgebied voor de grote modderkruiper. Daar zijn brede rietkragen en moerasvegetaties aanwezig. Mogelijk is het Zwarte Meer van belang voor de onderlinge uitwisselingen van grote modderkruipers tussen de verschillende leefgebieden.

H1149 Kleine modderkruiper

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.

Toelichting In het Zwarte Meer zijn diverse waarnemingen bekend van de kleine modderkruiper. In het gebied vormen vooral de oeverzones geschikt habitat voor deze soort.

H1163 Rivierdonderpad

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.

Toelichting Binnen het gebied Zwarte Meer zijn diverse waarnemingen van rivierdonderpadden langs de oevers bekend. De soort vindt daar geschikt habitat in de vorm van basaltblokken en andere kunstmatige verhardingen. Daarnaast kent het Zwarte Meer één van de hoogste dichtheden aan driehoeksmosselen van de grote meren. Hierdoor is ook veel natuurlijk substraat voor de soort aanwezig.

H1318 Meervleermuis

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.

Toelichting Het gebied fungeert als foerageergebied van meervleermuizen die overdag in gebouwen in de wijde omgeving verblijven (actieradius 10 km). Dit betreffen onder meer omvangrijke kraamkolonies in Sint Jansklooster en Belt-Schutsloot (elk circa 150 dieren) en een verblijfplaats in Kampen. Een belangrijke vliegroute naar het Zwarte Meer loopt via de Arembergergracht.

5.5 Vogelrichtlijn: broedvogels**A021 Roerdomp**

Doel Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 6 paren (territoria).

Toelichting De roerdomp is van oudsher een broedvogel in de uitgestrekte rietvelden. De hoogste aantallen werden vastgesteld na een reeks zachte winters (maximaal 13 territoria in 1961). In de periode 1981-2003 werden jaarlijks tussen de 2 en 6 territoria vastgesteld, al ontbreken uit menig jaar telgegevens. In 2000-2003 werden slechts 2-4 territoria geteld. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is uitbreiding van de populatie gewenst. Het gebied kan onvoldoende draagkracht leveren voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio randmeren ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A029 Purperreiger

Doel Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 20 paren.

Toelichting In 1940 vestigde de purperreiger zich in het Zwarte Meer. De populatie nam geleidelijk toe tot een maximum van circa 150 paren in 1968. Vervolgens vond een sterke afname plaats met ten minste 60 paren begin jaren tachtig en ten minste 30 paren begin jaren negentig. In de periode 1999-2003 resteerden 2-15 paren. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is uitbreiding van de populatie gewenst. Het gebied kan voldoende draagkracht gaan leveren voor een sleutelpopulatie.

A119 Porseleinhoen

Doel Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 7 paren.

Toelichting Door het geleidelijk verdwijnen van biezenvetaties na de afsluiting van de Zuiderzee nam het aantal af tot het huidige, sterk fluctuerende niveau van 1-7 paren. Gezien de landelijke zeer ongunstige staat van instandhouding is herstel van een populatie op het relatief hoge niveau gewenst. Het gewenste doelniveau heeft betrekking op gunstige jaren zoals 1995 en 1999. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een

zelfstandige sleutelpopulatie, maar draagt in gunstige jaren wel bij aan de draagkracht in de regio Noordwest-Overijssel ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A292 Snor

Doel Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 50 paren.

Toelichting De snor is van oudsher een broedvogel in rietvelden langs de kust. Door uitbreiding van het riet in de jaren vijftig en zestig nam het aantal sterk toe tot maximaal 200 paren in 1970. Daarna liep het aantal aanzienlijk terug en in 2000 resteerden hooguit enkele tientallen paren; gemiddeld voor de periode 1999-2003 27 paren. Door het herstellen van een populatieniveau boven het gewenste aantal voor een regionale sleutelpopulatie van 100 broedparen zal, samen met de andere oostelijke randmeren, een belangrijk bolwerk gevormd kunnen worden voor de Nederlandse populatie. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is herstel van het leefgebied gewenst. Het gebied kan onvoldoende draagkracht leveren voor een zelfstandige sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio randmeren ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A295 Rietzanger

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 270 paren.

Toelichting In de periode 1999-2003 wordt het gemiddeld aantal paren van de rietzanger in Zwarte Meer geschat op 270. Gezien de landelijke gunstige staat van instandhouding, met betrekking tot het leefgebied en de populatieomvang, is behoud voldoende. Het gebied levert voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A298 Grote karekiet

Doel Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 40 paren.

Toelichting De grote karekiet is van oudsher een relatief talrijke broedvogel van de rietvelden. In 1970 werd de populatie op circa 200 broedparen geschat. Tellingen begin jaren negentig leverden maximaal 59 broedparen op (1990) en in de perioden 1993-1997 en 1999-2003 bedroegen de aantallen gemiddeld respectievelijk 41 en 35. Het Zwarte Meer is een belangrijk bolwerk voor de grote karekiet en één van de weinige gebieden waarin recent het gewenste niveau voor een sleutelpopulatie nog werd gehaald. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is herstel van de broedpopulatie op een relatief hoog niveau gewenst.

5.6 Vogelrichtlijn: niet-broedvogels

A005 Fuut

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 170 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de fuut met name een functie als foerageergebied. De soort is het hele jaar present met een piek in september en een minimum in december/januari. Eind jaren tachtig – begin jaren negentig is de populatie sterk toegenomen en sindsdien weer enigszins afgenomen. Regionaal zijn de aantallen stabiel en nationaal toenemend. De matig

ongunstige staat van instandhouding op onderdeel leefgebied heeft vooral betrekking op het IJsselmeer en Markermeer. Behoud van de huidige situatie is voldoende, de waarschijnlijke oorzaak van de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is niet gelegen in dit gebied.

A017 Aalscholver

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 330 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de aalscholver met name een functie als foerageergebied. De soort is het hele jaar present, met hoogste aantallen in augustus/september, en minima in december-februari. De populatie is sterk toegenomen sinds midden jaren tachtig, recente aantallen zijn weer iets lager. Zowel regionaal als nationaal nemen aantallen toe tot stabiliserend, daarom is er geen herstelopgave voor de recente afname van toepassing. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A034 Lepelaar

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 3 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de lepelaar met name een functie als foerageergebied. Aantallen fluctueren met een negatieve tendens. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A037 Kleine zwaan

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 2 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de kleine zwaan met name een functie als foerageergebied en als slaappleaats. De draagkrachtindicatie heeft betrekking op de foerageerfunctie. Hoogste aantallen zijn aanwezig in november en in maart, maar met sterke jaar op jaar fluctuaties. Sinds midden jaren negentig is het aantal foeragerende vogels afgenomen, mogelijk in relatie tot toegenomen aantallen knobbelzwanen in de zomer. Behoud van de huidige situatie is voldoende, de waarschijnlijke oorzaak van de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is niet gelegen in dit gebied.

A039 Toendrarietgans

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied.

Toelichting Het gebied heeft voor de toendrarietgans met name een functie als slaappleaats. De gegevens zijn niet toereikend voor een trendanalyse. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A041 Kolgans

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 740 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen kolganzen zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied en als slaappleaats. De draagkrachtschatting heeft betrekking op de foerageerfunctie. De slaappleaatsfunctie is waarschijnlijk belangrijker, maar

er zijn niet voldoende telgegevens voor een kwantificering in het doel. Het aantalsverloop vertoont een positieve tendens, echter niet significant door het voorkomen van zeer grote fluctuaties. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A043 Grauwe gans

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 630 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de grauwe gans met name een functie als foerageergebied en als slaappleats. De draagkrachtindicatie heeft betrekking op de foerageerfunctie. Aantallen zijn sinds 1980 sterk toegenomen, meer recent enigszins afvlakkend en sterk fluctuerend. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding. De doelstelling heeft geen betrekking op de eventuele functie van het gebied als broedgebied voor deze soort.

A050 Smient

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 1.300 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de smient met name een functie als slaappleats. De soort is een overwinteraar van september-april. De populatie is plotseling sterk toegenomen in 1991 en is sindsdien stabiel. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding. De doelstelling heeft geen betrekking op de eventuele functie van het gebied als broedgebied voor deze soort.

A051 Krakeend

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 90 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de krakeend met name een functie als foerageergebied. De soort is het hele jaar present, met sinds 1999 relatief grote aantallen in augustus/september. Verder is er sprake van een doorgaande populatietoename, zoals ook in andere gebieden. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A052 Wintertaling

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 470 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de wintertaling met name een functie als foerageergebied. In de jaren negentig is de populatie toegenomen. Fluctuaties wijken af van het landelijk beeld maar komen overeen met die van het Ketelmeer & Vossemeer. Behoud van de huidige situatie is voldoende, op landelijk niveau is geen herstelopgave geformuleerd.

A054 Pijlstaart

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 10 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de pijlstaart met name een functie als foerageergebied. De pijlstaart is een doortrekker, met een najaarspiek rond november en een voorjaarspiek in februari/maart. In de jaren negentig is de populatie toegenomen, weliswaar met sterke fluctuaties. Recent is er

mogelijk sprake van enige afname. Behoud van de huidige situatie is voldoende, op landelijk niveau is geen herstelopgave geformuleerd.

A056 Slobeend

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 10 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de slobeend met name een functie als foerageergebied. De soort is het hele jaar present, met een piek in september en lage aantallen in december-februari. Begin jaren negentig was er sprake van relatief hoge aantallen, daarna is enige afname opgetreden. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A059 Tafeleend

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 240 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen tafeleenden waren in 1993-1997 van internationale betekenis. Het gebied heeft met name een functie als foerageergebied. De soort is vooral overwinteraar van september-maart, met een piek recent verschoven van december naar oktober als gevolg van een toename van het aantal, waarschijnlijk in verband met herstel van de populatie driehoeksmosselen in de regio. Sinds midden jaren negentig is de populatie weer afgenomen, zonder aanwijsbare verslechtering van het leefgebied. Deze afname ging gepaard met een forse toename in de Veluwerandmeren, waar door ecologisch herstel de voedselbeschikbaarheid sterk toenam. Behoud van de huidige situatie is voldoende, de waarschijnlijke oorzaak van de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is niet gelegen in dit gebied.

A061 Kuifeend

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 1.700 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de kuifeend met name een functie als foerageergebied. De soort is overwinteraar van september-april, met midden jaren negentig tijdelijk grote concentraties in september/oktober, waardoor de populatie de eerste helft van de jaren negentig sterk is toegenomen. Vervolgens treedt jaarlijks een toename op in januari-maart. Behoud van de huidige situatie is voldoende, op landelijk niveau is geen herstelopgave geformuleerd.

A125 Meerkoet

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 1.800 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de meerkoet met name een functie als foerageergebied. De hoogste aantallen zijn aanwezig in de periode september-november. In de eerste helft van de jaren negentig is de populatie fors toegenomen, daarna stabiel.

A156 Grutto

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied.

Toelichting Het gebied heeft voor de grutto met name een functie als slaappleaats. De gegevens zijn niet toereikend voor een trendanalyse. Behoud van de huidige situatie is voldoende, de waarschijnlijke oorzaak van de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is niet gelegen in dit gebied.

A197 Zwarte stern

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 10 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting De zwarte stern is een zomergast, het meest aanwezig in mei-augustus. Het gebied heeft met name een functie als foerageergebied voor broedvogels in omringende moerasgebieden. Begin jaren negentig was er sprake van relatief hoge aantallen, daarna is een afname opgetreden. Behoud van de huidige situatie is voldoende, op landelijk niveau is geen herstelopgave geformuleerd.

5.7 Beschermde natuurmonumenten

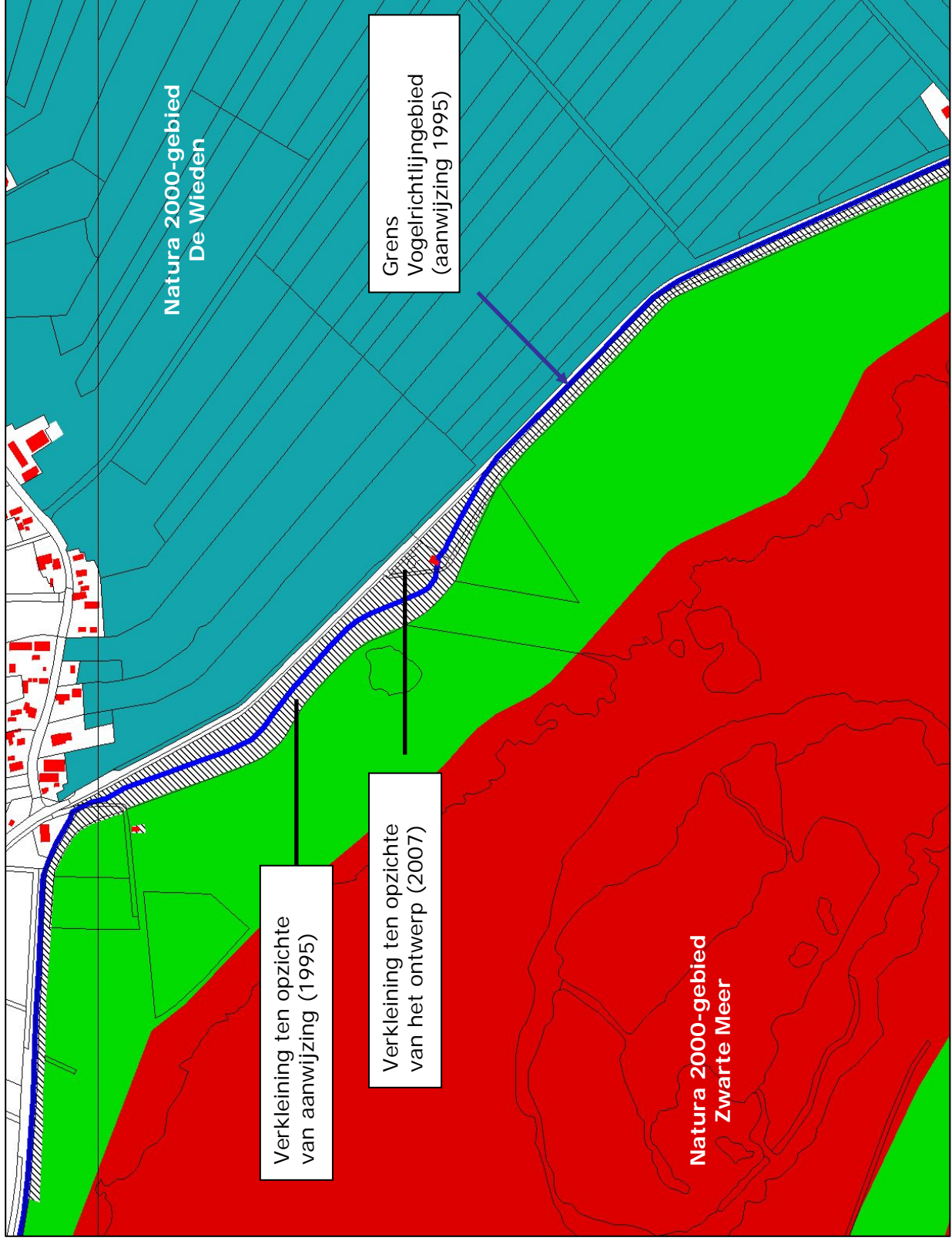
Het Natura 2000-gebied omvat één of meer voormalige beschermde natuurmonumenten (zie paragrafen 2.1 en 3.3 van deze Nota van toelichting). Ingevolge artikel 15a, derde lid, Natuurbeschermingswet 1998, heeft de bescherming van dat deel van het gebied, dat zijn status als beschermd natuurmonument heeft verloren, mede betrekking op de doelstellingen ten aanzien van het behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied zoals bepaald in het van rechtswege vervallen besluit. Voor zover deze doelstellingen Natura 2000-waarden betreffen (zoals opgenomen in paragraaf 4.2 van deze Nota van toelichting), maken deze deel uit van de in voorgaande paragrafen opgenomen instandhoudingsdoelstellingen. Indien de doelstellingen geen Natura 2000-waarden betreffen, houden deze doelstellingen, zoals de bescherming van het natuurschoon, hun zelfstandige betekenis. In een aantal gevallen is het niet mogelijk om zowel de doelen die voortkomen uit de aanwijzing als beschermd natuurmonument als de Natura 2000-doelstellingen te bereiken (bijvoorbeeld omdat dat om tegenstrijdig beheer vraagt). In deze gevallen hebben de Natura 2000-doelen voorrang om de Europeesrechtelijke verplichtingen na te komen.

In het beheerplan zullen de doelen (de natuurwetenschappelijke betekenis en landschappelijke waarden) van voormalige beschermde natuurmonumenten, net als die van Natura 2000, in ruimte en tijd worden uitgewerkt. Dan wordt ook uitgewerkt waar achteruitgang van het natuurschoon en de natuurwetenschappelijke betekenis is toegestaan ten gunste van Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen. De van rechtswege vervallen besluiten zijn ter informatie aan het einde van dit besluit toegevoegd.

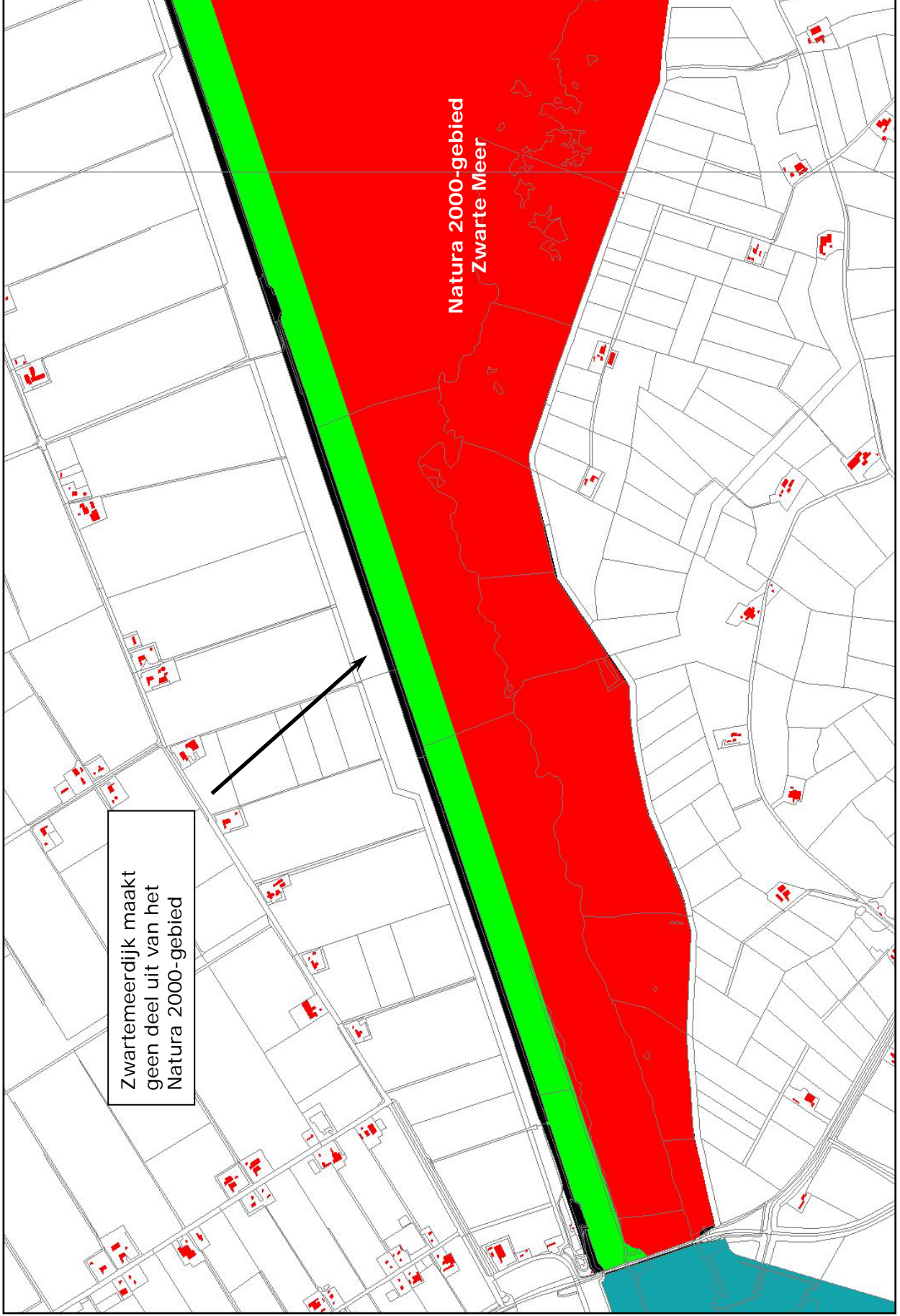
De minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit heeft in een brief van 30 juni 2009 (TK 2008-2009, 31700 XIV, nr. 160) aangekondigd een voorstel tot wijziging van de Natuurbeschermingswet 1998 in procedure te zullen brengen, waarin wordt voorgesteld dat voor de doelen die voortkomen uit de aanwijzing als beschermd natuurmonument - voor zover deze verder gaan dan de Natura 2000 doelen - het oorspronkelijke beschermingsregime voor natuurmonumenten zal gaan gelden. Wanneer dat aangekondigde wetsvoorstel door het parlement wordt aanvaard, betekent dat onder meer dat de uitwerking van die doelen in het beheerplan facultatief wordt, in plaats van dat daartoe een verplichting geldt.

Bijlage A

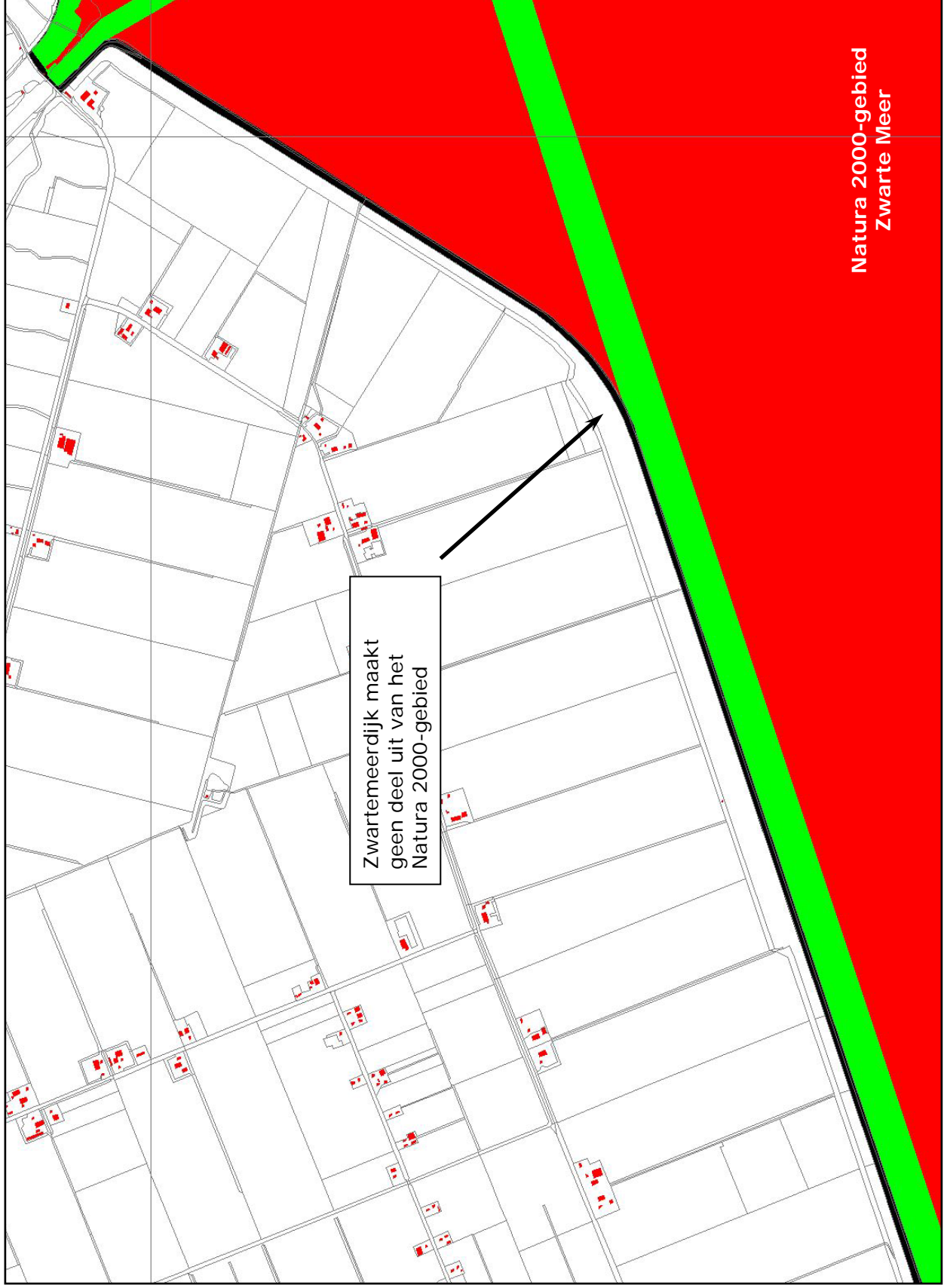
Grenswijzigingen Vogelrichtlijn

Grenswijzigingen Vogelrichtlijn

Grenswijzigingen Vogelrichtlijn

Nadere onderbouwing van wijzigingen in Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen, van de selectie als Habitatrichtlijngebied en toewijzing van en wijzigingen in instandhoudingsdoelstellingen

- B.1. Wijzigingen in habitattypen en soorten ten opzichte van aanmelding als Habitatrichtlijngebied en/of het ontwerpbesluit (paragraaf 4.2.1 en 4.2.2)
- B.2. Wijzigingen in vogelsoorten ten opzichte van aanwijzing als Vogelrichtlijngebied en/of het ontwerpbesluit (paragraaf 4.2.3)
- B.3. Toepassing selectiecriteria Habitatrichtlijngebieden (paragraaf 4.3)
- B.4. Toewijzing instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 5)

B.1. Wijzigingen in habitattypen en soorten ten opzichte van aanmelding als Habitatrichtlijngebied en/of het ontwerpbesluit (paragraaf 4.2.1 en 4.2.2)

- In afwijking van de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003), maar conform het ontwerpbesluit (2007), is het gebied niet aangewezen voor de habitatsoort rivierprik (H1099). Er zijn geen recente waarnemingen bekend van de soort in dit gebied.
- In afwijking van de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003), maar conform het ontwerpbesluit (2007), is het gebied niet aangewezen voor de habitatsoort bittervoorn (H1134). In het gebied is geen bestendige populatie bittervoorns aanwezig.
- In aanvulling op de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003), maar conform het ontwerpbesluit (2007), is het gebied ook aangewezen voor de habitatsoort grote modderkruiper (H1145). De grote modderkruiper is in dit gebied opgenomen ten behoeve van de landelijke dekking van deze soort.

B.2. Wijzigingen in vogelsoorten ten opzichte van aanwijzing als Vogelrichtlijngebied en/of het ontwerpbesluit (paragraaf 4.2.3)

De vogelsoorten waarvoor het gebied in 1995 is aangewezen, betreffen een opsomming van vogelsoorten waaraan het gebied zijn natuurwetenschappelijke betekenis ontleent. Bij de aanwijzing van 49 Vogelrichtlijngebieden in 2000 is vastgesteld voor welke soorten op grond van artikel 4 van de Vogelrichtlijn een verplichting bestaat voor het treffen van speciale beschermingsmaatregelen in de vorm van de aanwijzing van gebieden (in de Richtlijn aangeduid als "speciale beschermingszones")¹⁶. Dit betreft in de eerste plaats 46 soorten die zijn opgenomen in bijlage I van de Vogelrichtlijn¹⁷. Daarnaast zijn gebieden aangewezen voor 51 (andere) trekkende vogelsoorten zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn. Een gebied wordt slechts aangewezen voor de soorten waarvoor het gebied van landelijke betekenis is. Hiervan is in beginsel sprake indien het gebied minstens 1% van de landelijke broedpopulatie herbergt, indien 0,1% van de biogeografische populatie geregeld in het gebied verblijft of indien het gebied in combinatie met andere gebieden voldoende bijdrage kan leveren aan een sleutelpopulatie. De vogelsoorten zijn ontleend aan SOVON & CBS (2005)¹⁸. Dit rapport heeft ten grondslag gelegen aan de formulering van de instandhoudingsdoelstellingen voor de Vogelrichtlijnsoorten. Om ecologische redenen, die in voorkomende gevallen hieronder zijn vermeld, is soms van deze algemene criteria afgeweken. Deze werkwijze heeft voor de lijst van vogelsoorten waarvoor dit gebied is aangewezen, de volgende consequenties:

¹⁶ Ministerie van LNV (2000): Nota van Antwoord Vogelrichtlijn, bijlage 1. Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Den Haag.

¹⁷ De Nota van Antwoord (2000) vermeldt 44 soorten van bijlage I waarvoor gebieden kunnen worden aangewezen. Voor één soort zijn geen gebieden aangewezen omdat er geen vaste verblijfplaatsen zijn (lachstern). Sindsdien zijn verder drie soorten aan bijlage I toegevoegd. Voor twee van deze soorten (strandplevier en dwergmeeuw) waren reeds gebieden aangewezen. Voor de dwerggans worden naar aanleiding van een rechterlijke uitspraak gebieden aangewezen. Per saldo zijn en worden er dus voor 46 soorten van bijlage I gebieden aangewezen.

¹⁸ SOVON & CBS (2005): Trends van vogelaantallen in het Nederlandse Natura 2000 netwerk. SOVON-informatierapport 2005/09. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

- Van de oorspronkelijke aanwijzing zijn de volgende vogelsoorten gehandhaafd: roerdomp (A021), purperreiger (A029), porseleinhoen (A119), rietzanger (A295) en grote karekiet (A298) als broedvogels en aalscholver (A017), lepelaar (A034), kleine zwaan (A037), toendrarietgans (A039)¹⁹, kolgans (A041), grauwe gans (A043), smient (A050), wintertaling (A052), pijlstaart (A054), slobbeend (A056), grutto (A156) en zwarte stern (A197) als niet-broedvogels.
- In aanvulling op de oorspronkelijke aanwijzing, maar conform het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor de volgende trekvogelsoorten zoals bedoeld in artikel 4.2: snor (A292) als broedvogel en fuut (A005), kraakeend (A051), tafeleend (A059), kuifeend (A061) en meerkoet (A125) als niet-broedvogels. Na toetsing aan telgegevens voldoet het gebied voor deze soorten aan de gehanteerde aantalscriteria en is daarmee van betekenis voor de landelijke staat van instandhouding van deze soorten als niet-broedvogels.
- In afwijking van de oorspronkelijke aanwijzing (1995), maar in overeenstemming met het ontwerpbesluit (2007) zijn vijf vogelsoorten van bijlage I niet meer opgenomen: brandgans (A045), bruine kiekendief (A081), kemphaan (A151), ijsvogel (A229) en blauwborst (A272). Na toetsing aan telgegevens voldoet het gebied niet aan de gestelde aantalscriteria en is daarmee van onvoldoende betekenis voor de instandhouding van de broedpopulatie op landelijke schaal (bruine kiekendief, ijsvogel, blauwborst) of van onvoldoende betekenis voor de instandhouding van de biogeografische populatie (brandgans, kemphaan).
- In afwijking van de oorspronkelijke aanwijzing maar conform het ontwerpbesluit (2007), is het gebied niet aangewezen voor de volgende trekvogelsoorten zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn: bergeend (A048), wilde eend (A053), Kievit (A142) en tureluur (A162). Deze soorten voldoen niet aan de gestelde aantalscriteria (minimaal 0,1% biogeografische populatie).
- In afwijking van de oorspronkelijke aanwijzing maar conform het ontwerpbesluit zijn de volgende vogelsoorten niet meer opgenomen, omdat deze soorten niet behoren tot de soorten waarvoor Vogelrichtlijngebieden worden aangewezen conform de in 2000 geformuleerde beleidslijn (zie boven): blauwe reiger, zomertaling, havik, sperwer, buizerd, boomvalk, ransuil, boerenzwaluw, grasmus, baardmannetje en buidelmees.
- In afwijking van de oorspronkelijke aanwijzing maar conform het ontwerpbesluit zijn de volgende vogelsoorten die waren vermeld als broedvogel, niet meer opgenomen omdat deze soorten alleen als niet-broedvogel kunnen worden aangewezen conform de in 2000 geformuleerde beleidslijn: slobbeend (A056), grutto (A157), tureluur (A162).
- In afwijking van de oorspronkelijke aanwijzing zijn de volgende vogelsoorten die waren vermeld als niet-broedvogel, niet meer opgenomen omdat deze soorten alleen als broedvogel kunnen worden aangewezen conform de in 2000 geformuleerde beleidslijn: bruine kiekendief (A081), blauwe kiekendief (A082) en watersnip (A153).

B.3. Toepassing selectiecriteria Habitatrictlijngebieden (paragraaf 4.3)

In dit onderdeel wordt voor elk habitatype en elke soort waarvoor het onderhavige gebied aan de selectiecriteria voldoet (zie paragraaf 4.3), een overzicht gegeven van alle daarvoor kwalificerende gebieden. Dit gebeurt zoveel mogelijk in de vorm van een tabel met de gebieden die aan de selectiecriteria voldoen, onder vermelding van de relatieve bijdrage. In het geval van habitattypen betreft dit het actuele aandeel van de landelijke oppervlakte dat in het gebied aanwezig is. Indien kwaliteit een rol heeft gespeeld in de bepaling van de gebiedselectie voor habitattypen is dit tekstueel toegelicht. In het geval van soorten betreft de relatieve bijdrage het aandeel van de landelijke populatie dat (geregeld) in het gebied aanwezig is. Afhankelijk van de soort wordt dit afgemeten aan getelde aantallen, aantal bezette plekken of kilometerhokken.

Er is gebruik gemaakt van de volgende klasse-indeling:

A1 = 15-30%, A2 = 30-50%, A3 = 50-75% en A4 = >75%

B1 = 2-6% en B2 = 6-15%

¹⁹ Destijds aangeduid als "rietgans".

C = <2%

In de kolom "Bronvermelding" zijn de terreinbeherende organisaties, andere instanties en bronnen vermeld, waaraan de oppervlaktecijfers en aantallen zijn ontleend, met vermelding van de jaren waarin deze zijn verzameld of gepubliceerd.

■ Het gebied is één van de belangrijkste gebieden voor het volgende habitatype:

H3150 – Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden			
Landelijke oppervlakte ca. 4.000 ha			
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Relatieve bijdrage	Bronvermelding
072	IJsselmeer	A1 (15-30%)	Rijkswaterstaat 2006
074	Zwarte Meer	B2 (6-15%)	Rijkswaterstaat 2007
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	B1 (2-6%)	Natuurmonumenten 2008
095	Oostelijke Vechtplassen	B1 (2-6%)	Landschap Noord-Holland 2009

Voor de aanmelding van Habitatrichtlijngebieden (2003) zijn de vijf volgende gebieden voor dit habitatype geselecteerd: De Wieden (035), Zwarte Meer (074), Naardermeer (094), Oostelijke Vechtplassen (095) en Nieuwkoopse Plassen & De Haeck (103).

Bij de selectie is over het hoofd gezien dat langs de Friese IJsselmeerkust (IJsselmeer (072)) een aanzienlijke oppervlakte van dit habitatype in de vorm van fonteinkruidvelden aanwezig is (ruim 1.000 ha). Het gebied voldoet hiermee aan het criterium van "belangrijkste gebied".

Andere gebieden met minstens 100 ha van dit habitatype zijn achtereenvolgens: Zwarte Meer (enkele honderden hectaren, fonteinkruid), Nieuwkoopse Plassen & De Haeck (rond 200 ha, onder andere krabbenscheer) en Oostelijke Vechtplassen (ruim 150 ha, onder andere krabbenscheer). De hierboven genoemde gebieden doen recht aan de ecologische variatie binnen dit habitatype: grote meren met fonteinkruidvelden én plassen met krabbenscheer. Op grond van de beschikbare gegevens kan nog geen vijfde gebied worden benoemd.

In het Naardermeer betreffen de met waterplanten begroeide plassen vooral kranswierwateren (H3140) en is het aandeel van het habitatype meren met krabbenscheer en fonteinkruiden hooguit enkele tientallen hectaren.

B.4. Toewijzing instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 5)

De hier vermelde gebiedsdoelen en vermeldingen van de relatieve bijdrage van de Natura 2000-gebieden die buiten dit aanwijzingsbesluit vallen en waarvan de definitieve besluiten op het moment van vaststelling van het onderhavige besluit nog niet zijn vastgesteld, moeten worden beschouwd als "indicatieve" opgaven en kunnen nog aan verandering onderhevig zijn.

In dit onderdeel wordt voor iedere Natura 2000-waarde waarvoor het onderhavige gebied is aangewezen, inzichtelijk gemaakt hoe de landelijke doelstelling is uitgewerkt in de Natura 2000-gebieden. De landelijke doelstellingen vormen een kader voor de formulering van instandhoudingsdoelstellingen op gebiedsniveau. De gebiedsdoelen bij elkaar "opgeteld", eventueel tezamen met een opgave buiten het Natura 2000 netwerk, hebben als som het landelijke doel. Onder iedere tabel wordt de landelijke staat van instandhouding van betreffende habitatype of (vogel)soort vermeld. Indien de landelijke doelstelling van de betreffende waarde afwijkt van wat kan worden verwacht uit de landelijke staat van instandhouding, is dit hier gemotiveerd. Gebiedsdoelstellingen die afwijken van de landelijke doelstelling, worden ook zoveel mogelijk gemotiveerd. In gevallen waarin motivering ontbreekt, is aanpassing nog in overweging (met name naar aanleiding van zienswijzen) in het kader van het besluit voor het betreffende gebied. Doelstellingen die volgens de tabellen zijn aangepast ten opzichte van het ontwerpbesluit (zie kolom "Besluit") staan eveneens onder de betreffende tabellen gemotiveerd. De instandhoudingsdoelstellingen van habitatypen en (vogel)soorten die zijn toegevoegd naar aanleiding van zienswijzen, zijn in principe op behoud gesteld, omdat de landelijke doelstelling al haalbaar werd geacht zonder deze toevoegingen. De instandhoudingsdoelstellingen die om deze reden op behoud zijn gesteld en daarmee afwijken

van de landelijke doelstelling voor het betreffende habitatype of de betreffende soort, zijn in de tabellen gemarkeerd met een ^x.

De niet-broedvogelsoorten waarvoor zowel landelijk als in alle gebieden een behoudopgave is gesteld zijn samengevat in één tabel. Regels in cursief betreffen complementaire doelen (zie Natura 2000 doelendocument, paragraaf 3.3). Bij broedvogels en niet-broedvogels wordt in de kolom "Populatie" tevens aangegeven of er sprake is van herstel dan wel uitbreiding (↑). In een aparte kolom is van elk gebied de relatieve bijdrage vermeld. Voor een nadere toelichting en de klasse-indeling wordt verwezen naar de inleiding van onderdeel 3 van deze bijlage.

B.4.1. Habitatrictlijn: habitattypen

H3150 – Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
009	Groote Wielen	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
013	Alde Feanen	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
034	Weerribben	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
035	De Wieden	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
037	Olde Maten & Veerslootslanden	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
038	Uiterwaarden IJssel	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
038	<i>Uiterwaarden IJssel</i>	<i>uitbreiding</i>	<i>verbetering</i>	<i>C</i>	<i>ontwerpbesluit</i>
067	Gelderse Poort	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	A1	doel toegevoegd ^x
074	Zwarte Meer	uitbreiding	verbetering	B2	conform ontwerp
076	Veluwerandmeren	behoud	behoud	B1	conform ontwerp
083	Botshol	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
130	Langstraat	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit

Ongeveer de helft van de landelijke oppervlakte van het habitatype meren met krabbenscheer en fonteinkruiden wordt binnen de Natura 2000-gebieden beschermd (gebaseerd op een schatting van de oppervlakten van zowel begroeide als onbegroeide waterdelen van eutrofe meren en plassen). De landelijke staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan.

In verscheidene gebieden wordt afgeweken van de landelijke doelstelling. In Olde Maten & Veerslootslanden (037) zijn behoudsdoelstellingen geformuleerd, omdat uitbreiding van de oppervlakte en verbetering van de kwaliteit al in voldoende mate in andere gebieden in Noordwest-Overijssel (De Wieden en Weerribben) kan worden gerealiseerd. In andere gebieden wordt er van de landelijke doelstelling afgeweken, omdat er geen mogelijkheid (ruimte) is om het habitatype uit te breiden en/of potentie om de kwaliteit ervan te verbeteren, bijvoorbeeld in Alde Feanen (013), Gelderse Poort (067) en Botshol (083). In het Naardermeer (094) is door recent herstel een aanzienlijk areaal van het habitatype aanwezig. Behoud is derhalve voldoende.

H6430A – Ruigten en zomen, <i>moerasspirea</i>					
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en behoud kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage^a	Besluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en ...	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	A1	ontwerpbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
038	Uiterwaarden IJssel	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
067	Gelderse Poort	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	C	conform ontwerp
074	Zwarte Meer	behoud	behoud	C	conform ontwerp
083	Botshol	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
104	Broekvelden, Vettenbroek & Polder ...	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	A2	ontwerpbesluit
152	Grensmaas	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit

(a) De weergegeven relatieve bijdragen betreffen een voorlopige inschatting, omdat er nog onduidelijkheid is over de landelijke oppervlakte van dit subtype.

De landelijke staat van in standhouding van het habitatype ruigten en zomen, *moerasspirea* (subtype A) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Alle gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke doelstelling.

H6510B – Glanshaver- en vossenstaarthooidanden, <i>grote vossenstaart</i>					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	uitbreiding	behoud	A3	ontwerpbesluit
038	Uiterwaarden IJssel	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
074	Zwarte Meer	uitbreiding	verbetering	B1	conform ontwerp
104	Broekvelden, Vettenbroek & Polder Stein	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
112	Biesbosch	uitbreiding	behoud	B2	ontwerpbesluit
130	Langstraat	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	uitbreiding	verbetering	B2	ontwerpbesluit
150	Roerdal	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit

Meer dan 75% van de landelijke oppervlakte van het habitatype glanshaver- en vossenstaarthooidanden, *grote vossenstaart* (subtype B) is opgenomen binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van dit subtype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "zeer ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. De doelstellingen van de meeste gebieden sluiten aan op de landelijke doelstelling. De doelstellingen van de gebieden Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht (036) en Biesbosch (112) wijken op het aspect kwaliteit af van de landelijke doelstelling, omdat het habitatype in deze gebieden reeds in bijzondere kwaliteit voorkomt. Behoud van de huidige kwaliteit is derhalve voldoende.

B.4.2. Habitrichtlijn: soorten

H1145 – Grote modderkruiper					
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied ten behoeve van uitbreiding populatie					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Besluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
015	Van Oordt's Mersken	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
016	Wijnjeterper Schar				doel vervallen
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
020	<i>Zuidlaardermeergebied</i>	<i>uitbreiding</i>	<i>verbetering</i>	<i>uitbreiding</i>	<i>ontwerpbesluit</i>
034	Weerribben	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
037	Olde Maten & Veerslootslanden	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
038	Uiterwaarden IJssel	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	ontwerpbesluit
038	<i>Uiterwaarden IJssel</i>	<i>uitbreiding</i>	<i>verbetering</i>	<i>uitbreiding</i>	<i>ontwerpbesluit</i>
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	uitbreiding	behoud	uitbreiding	ontwerpbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	behoud	behoud	Behoud	ontwerpbesluit
066	<i>Uiterwaarden Neder-Rijn</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>ontwerpbesluit</i>
067	Gelderse Poort	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	ontwerpbesluit
068	Uiterwaarden Waal	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
068	<i>Uiterwaarden Waal</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>ontwerpbesluit</i>
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	uitbreiding	verbetering	behoud	ontwerpbesluit
074	Zwarte Meer	behoud	behoud	behoud	conform ontwerp
105	Zouweboezem	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
130	Langstraat	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de grote modderkruiper is beoordeeld als "matig ongunstig". Inventarisatiegegevens over de soort zijn slechts in beperkte mate aanwezig, derhalve worden er geen relatieve bijdragen per gebied gegeven. Wel is duidelijk dat het leefgebied is gekrompen. De landelijke doelstelling is gericht op het plaatselijk verbeteren van het leefgebied voor uitbreiding van de populatie. De toepassing van de Kaderrichtlijn Water (KRW) en de gedragscode voor waterschappen kunnen tevens een positieve bijdrage leveren aan een verbetering van het leefgebied van de soort. Herstel doelstellingen zijn neergelegd in die gebieden waar de soort onder druk staat en er mogelijkheden zijn voor het uitbreiden en verbeteren van het leefgebied ten behoeve van het uitbreiden van de populatie.

H1149 – Kleine modderkruiper					
Landelijke doelstelling: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Besluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
015	Van Oordt's Mersken	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
016	Wijnjeterper Schar				doel vervallen
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
037	Olde Maten & Veerslootslanden	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit

038	Uiterwaarden IJssel	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
067	Gelderse Poort	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
074	Zwarte Meer	behoud	behoud	behoud	conform ontwerp
076	Veluwerandmeren	behoud	behoud	behoud	conform ontwerp
083	Botshol	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
089	Eilandspolder	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
091	Polder Westzaan	behoud ^a	behoud	behoud	ontwerpbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & ...	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
104	Broekvelden, Vettenbroek & Polder Stein	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
130	Langstraat	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud ^b	behoud	behoud	ontwerpbesluit
135	Kempenland-West	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
141	Oeffelter Meent	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit

(a) Enige achteruitgang in omvang leefgebied ten gunste van habitattypen schorren en zilte graslanden (H1330) of ruigten en zomen (H6430) is toegestaan²⁰.

(b) Enige achteruitgang in omvang leefgebied ten gunste van habitatype blauwgraslanden (H6410) is toegestaan²⁰.

De landelijke staat van instandhouding voor de kleine modderkruiper is op het aspect leefgebied beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Alle gebiedsdoelen sluiten aan op de landelijke opgave. Inventarisatiegegevens over de soort zijn slechts in beperkte mate aanwezig, derhalve worden er geen relatieve bijdragen per gebied gegeven. Gezien de ruime verspreiding en het algemene voorkomen van de soort, voldoet de kwaliteit van het leefgebied op het merendeel van de vindplaatsen. Het streven is om het algemeen voorkomen van de kleine modderkruiper in Nederland te consolideren. Het is met name van belang om de soort in de kern van zijn verspreidingsgebied in hoge aantallen en wijdverspreid te behouden. Net als de grote modderkruiper kan de kleine modderkruiper daarnaast profiteren van de ingeslagen beleidswegen van de Kaderrichtlijn Water en het meer ecologisch beheren van wateren door waterschappen.

H1163 – Rivierdonderpad					
Landelijke doelstelling: behoud/uitbreiding omvang en behoud/verbetering kwaliteit leefgebied^a					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Besluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
038	Uiterwaarden IJssel	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
049	Dinkelland	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit

²⁰ Nadere toelichting over de "ten gunste formulering" wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

057	Veluwe	uitbreiding	behoud	uitbreiding	ontwerpbesluit
067	Gelderse Poort	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	behoud	doel aangepast ^b
073	Markermeer & IJmeer	behoud	behoud	behoud	doel aangepast ^b
074	Zwarte Meer	behoud	behoud	behoud	doel aangepast ^b
076	Veluwerandmeren	behoud ^c	behoud	behoud	conform ontwerp
083	Botshol	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
092	IJperveld, Varkensland, Oostzanerveld & ...	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
109	Haringvliet	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
148	Swalmdal	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
150	Roerdal	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
152	Grensmaas	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
157	Geuldal	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	ontwerpbesluit

- (a) Behoud omvang en kwaliteit leefgebied in de grote wateren en uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied in de beken.
- (b) In de doelstelling van IJsselmeer, Markermeer & IJmeer en Zwarte Meer is "behoud verspreiding" verwijderd, omdat alleen op landelijke schaal doelen voor verspreiding worden gesteld. Bovendien voegt deze verspreidingsdoelstelling weinig toe aan gebiedsdoelen, omdat vermindering van de lokale verspreiding (binnen het gebied) al snel ten koste gaat van de omvang van het leefgebied waarvoor altijd minstens een behoudsdoelstelling geldt.
- (c) Enige achteruitgang in oppervlakte leefgebied ten gunste van broedvogelsoorten roerdomp (A021) of grote karekiet (A298) is toegestaan²⁰.

De landelijke staat van instandhouding van de rivierdonderpad is op het aspect leefgebied beoordeeld "matig ongunstig"²¹. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. In de beekdalgebieden is een landelijke hersteldoelstelling neergelegd. Er is alleen een hersteldoelstelling neergelegd in de gebieden Veluwe en Geuldal waar het leefgebied het meest onder druk staat en er mogelijkheden zijn voor herstel van het leefgebied en van de populatie.

H1318 – Meervleermuis (zomer)						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
009	Groote Wielen	behoud	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en ...	behoud	behoud	behoud	B2	ontwerpbesluit
012	<i>Sneekermeeergebied</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	B1	<i>ontwerpbesluit</i>
013	Alde Feanen	behoud	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
014	<i>Deelen</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>B1</i>	<i>doel toegevoegd</i>
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	behoud	behoud	behoud	B2	ontwerpbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	behoud	B2	ontwerpbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
067	Gelderse Poort	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	behoud	B1 ^a	conform ontwerp
072	<i>IJsselmeer</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>B1^a</i>	<i>conform ontwerp</i>
073	Markermeer & IJmeer	behoud	behoud	behoud	B1 ^a	conform ontwerp
073	<i>Markermeer & IJmeer</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>B1^a</i>	<i>conform ontwerp</i>

²¹ De beschreven staat van instandhouding wijkt af van de staat van instandhouding zoals gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006). Zie het Natura 2000 profielendocument (2008) voor een nadere uitleg.

074	Zwarte Meer	behoud	behoud	behoud	B1	conform ontwerp
076	Veluwerandmeren	behoud	behoud	behoud	C	conform ontwerp
083	Botshol	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	behoud	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
091	Polder Westzaan	behoud	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, ...	behoud	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
093	<i>Polder Zeevang</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>C</i>	<i>ontwerpbesluit</i>
094	Naardermeer	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit

(a) De relatieve bijdrage geldt voor het Natura 2000-gebied als geheel, dus voor het Habitatrichtlijngedeelte en het Vogelrichtlijngedeelte gecombineerd.

De landelijke staat van instandhouding van de meervleermuis is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als "gunstig"²¹. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Alle gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke opgave, die gericht is op behoud van foerageergebieden die gebruikt worden door meervleermuizen uit kraamkolonies en verblijfplaatsen in de omgeving van de betreffende Natura 2000-gebieden.

B.4.3. Vogelrichtlijn: broedvogels

A021 – Roerdomp						
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	5	C	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	2	C	aanwijzingsbesluit
006	Duinen Schiermonnikoog	behoud	behoud	3 (↑)	C	aanwijzingsbesluit
008	Lauwersmeer	behoud	behoud	10	B1	ontwerpbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	4	C	ontwerpbesluit
014	Deelen	behoud	behoud	5 (↑)	C	conform ontwerp
018	<i>Rottige Meenthe & Brandemeer</i>	<i>uitbreiding</i>	<i>verbetering</i>	<i>10 (↑)</i>	<i>B1</i>	<i>ontwerpbesluit</i>
020	Zuidlaardermeergebied	behoud	behoud	5 (↑)	C	ontwerpbesluit
034	Weerribben	uitbreiding	verbetering	10 (↑)	B1	ontwerpbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	30 (↑)	B2	ontwerpbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	uitbreiding	verbetering	1	C	ontwerpbesluit
067	Gelderse Poort	uitbreiding	verbetering	20 (↑)	B1	ontwerpbesluit
072	IJsselmeer	uitbreiding	verbetering	7 (↑)	B1	conform ontwerp
074	Zwarte Meer	uitbreiding	verbetering	6 (↑)	C	conform ontwerp
075	Ketelmeer & Vossemeer	uitbreiding	verbetering	5 (↑)	C	conform ontwerp
076	Veluwerandmeren	uitbreiding	verbetering	5 (↑)	C	conform ontwerp
078	Oostvaardersplassen	behoud	behoud	40	B2	conform ontwerp
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	behoud	behoud	2 (↑)	C	ontwerpbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	behoud	behoud	10	B1	ontwerpbesluit
091	<i>Polder Westzaan</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>10</i>	<i>B1</i>	<i>ontwerpbesluit</i>
092	Ilperveld, Varkensland, ...	behoud	behoud	15	B2	ontwerpbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	uitbreiding	verbetering	5 (↑)	C	ontwerpbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	uitbreiding	verbetering	6 (↑)	C	ontwerpbesluit
105	Zouweboezem	uitbreiding	verbetering	5 (↑)	C	ontwerpbesluit
112	Biesbosch	uitbreiding	verbetering	10 (↑)	C	ontwerpbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	behoud	5	C	ontwerpbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de roerdomp is voor wat betreft de aspecten populatie en leefgebied als “zeer ongunstig” beoordeeld. De landelijke doelstelling omvat een herstelopgave voor zowel leefgebied als populatie: “uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding tot een populatie van ten minste 400 paren (territoria)”. De doelstelling is conform het Beschermingsplan moerasvogels 2000-2004 (2000).

Bij de roerdomp is het streven tenminste de gewenste minimumpopulatie voor Nederland te herstellen²². Dit betekent dat het beoogde herstel deels zal moeten worden bereikt in gebieden buiten het Natura 2000-netwerk. De waddeneilanden bieden geen verdere ruimte voor uitbreiding gelet op de beperkte beschikbaarheid van rietmoerassen in de duingebieden, hier is dan ook voor een behoudopgave gekozen. In het gebied Duinen Schiermonnikoog (006) wordt met het huidige leefgebied herstel van de populatie beoogd. Het gebied Lauwersmeer (008) wijkt af omdat uit tellingen blijkt dat het gemiddeld voorkomen van de soort in dit gebied in het (recente) verleden niet groter is geweest dan het gemiddelde voorkomen waarop de doelstelling is gebaseerd. Het is dus onzeker of het gebied meer broedvogels kan herbergen dan nu het geval is. In het gebied Deelen (014) is er recent sprake van een toename van het aantal territoria in een bestaand leefgebied. Daarom wordt hier met behoud van het leefgebied uitbreiding van de populatie nagestreefd. In het gebied Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht (036) wordt met uitbreiding en verbetering van het leefgebied gestreefd om het huidige gemiddelde aantal territoria te behouden. Voor de gebieden Oostvaardersplassen (078), Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder (090), Polder Westzaan (091) en Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske (092) is voor behoud van de populatie en het leefgebied gekozen, omdat de populatie de laatste jaren reeds sterk toegenomen is. In de gebieden Zuidlaardermeergebied (020), De Wieden (035) en Zwanenwater & Pettemerduinen (085) wordt met het huidige leefgebied een kleine uitbreiding of herstel van de populatie beoogd.

A029 – Purperreiger						
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor herstel populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
013	Alde Feanen	uitbreiding	verbetering	20 (↑)	C	ontwerpbesluit
014	Deelen	behoud	behoud	5 (↑)	C	conform ontwerp
034	Weerribben	uitbreiding	verbetering	10 (↑)	C	ontwerpbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	50	B2	ontwerpbesluit
074	Zwarte Meer	uitbreiding	verbetering	20 (↑)	B1	conform ontwerp
094	Naardermeer	behoud	behoud	40	B2	ontwerpbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	40	B2	ontwerpbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	120	A1	ontwerpbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	100	A1	ontwerpbesluit
106	Boezems Kinderdijk	behoud	behoud	50	B2	ontwerpbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de purperreiger is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als respectievelijk “zeer ongunstig” en “matig ongunstig”. Voor een soort als deze waarvan het populatieniveau nog ver beneden het historisch niveau verkeert is een herstelopgave gewenst²². De landelijke doelstelling sluit hierop aan: “uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor herstel van een populatie van ten minste 600 paren over ten minste 10 kolonies van ten minste 60 paren”. Het gestelde doel is conform het Beschermingsplan moerasvogels 2000-2004 (2000). Vanuit populatie-ecologisch oogpunt is minstens herstel van de broedvogelpopulatie van de purperreiger gewenst naar een niveau van ten minste 10 sleutelpopulaties, die ieder uit ten minste 20 paren bestaan (Natura 2000 profielendocument (2008)). Van de tien gebieden die zijn aangewezen voor deze soort zijn er acht waarvan de draagkracht is gesteld op 20 of meer broedparen. Hiermee is vanuit populatie-ecologisch oogpunt in voldoende mate bijgedragen aan tenminste het duurzaam voortbestaan van de populatie op landelijk niveau. Een aantal gebiedsdoelstellingen wijkt af van de landelijke

²² Natura 2000 doelendocument (2006): Tekstkader 4.5.1. Landelijke doelen broedvogels.

doelstelling. In deze gebieden wordt een behoudopgave beoogd. In het gebied Deelen (014) wordt met behoud van het huidige leefgebied een kleine uitbreiding van de populatie nagestreefd omdat het gedurende lange tijd een klein aantal paren betreft. In de gebieden De Wieden (035), Zouweboezem (105) en Boezems Kinderdijk (106) zijn behoudsdoelstellingen geformuleerd, omdat de populaties purperreigers in deze gebieden sinds de jaren negentig een sterke toename hebben vertoond. In het gebied Oostelijke Vechtplassen (095) heeft recent herstel van de populatie plaatsgevonden.

A119 – Porseleinhoen						
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor herstel populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	4	C	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	2	C	aanwijzingsbesluit
008	Lauwersmeer	behoud	behoud	15	B2	ontwerpbesluit
009	Groote Wielen	behoud	behoud	4 (↑)	C	ontwerpbesluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en ...	uitbreiding	verbetering	1 (↑)	C	ontwerpbesluit
012	Sneekermeergebied	behoud	behoud	2 (↑)	C	ontwerpbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	20 (↑)	B1	ontwerpbesluit
019	Leekstermeergebied	behoud	behoud	2 (↑)	C	ontwerpbesluit
020	Zuidlaardermeergebied	uitbreiding	verbetering	20 (↑)	B2	ontwerpbesluit
023	Fochteloërveen	behoud	behoud	20 (↑)	B1	ontwerpbesluit
033	Bargerveen	behoud	behoud	15 (↑)	B1	ontwerpbesluit
034	Weerribben	uitbreiding	verbetering	30 (↑)	B1	ontwerpbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	20	B2	ontwerpbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	behoud	behoud	10 (↑)	C	ontwerpbesluit
038	Uiterwaarden IJssel	uitbreiding	verbetering	20 (↑)	B1	ontwerpbesluit
066	Uiterwaarden Neder-Rijn	uitbreiding	verbetering	10 (↑)	B1	ontwerpbesluit
067	Gelderse Poort	uitbreiding	verbetering	10 (↑)	C	ontwerpbesluit
068	Uiterwaarden Waal	uitbreiding	verbetering	10 (↑)	C	ontwerpbesluit
072	IJsselmeer	uitbreiding	verbetering	18 (↑)	B1	doel aangepast ^a
074	Zwarte Meer	uitbreiding	verbetering	7 (↑)	B1	doel aangepast ^b
075	Ketelmeer & Vossemeer	uitbreiding	verbetering	4 (↑)	C	doel aangepast ^a
078	Oostvaardersplassen	uitbreiding	verbetering	40 (↑)	B2	conform ontwerp
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	8	B1	ontwerpbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	9 (↑)	C	ontwerpbesluit
106	Boezems Kinderdijk	behoud	behoud	1	C	ontwerpbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	5 (↑)	C	ontwerpbesluit
140	Groote Peel	uitbreiding	verbetering	5 (↑)	C	aanwijzingsbesluit

- (a) De doelstellingen voor IJsselmeer en Ketelmeer & Vossemeer zijn aangepast, omdat gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding herstel van de populatie op het niveau in gunstige jaren gewenst is. Dit betekent voor het leefgebied dat er voldoende aanwezig moet zijn om voor het gestelde aantal paren als broedplek te kunnen dienen bij gunstige zomerwaterstanden. Het gewenste doelniveau heeft betrekking op gunstige jaren.
- (b) De doelstelling voor het Zwarte Meer is aangepast, omdat het populatieniveau van minstens 7 broedparen sinds 1999 niet meer is voorgekomen. In de jaren 2003 tot en met 2005 kwamen er jaarlijks 2 broedparen voor²³. De doelstelling voor het leefgebied is daarom in overeenstemming gebracht met de landelijke doelstelling.

De landelijke staat van instandhouding van het porseleinhoen is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als respectievelijk “zeer ongunstig” en “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling is dan ook gericht op uitbreiding van de omvang en verbetering van de kwaliteit van het leefgebied voor herstel van een populatie van ten minste 400 paren. De aantallen van

²³ Van Dijk, A.J. et al. (2007): Broedvogels in Nederland in 2005. SOVON-monitoringsrapport 2007/01. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

het porseleinhoen vertonen jaarlijks grote schommelingen als gevolg van weersomstandigheden zodat een doelstelling op basis van het gemiddelde niet zinvol is. Er is daarom gekozen voor een populatieniveau in gunstige jaren, de jaren waarin de zomermaanden een gunstige waterstand hebben. De herstellopgave volgt het Beschermingsplan moerasvogels 2000-2004 (2000). Er zijn voor het porseleinhoen extra inspanningen nodig om de gewenste landelijke minimumpopulatie te bereiken²⁴. Er is een beleidskeuze gemaakt om strategisch te lokaliseren door de opgave voor herstel van plas-dras situaties voor onder andere het porseleinhoen te leggen in het landschap Meren en Moerassen, waaronder het gebied IJsselmeer (072). Daarnaast liggen er potenties in het rivierengebied, waar de soort momenteel matig vertegenwoordigd is (met uitzondering van het noordelijke deel van de IJssel). Van de gebieden Bargerveen (033), Fochteloërveen (023) en Biesbosch (112) is ingeschat dat het behoud van het leefgebied voldoende is om de populatie te laten toenemen. De gebieden Duinen Vlieland (003), Duinen Ameland (005) en Lauwersmeer (008) bieden onvoldoende potentie voor verbetering van het leefgebied en de daarmee samenhangende populatieontwikkeling. De doelstellingen van de gebieden De Wieden (035) en Oostelijke Vechtplassen (095) wijken af omdat in deze gebieden recent reeds herstel van de populatie is opgetreden. De doelstelling van Boezems Kinderdijk (106) wijkt af vanwege de stabiele lokale trend.

A292 – Snor						
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor herstel populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
008	Lauwersmeer	behoud	behoud	25	C	ontwerpbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	40	B1	ontwerpbesluit
014	Deelen					doel vervallen
034	Weerribben	uitbreiding	verbetering	100 (↑)	B1	ontwerpbesluit
035	De Wieden	uitbreiding	verbetering	100 (↑)	B1	ontwerpbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	40	B1	conform ontwerp
074	Zwarte Meer	uitbreiding	verbetering	50 (↑)	C	conform ontwerp
075	Ketelmeer & Vossemeer					doel vervallen
078	Oostvaardersplassen	behoud	behoud	680	A2	conform ontwerp
083	Botshol	behoud	behoud	9	C	ontwerpbesluit
091	Polder Westzaan	behoud	behoud	25	C	ontwerpbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, ...	uitbreiding	verbetering	50 (↑)	C	ontwerpbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	30	C	ontwerpbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	150	B2	ontwerpbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	uitbreiding	verbetering	50 (↑)	C	ontwerpbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	20 (↑)	C	ontwerpbesluit
106	Boezems Kinderdijk	behoud	behoud	9	C	ontwerpbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	130	B2	ontwerpbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de snor is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als respectievelijk "matig ongunstig" en "zeer ongunstig". De beoordeling van het aspect populatie is aangepast ten opzichte van de beoordeling zoals vermeld in het Natura 2000 doelendocument (2006). Het landelijke gemiddelde in de periode 1999-2003 (1.900 paren) is iets lager dan het doelniveau (2.000 paren), waarmee de staat van instandhouding als matig ongunstig beoordeeld moet worden. De landelijke doelstelling is gericht op uitbreiding en verbetering van het leefgebied voor licht herstel van de populatie. De gestelde doelstelling van 2.000 broedparen is conform het Beschermingsplan moerasvogels 2000-2004 (2000). Het herstel wordt met name nagestreefd bij populaties die het afgelopen decennium zijn afgenomen. Behoud wordt nagestreefd in gebieden waar de populatie al op het gewenste

²⁴ Natura 2000 doelendocument (2006): Tekstkader 4.5.1 Landelijke doelen broedvogels ("gemaakte keuze").

niveau ligt, waar onvoldoende trendgegevens beschikbaar zijn om de potenties voor herstel in te schatten of waar herstel reeds is ingezet en behoud van het leefgebied voldoende is. Daarnaast zijn in de betreffende gebieden maar beperkt mogelijkheden om rietvegetaties uit te breiden of in kwaliteit te verbeteren. Het gaat om de gebieden Lauwersmeer (008), Alde Feanen (013), IJsselmeer (072), Oostvaardersplassen (078), Botshol (083), Polder Westzaan (091), Naardermeer (094), Oostelijke Vechtplassen (095), Zouweboezem (105), Boezems Kinderdijk (106) en Biesbosch (112).

A295 – Rietzanger						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied voor behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	120	C	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	230	C	aanwijzingsbesluit
008	Lauwersmeer	behoud	behoud	1.900	B2	ontwerpbesluit
009	Groote Wielen	behoud	behoud	220	C	ontwerpbesluit
012	Sneekermeergebied	behoud	behoud	370	C	ontwerpbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	800	B1	ontwerpbesluit
014	Deelen	behoud	behoud	200	C	conform ontwerp
019	Leekstermeergebied	behoud	behoud	10	C	ontwerpbesluit
020	Zuidlaardermeergebied	behoud	behoud	200	C	ontwerpbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	900	B1	ontwerpbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	3.000	A1	ontwerpbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	990	B1	conform ontwerp
074	Zwarte Meer	behoud	behoud	270	C	conform ontwerp
078	Oostvaardersplassen	behoud	behoud	790	B1	doel aangepast ^a
089	Eilandspolder	behoud	behoud	230	C	ontwerpbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	behoud	behoud	480	B1	ontwerpbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, ...	behoud	behoud	800	B1	ontwerpbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	880	B1	ontwerpbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	340	C	ontwerpbesluit
109	Haringvliet	behoud	behoud	420	C	ontwerpbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	260	C	ontwerpbesluit

(a) Het aantal voor Oostvaardersplassen is aangepast conform het gemiddelde van de periode 1999-2003.

De landelijke staat van instandhouding van de rietzanger is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als "gunstig". De Nederlandse broedpopulatie vertoonde sinds 1981 (1981-2003) een matige toename. Landelijk is daarom een behoudopgave geformuleerd. De gebiedsdoelen van de aangewezen leefgebieden sluiten hierop aan. Ruim 60% van de landelijke opgave ligt binnen het Natura 2000-netwerk.

A298 – Grote karekiet						
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor herstel populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
014	Deelen					doel vervallen
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	uitbreiding	verbetering	5 (↑)	C	ontwerpbesluit
034	Weerribben	uitbreiding	verbetering	20 (↑)	C	ontwerpbesluit
035	De Wieden	uitbreiding	verbetering	20 (↑)	B1	ontwerpbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	uitbreiding	verbetering	2 (↑)	C	ontwerpbesluit
067	Gelderse Poort	uitbreiding	verbetering	40 (↑)	B1	ontwerpbesluit
074	Zwarte Meer	uitbreiding	verbetering	40 (↑)	B2	conform ontwerp
075	Ketelmeer & Vossemeer	uitbreiding	verbetering	40 (↑)	B2	conform ontwerp
076	Veluwerandmeren	uitbreiding	verbetering	40 (↑)	B2	doel aangepast ^a

078	Oostvaardersplassen	behoud	behoud	3 (↑)	C	conform ontwerp
094	Naardermeer	uitbreiding	verbetering	10 (↑)	B1	ontwerpbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	50	A1	ontwerpbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	uitbreiding	verbetering	5 (↑)	C	ontwerpbesluit

- (a) De doelstelling voor Veluwerandmeren is aangepast, omdat gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding herstel van de betreffende broedpopulatie gewenst is. Het doelniveau is verhoogd omdat de uitgestrekte rietkragen (inclusief waterriet en oud riet) daarvoor op grond van de situatie in de jaren tachtig en recente ontwikkelingen voldoende draagkracht moeten kunnen leveren.

De landelijke staat van instandhouding van de grote karekiet is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als “zeer ongunstig”. Landelijk is een herstelopgave geformuleerd: “uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor herstel van een populatie van ten minste 500 paren”. Naast de Oostelijke Vechtplassen (095) wordt ook in de Oostvaardersplassen (078) van de landelijke doelstelling afgeweken. In de Oostvaardersplassen wordt met behoud van het leefgebied een kleine uitbreiding van de populatie verwacht. De overige gebiedsdoelen sluiten aan op de landelijke instandhoudingsdoelstelling. De som van de gebiedsdoelen (300 paren) bedraagt 60% van het doelniveau. Dit impliceert dat een relatief groot gedeelte van de landelijke doelstelling, van deze van oudsher verspreid voorkomende broedvogel, moet worden bereikt in gebieden buiten het Natura 2000-netwerk.

B.4.4. Vogelrichtlijn: niet-broedvogels

De doelniveaus van niet-broedvogels zijn meestal uitgedrukt als seizoensgemiddelde of als (gemiddeld) seizoensmaximum. Deze gemiddelden, die worden bepaald aan de hand van maandelijks tellingen, worden als volgt berekend²⁵:

Het seizoensgemiddelde is het gemiddelde aantal in een gebied aanwezige vogels over het gehele seizoen, berekend aan de hand van maandelijks uitgevoerde tellingen over een reeks seizoenen (1999/2000-2003/2004).

Het (gemiddeld) seizoensmaximum is het gemiddelde van het grootste getelde aantal (piekaantal) per seizoen (juli t/m juni van het volgende jaar) berekend over een reeks van achtereenvolgende seizoenen (meestal vijf seizoenen: 1999/2000-2003/2004).

Bij voorkeur is het doelniveau uitgedrukt als seizoensgemiddelde omdat dit een indicatie geeft voor het gebruik van een gebied over het gehele seizoen. Bij onvoldoende beschikbaarheid van jaarrondtellingen moet soms worden teruggevallen op het seizoensmaximum.

Niet-broedvogelsoorten					
Landelijke doelstelling: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied					
Vogelsoort	Aantal gebieden	Landelijke doelstelling	Populatie Zwarte Meer	Relatieve bijdrage*	Besluit
A005 Fuut ^{a,i}	24	10.900	170	f, C	conform ontwerp
A017 Aalscholver ^g	26	24.500	330	f, C	conform ontwerp
A034 Lepelaar ^g	22	1.225	3	f, C	conform ontwerp
A037 Kleine zwaan ^b	29	4.820	2	sf, C	conform ontwerp
A039 Toendrarietgans ^g	10	34.100	behoud	s	conform ontwerp
A041 Kolgans ^{g,h}	36	218.300	740	sf, C	conform ontwerp
A043 Grauwe gans ^{g,h}	31	86.300	630	sf, C	conform ontwerp
A050 Smient ^{g,h}	45	258.200	1.300	s, C	conform ontwerp
A051 Krakeend ^{g,h}	35	10.200	90	f, C	conform ontwerp
A052 Wintertaling ^d	24	21.000	470	f, C	conform ontwerp
A054 Pijlstaart ^c	25	7.850	10	f, C	conform ontwerp
A056 Slobeend ^{g,i}	38	5.750	10	f, C	conform ontwerp
A059 Tafeleend ^e	18	20.900	240	f, C	conform ontwerp

²⁵ Voorbeeld voor een seizoen met de volgende telresultaten (juli-juni): 0, 0, 0, 100, 100, 200, 100, 100, 0, 0, 0, 0. Het seizoenmaximum bedraagt in dit geval 200, het seizoensgemiddelde 50 (som van alle maandcijfers gedeeld door 12).

A061 Kuifeend ^{c,i}	21	75.700	1.700	f, B1	conform ontwerp
A125 Meerkoet ^{g,i}	23	89.700	1.800	f, B1	conform ontwerp
A156 Grutto ^f	23	6.000	behoud	s	conform ontwerp
A197 Zwarte stern ^e	4	49.700 ^j	10	f, C	conform ontwerp

* Het gebied vervult hoofdzakelijk een slaapplaatsfunctie (s), foerageerfunctie (f) of beide (sf). Relatieve bijdrage is alleen berekend als het landelijke doel en het gebiedsdoel beide zijn gebaseerd op dezelfde waarde (of seizoensmaximum of seizoensgemiddelde).

- a. Fuut: ondanks de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is landelijk een behoudsdoelstelling geformuleerd voor deze soort vanwege slechte stuurbaarheid van vermoedelijke oorzaken (Natura 2000 doelendocument, 2006).
- b. Kleine zwaan: ondanks de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is landelijk een behoudsdoelstelling voor deze soort geformuleerd. De recente afname is verbonden aan een afname op internationaal niveau en mogelijk aan enkele andere slecht stuurbare factoren (Natura 2000 doelendocument, 2006).
- c. Pijlstaart en kuifeend: ondanks de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is landelijk een behoudsdoelstelling voor deze soorten geformuleerd, omdat deze staat van instandhouding alleen gebaseerd is op toekomstverwachting (Natura 2000 doelendocument, 2006).
- d. Wintertaling: ondanks de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding op het aspect populatie is landelijk een behoudsdoelstelling voor deze soort geformuleerd. De staat van instandhouding is gebaseerd op een populatie-afname die niet leidt tot een waarde van minder dan 75% van de draagkrachtindicatie (Natura 2000 doelendocument, 2006).
- e. Tafeleend en zwarte stern: ondanks de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is landelijk een behoudsdoelstelling voor deze soorten geformuleerd, vanwege slecht stuurbare oorzaken en enige compensatie door toename in de randmeren (Natura 2000 doelendocument, 2006).
- f. Grutto: de grutto heeft landelijk een opgave voor uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied. Aangezien deze opgave niet te realiseren is binnen het Natura 2000-netwerk is in alle gebieden een behoudopgave voor de grutto geformuleerd (Natura 2000 doelendocument, 2006).
- g. Aalscholver, lepelaar, toendrarietgans, kolgans, grauwe gans, smient, krakeend, slobbeend en meerkoet: de staat van instandhouding van deze soorten is beoordeeld als "gunstig".²⁶
- h. Kolgans, grauwe gans, smient en krakeend: enige afname landelijk veroorzaakt door extensivering van landgebruik (onder andere door natuurontwikkeling) is aanvaardbaar.
- i. Fuut, slobbeend, kuifeend en meerkoet: enige afname landelijk als gevolg van herstel van zout-zoet overgangen is aanvaardbaar.
- j. Zwarte stern: de landelijke instandhoudingdoelstelling voor deze soort is gebaseerd op het gemiddelde seizoensmaximum over de periode 1993/1994-2003/2004.

²⁶ De beschreven staat van instandhouding van de meerkoet wijkt af van de staat van instandhouding zoals gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006). Op basis van de stabiele trend in de afgelopen 3 decennia is er geen sprake van een ongunstige staat van instandhouding op het aspect populatie. Zie het Natura 2000 profielendocument (2008).

Motivering van het besluit op basis van de binnengekomen zienswijzen

1. INLEIDING

Op 27 november 2006 zijn er 111 ontwerp-aanwijzingsbesluiten gepubliceerd voor de eerste tranche Natura 2000-gebieden.

Deze ontwerp-aanwijzingsbesluiten hebben in de periode van 9 januari 2007 tot en met 19 februari 2007 ter inzage gelegen. Dit heeft ertoe geleid dat er door bijna 7.800 personen of organisaties een zienswijze is ingediend over één of meer gebieden. Een belangrijk deel van de argumentatie in deze zienswijzen heeft betrekking op de gebruikte criteria, de voorgestelde begrenzing van de gebieden en op de mogelijke gevolgen van Natura 2000 voor burgers en het bedrijfsleven. In veel zienswijzen werd dezelfde argumentatie gebruikt en werden gelijklopende zorgen geuit.

Er is daarom besloten om in één nota tot een algemene beantwoording van deze breed geuite kritiekpunten over te gaan. In deze Nota van Antwoord²⁷ is op hoofdlijnen het te voeren beleid uiteengezet. De Nota van Antwoord is op 21 november 2007 aan de Tweede Kamer aangeboden en op 13 februari en 6 maart 2008 heeft de Tweede Kamer de nota besproken. Iedereen die een zienswijze heeft ingediend, heeft in een persoonlijke brief een antwoord ontvangen, waarin op de algemene opmerkingen uit de zienswijze is ingegaan.

Gelet op het grote aantal zienswijzen dat voor elk gebied is ingediend en het grote aantal onderwerpen dat daarbij aan de orde is gekomen, is besloten om bij elk besluit de individuele zienswijzen per thema te behandelen. Dit gebeurt in deze bijlage C.

Verder wordt in deze bijlage C vermeld welke specifiek op dit gebied betrekking hebbende inspraakreacties zijn binnengekomen en hoe hiermee is omgegaan bij het opstellen van het aanwijzingsbesluit.

Bij de beantwoording van de zienswijzen zijn ook de provinciale beschouwingen op de zienswijzen betrokken.

Voor het gebied Zwarte Meer zijn 88 zienswijzen ingediend. De reacties worden hieronder thematisch besproken.

2. REACTIES OVER DE PROCEDURE

In een aantal zienswijzen zijn vragen gesteld en opmerkingen gemaakt over de gebruikte aanmeldingsgegevens en de onderbouwing van de vermelde gegevens in het standaardgegevensformulier, waaronder "de mate van instandhouding". Verder wordt opgemerkt dat er voor de soorten en habitattypen met de kwalificatie "aanwezig maar verwaarloosbaar" geen instandhoudingsdoelstellingen in de besluiten hoeven te worden opgenomen. Daarnaast wordt opgemerkt dat op het standaardgegevensformulier de bedrijfsactiviteiten, die in en om het gebied plaatsvinden, niet zijn vermeld. Men vraagt zich af of de Europese Commissie bij de selectie van de gebieden daarmee rekening heeft kunnen houden.

Men vraagt zich ook af of de aanmeldingsprocedure wel zorgvuldig genoeg is doorlopen en wijst in dit kader mede op de verschillen tussen de huidige besluiten en de eerdere concepten die eind 2005 waren opgesteld. Zo wordt er gesteld dat de vertaling van de aanmeldingsgegevens naar de doelstellingen disproportioneel is. Daarnaast zijn de doelstellingen volgens deze insprekers uitgebreider dan de Richtlijn voorschrijft. Door de doelstellingen in het ontwerp-aanwijzingsbesluit voor alle soorten en habitattypen op te nemen en dus ook voor die soorten en typen die niet kwalificeren, wordt er naar de mening van een aantal insprekers ten onrechte de suggestie gewekt dat de maatregelen die hieruit voortvloeien het gevolg zijn van de

²⁷ Ministerie van LNV (2007): Nota van Antwoord. Inspraakprocedure aanwijzing Natura 2000-gebieden. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

verplichtingen van de Vogel- en Habitatrichtlijn. In een aantal zienswijzen wordt erop aangedrongen om in een gebied alleen die habitattypen en soorten te beschermen, waarvoor het gebied tot de categorie van belangrijkste gebied behoort. In een ander verband wordt gewezen op grote aantallen ganzen die reeds zonder speciale beschermingsgebieden al een gunstige ontwikkeling doormaken.

Insprekers wijzen verder op documenten die in een eerdere fase van het proces ter beoordeling zijn aangeboden, waarop men wijzigingen heeft voorgesteld en ten aanzien waarvan wijzigingen zijn doorgevoerd in de ontwerpbesluiten. Het betreft onder andere de profielendocumenten 2006²⁸ en gebiedendocumenten uit 2005.

Verder wordt er door diverse insprekers op gewezen dat de aanwijzing van een Natura 2000-gebied een nieuwe wettelijke status tot gevolg heeft. Dat zou moeten betekenen dat in de besluitvorming de belangen van alle betrokkenen zorgvuldig dienen te worden meegewogen.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Selectie en aanwijzing van Vogelrichtlijngebieden

De selectie en aanwijzing van de Vogelrichtlijngebieden zijn met uitzondering van twee gebieden²⁹ in 2005 volledig afgerond. De rechter is destijds met betrekking tot de in 2000 gebruikte selectie- en begrenzingsmethodiek³⁰ tot de conclusie gekomen dat deze criteria niet onredelijk waren³¹ en heeft alle bezwaren ten aanzien van de selectie en begrenzing van de toen aangewezen Vogelrichtlijngebieden ongegrond verklaard. Dat betekent dat de aanwijzing van dit Vogelrichtlijngebied al rechtens vaststaat. Dit gebied was dus al voor de terinzagelegging een volwaardig Natura 2000-gebied en op dat feit kon daarom niet worden ingesproken. In deze procedure zijn nu aan dit gebied instandhoudingsdoelstellingen toegevoegd en daarnaast is een aantal wijzigingen doorgevoerd. Voor de eventuele wijzigingen van de vogelsoorten waarvoor het gebied geldt te zijn aangewezen wordt verwezen naar bijlage B.2 van deze Nota van toelichting en naar hoofdstuk 4 van deze bijlage C. Voor eventuele wijzigingen in de begrenzing van het Vogelrichtlijngebied wordt verwezen naar hoofdstuk 3 van deze Nota van toelichting en naar hoofdstuk 3 van deze bijlage C.

Stappen in het selectieproces van Habitatrichtlijngebieden

Zoals in het Verantwoordingsdocument (2003)³² beschreven staat, heeft de aanmelding van Habitatrichtlijngebieden in twee stappen plaatsgevonden:

Eerste stap van de selectie:

Bij de eerste stap zijn voor elk prioritair habitatype en voor elke prioritaire soort in principe de tien belangrijkste gebieden geselecteerd. Dit zijn de gebieden waar het type of de soort het best ontwikkeld is en met de grootste oppervlakte of populatie aanwezig is. Indien bij een bepaald prioritair habitatype de variatie in soortensamenstelling zodanig groot is dat er meerdere subtypen (plantensociologische eenheden op verbondsniveau) zijn te onderscheiden, zijn per subtype de vijf belangrijkste gebieden geselecteerd. Een onderverdeling in subtypen is niet toegepast indien de verschillende subtypen in dezelfde gebieden voorkomen.

Voor elk niet-prioritair habitatype of elke niet-prioritaire soort is in principe dezelfde methodiek toegepast, met dien verstande dat voor die typen of soorten slechts de vijf belangrijkste gebieden zijn geselecteerd. Ook hier geldt dat alleen die gebieden zijn geselecteerd waar het

²⁸ Ministerie van LNV (2006): Natura 2000 profielendocument. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

²⁹ Het gebied Abtskolk & De Putten zal als gevolg van een rechterlijke uitspraak als Vogelrichtlijngebied aangewezen worden en daarnaast vindt bij het gebied Strabrechtse Heide & Beuven ook een aanwijzing als Vogelrichtlijngebied plaats.

³⁰ Ministerie van LNV (2000): Nota van Antwoord Vogelrichtlijn, deel 1, bijlage 1. Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Den Haag.

³¹ Afdeling bestuursrechtspraak Raad van State, 19 maart 2003, nr. 200201933.

³² Ministerie van LNV (2003): "Verantwoordingsdocument". Selectiemethodiek voor aangemelde Habitatrichtlijngebieden. Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Den Haag.

habitattype of de soort het best ontwikkeld is en waar de grootste oppervlakte of populatie aanwezig is. Indien de variatie in soortensamenstelling van een niet-prioritair habitattype zodanig groot is dat het type meerdere subtypen omvat, zijn per subtype de drie belangrijkste gebieden geselecteerd. Ook hier is deze onderverdeling in subtypen niet gemaakt indien de verschillende subtypen in dezelfde gebieden voorkomen.

Tweede stap van de selectie:

Bij de tweede stap van het selectieproces is onderzocht in hoeverre de landelijke dekking en de geografische spreiding van de gebieden als voldoende kunnen worden aangemerkt.

De landelijke dekking van habitattypen of soorten betreft de totale oppervlakte van een habitattype of de totale populatie van een soort binnen de aangemelde gebieden als percentage van de landelijke oppervlakte van dat habitattype of als percentage van de landelijke populatie van de soort. Als op basis van de selectie in de eerste stap het aantal geselecteerde "belangrijkste" gebieden onvoldoende dekking oplevert, moet onderzocht worden welke gebieden aanvullend geselecteerd dan wel aangemeld moeten worden om voldoende landelijke dekking te halen. Daarnaast is bekeken of gebieden die één ecologische eenheid vormen met gebieden in België of Duitsland aan de lijst van aangemelde gebieden toegevoegd moeten worden.

Voor ieder niet-prioritair habitattype en iedere niet-prioritaire soort wordt voldoende landelijke dekking nagestreefd. De indicaties van het European Topic Centre (ETC) en de conclusies van de biogeografische seminars zijn hiervoor als leidraad gebruikt:

- < 20% wordt in de meeste gevallen als onvoldoende dekking graad beschouwd;
- 20-60% is een bespreekbaar dekkingpercentage;
- > 60% dekking is over het algemeen voldoende.

Hierbij is uitdrukkelijk rekening gehouden met de specifieke kenmerken en eisen die de afzonderlijke habitattypen en soorten stellen. Een relatief laag dekkingpercentage is aanvaardbaar als er sprake is van weinig bedreigde habitattypen of soorten en deze verspreid voorkomen. Hier geldt het proportionaliteitsbeginsel: voor habitattypen en soorten die sterker onder druk staan, wordt relatief meer bijgedragen binnen het Natura 2000-netwerk dan voor meer algemeen voorkomende habitattypen en soorten. Voor prioritaire habitattypen en prioritaire soorten hebben de lidstaten een bijzondere verantwoordelijkheid en verwacht de Europese Commissie dat een hoger dekkingpercentage wordt bereikt.

Beoordeling aanmeldingen door de Europese Commissie

In 2003 is de Nederlandse bijdrage aan de communautaire lijst van Habitatrictlijngebieden³³ door de Europese Commissie goedgekeurd. Daaraan voorafgaand zijn in respectievelijk 1996 en 1998 voorlopige aanmeldingen bij de Europese Commissie ingediend. In het Lijstdocument (2004)³⁴ is het Nederlandse deel van de communautaire lijst voor de Atlantische biogeografische regio opgenomen. Hoofdstuk 3 van het Lijstdocument geeft per habitattype en per soort een toelichting op de selectie van gebieden. Hierbij staat steeds expliciet aangegeven hoe de Europese Commissie de aanmelding van 1998 heeft beoordeeld. Daaruit blijkt dat de Europese Commissie voor diverse habitattypen en soorten in 2002 heeft gemeld dat er een onvoldoende dekking was. Om die reden is de aanmelding van 2003 nog met een aantal gebieden uitgebreid. Het Reactiedocument (2004)³⁵ bevat een Nota van Antwoord met betrekking tot de openbare voorbereidingsprocedure voor de aanmelding van Habitatrictlijngebieden, die begin 2003 heeft plaatsgevonden.

³³ Beschikking van de Commissie van de Europese Gemeenschappen van 7 december 2004 tot vaststelling, op grond van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad, van de lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio (2004/813/EG). Publicatieblad van de Europese Unie L 387/1 (29 december 2004): p. 1-96.

³⁴ Ministerie van LNV (2004): "Lijstdocument". Overzicht van gebiedsselectie voor de Habitatrictlijn. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

³⁵ Ministerie van LNV (2004): Reactiedocument aanmelding Habitatrictlijngebieden. Resultaten van de ontvangen reacties bij de openbare procedure voor de aanmelding van Habitatrictlijngebieden in het kader van Natura 2000. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

Misverstanden over de aanmelding

Een veel gehoord argument is dat de bedrijfsactiviteiten die in en om het gebied plaatsvinden bij de aanmelding gemeld hadden moeten worden, zodat de Europese Commissie rekening had kunnen houden met bestaand gebruik. Dit berust op een misverstand. Zoals in paragraaf 2.1.1 van de Nota van Antwoord uitvoerig uiteen is gezet, is het standaardgegevensformulier bedoeld om de potentiële Habitatrichtlijngebieden met de natuurwaarden bij de Europese Commissie aan te melden. Op het formulier staat per rubriek nauwkeurig aangegeven welke gegevens vóór de aanmelding verstrekt dienen te worden en welke gegevens in een later stadium verstrekt kunnen worden. Eén van de rubrieken die pas ingevuld hoeft te worden nadat het gebied deel uitmaakt van het Natura 2000-netwerk is de rubriek "Activiteiten en invloeden in en buiten het betrokken gebied". Die gegevens dienen vooral als basisinformatie voor de Europese Commissie om de uitvoering van de Richtlijn te kunnen volgen en haar rol als toezichthouder te kunnen vervullen.

Het is dan ook een misvatting te veronderstellen dat de Europese Commissie bij de besluitvorming van onjuiste of onvolledige gegevens zou zijn uitgegaan.

Zoals in paragraaf 3.3 van de Nota van Antwoord staat beschreven, dienen ook voor de soorten en habitattypen die niet direct tot de selectie van dat betreffende Habitatrichtlijngebied hebben geleid, maar die wel in dat gebied voorkomen, instandhoudingsdoelstellingen te worden opgesteld. Dat zijn namelijk ook soorten en habitattypen waarvoor het gebied is aangemeld. Het berust op een misverstand te veronderstellen dat uit de Richtlijn uitsluitend een verplichting zou voortvloeien met betrekking tot kwalificerende habitattypen en soorten en dat er met betrekking tot de niet-kwalificerende waarden geen verplichtingen zouden bestaan. Er worden daarom niet alleen instandhoudingsdoelstellingen voor de kwalificerende habitattypen of de kwalificerende soorten geformuleerd, maar voor alle habitattypen of soorten, waarvoor een gebied is aangemeld. De Europese Commissie gaat ervan uit dat op het standaardgegevensformulier alle relevante Natura 2000-waarden worden vermeld en dat de daarop verstrekte gegevens geregeld worden geactualiseerd.

Voor één bepaalde categorie kan het formuleren van instandhoudingsdoelstellingen echter achterwege blijven. Het betreft de categorie "aanwezig maar verwaarloosbaar". Een habitatype of soort kan in een bepaald gebied in zodanige minieme oppervlakte of slechts incidenteel aanwezig zijn, dat mag worden aangenomen dat het habitatype of de soort zich in dit gebied niet blijvend kan handhaven. Het ontstaan van deze categorie (aanwezig maar verwaarloosbaar) is het gevolg van de voorgeschreven aanmeldingssystematiek, waarbij de lidstaat voor elk gebied alle aanwezige habitattypen en soorten – ongeachte de mate waarin ze voorkomen – dient te melden. Voor deze categorie zijn dan ook geen instandhoudingsdoelstellingen geformuleerd.

Motivering

Naar aanleiding van de ingediende zienswijzen is de selectie van de gebieden inzichtelijker gemaakt. Er is per gebied uiteengezet waarom het gebied is aangemeld en op grond van welke criteria dit is gebeurd. Naast de reeds uitgebreide toelichting in de Nota van Antwoord is in de Nota van toelichting van dit besluit op een overzichtelijke wijze aangegeven voor welke soorten en habitattypen het gebied is aangemeld.

Betrokkenheid bij de voorbereiding van de aanwijzing

Voor de nationale procedure voor de aanwijzing van Natura 2000-gebieden wordt verwezen naar de paragrafen 1.1.4 en 1.3.5 van de Nota van Antwoord. In deze paragrafen wordt uitvoerig ingegaan op de gevolgde procedure, die uiteindelijk tot de terinzagelegging van het ontwerp-aanwijzingsbesluit van dit gebied heeft geleid. Daaruit blijkt dat dit deel van de procedure meerdere jaren in beslag heeft genomen. Zo hebben de betrokken ministeries, provincies, kamers van koophandel, (regionale) land- en tuinbouworganisaties, gemeenten, waterschappen, drinkwaterwinners, visserijorganisaties, recreatieorganisaties, natuurbeschermingsorganisaties en gegevensbeheerders eind 2005 het concept Natura 2000 doelendocument (2005) en de concept Natura 2000-gebiedendocumenten (2005) voor de 162 gebieden ontvangen, met het verzoek om commentaar te geven. Naar aanleiding van de reacties zijn waar nodig nog aanvullende gesprekken gevoerd. Deze consultatie maakte deel uit

van de voorbereiding van de besluitvorming en heeft nog tot wijzigingen geleid. Het resultaat van deze voorbereiding heeft ter inzage gelegen en ten aanzien van deze ontwerp-aanwijzingsbesluiten heeft een ieder een zienswijze kunnen indienen.

Zorgvuldigheid van de procedure en afweging van belangen

In de paragrafen 2.1.1 en 1.1.8 van de Nota van Antwoord is de selectieprocedure uitvoerig beschreven en is uiteengezet hoe de verschillende belangen tegen elkaar zijn afgewogen. De keuze van een Natura 2000-gebied heeft uitsluitend plaatsgevonden op basis van de aanwezigheid van de in bijlage I en II van de Habitatrichtlijn genoemde habitattypen en soorten en de aanwezigheid van de in bijlage I en artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn genoemde vogelsoorten, trekkende watervogels en/of overige trekkende vogels. Deze werkwijze vloeit voort uit de in de Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn genoemde criteria en de hierop gebaseerde Europese jurisprudentie. Het is niet mogelijk om hiervan af te wijken. Pas in een later stadium – bij het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen en bij het vaststellen van het beheerplan – kunnen naast de ecologische belangen ook andere belangen aan de orde komen. Dit is in de paragrafen 3.4 en 3.5 van de Nota van Antwoord verder uiteengezet. Gesteld mag worden dat de procedure die bij de aanwijzing van de gebieden is gevolgd zorgvuldig is geweest en geheel overeenkomstig de wet- en regelgeving heeft plaatsgevonden.

3. REACTIES OVER DE BEGRENZING

3.1 ALGEMEEN

Ook bij de begrenzing van het gebied heeft een aantal insprekers aangegeven dat geen rekening wordt gehouden met andere dan ecologische eisen. Insprekers hebben aangegeven dat ze bezwaar hebben tegen de opname van nieuwe natuur: delen van de Ecologische Hoofdstructuur die een natuurfunctie krijgen en die in landbouwkundig gebruik zijn of waren. Insprekers wijzen op de gedane toezeggingen in het kader van nieuwe natuur en de Ecologische Hoofdstructuur. Tevens wordt in zienswijzen gemeld dat bepaalde habitattypen en soorten niet of in beperkte mate aanwezig zijn. Insprekers verwachten dat in ieder geval die gronden waar deze waarden niet aanwezig zijn buiten de begrenzing van het Natura 2000-gebied worden gelaten.

Er wordt voor gepleit om de Natura 2000-gebieden op eenduidige wijze ook in het verticale vlak te begrenzen op 500 voet, zijnde de bestaande minimumvlieghoogte. Verder wordt aangegeven dat bij de aanwijzing van de Vogelrichtlijngebieden destijds voor een bufferzone van 100 meter rond jachthavens gekozen is. In die geest wordt er bepleit om een bufferzone van 300 tot 500 meter rond agrarische- en recreatiebedrijven in te stellen. Tevens wordt er aangegeven dat de aanmelding onvoldoende wetenschappelijk onderbouwd is, zodat de onderzoeksplicht bij de belanghebbende wordt gelegd wanneer deze de begrenzing gewijzigd wil zien.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Begrenzing van bestaande Vogelrichtlijngebieden

De aanwijzing van Natura 2000-gebieden is niet bedoeld om de grenzen van reeds eerder aangewezen Vogelrichtlijngebieden te wijzigen. Aangezien het Zwarte Meer reeds eerder is aangewezen als Vogelrichtlijngebied (zie ook het hoofdstuk over de procedure), staat de oorspronkelijke begrenzing in principe nu niet ter discussie. Dat neemt niet weg dat er soms aanleiding kan zijn om de begrenzing aan te passen. Daarbij kan het gaan om technische of inhoudelijke wijzigingen (zie "Hoofdlijnen aanpassing begrenzing Natura 2000-gebieden" hierna).

Uitgangspunten begrenzing Habitatrictlijngebieden

Zoals in paragraaf 2.2 van de Nota van Antwoord en in bijlage 9.1 van het Natura 2000 doelendocument (2006)³⁶ uitvoerig uiteen is gezet, is ook bij het begrenzen van een gebied geen rekening gehouden met andere vereisten dan die verband houden met de aanwezigheid en de instandhouding van de natuurlijke habitats en soorten. Daarbij zijn de volgende algemene uitgangspunten gebruikt:

- Habitattypen en soorten van de bijlagen: de habitattypen van bijlage I en de leefgebieden van de soorten van bijlage II van de Habitatrictlijn (en dus niet de soorten van bijlage IV) vormen het uitgangspunt voor de begrenzing. Dit is inclusief in kwaliteit achteruitgegangene en gedegenerende terreindelen, indien herstel haalbaar is en voor zover nodig voor de instandhouding van de aanwezige habitattypen en/of soorten.
- Herkenbare eenheden en identiteit: er is gestreefd naar de begrenzing van herkenbare en beheerbare eenheden: ecologische eenheden (bijvoorbeeld op basis van vegetatiestructuur, hydrologie of geomorfologie) of beheereenheden. Door eenheden op deze manier te begrenzen krijgt het gebied een duidelijke identiteit.
- "Cement tussen de bakstenen": de begrenzing van ecologische eenheden impliceert dat het Habitatrictlijngebied bestaat uit de habitattypen van bijlage I en het leefgebied van de soorten van bijlage II én een stelsel van natuurwaarden waarvoor het gebied niet is geselecteerd en/of niet is aangemeld. Die natuurwaarden, gekenmerkt als het "cement tussen de bakstenen", maken integraal onderdeel uit van de ecosystemen en zijn nodig voor herstel en/of instandhouding van de betreffende in de Richtlijn opgenomen habitattypen en/of soorten.
- Deelgebieden: bij zeer sterke versnippering in meerdere deelgebieden worden alleen deze deelgebieden begrensd. De verschillende deelgebieden bevatten dan elk afzonderlijk de habitattypen en/of soorten waarvoor het gebied geselecteerd is. Enclaves: binnen grote eenheden zijn enclaves van grootschalige landbouw en/of bebouwing uitgesloten, voor zover ze geen wezenlijke bijdrage leveren aan de instandhouding van de betreffende habitattypen en/of soorten.
- Aansluiting bij administratieve grenzen: er is zoveel mogelijk aangesloten bij bestaande administratieve grenzen (bijvoorbeeld begrenzing van onder de Natuurbeschermingswet aangewezen gebieden, Nationale Parken, Vogelrichtlijngebieden en/of eigendomsgrenzen).
- Herkenbare topografische lijnen: de gebiedsgrenzen vallen bij voorkeur samen met duidelijk in het landschap herkenbare topografische lijnen, zoals wegen, sloten, heggen, oevers, bosranden en markante verschillen in landgebruik.

Hoofdlijnen aanpassing begrenzing Natura 2000-gebieden

Bij de aanwijzing van de Habitatrictlijngebieden en bij de aanvulling van de Vogelrichtlijnaanwijzingen met gebiedsdoelen zijn overlappende Vogel- en Habitatrictlijngebieden gecombineerd tot één Natura 2000-gebied. Daarbij is ernaar gestreefd de begrenzing van Vogel- en Habitatrictlijngebieden zo goed mogelijk op elkaar af te stemmen. De herbegrenzing is doorgevoerd op basis van technische en/of inhoudelijke argumenten.

Technische aanpassingen:

Dit zijn vaak minieme kaarttechnische verbeteringen teneinde de grenzen af te stemmen en gelijk te trekken. Het zijn ook pragmatische aanpassingen. Hierdoor blijven het beheer en de bescherming hanteerbaar en wordt de burger een zo duidelijk en eenvoudig mogelijke begrenzing geboden. Dit kan betekenen dat Habitatrictlijngebieden die voor een belangrijk deel overlap vertonen met (voormalige) beschermde en staatsnatuurmonumenten op deze begrenzing afgestemd worden. Hierdoor worden onlogische verschillen vermeden. Verder betreft dit ook het op kaart uitzonderen van bestaande bebouwing, tuinen en erven die alleen tekstueel waren geëxclaveerd. Tot deze categorie behoren ook aanpassingen aan kadastrale grenzen in verband met de kadastrale registratie van bij de aanwijzing "betrokken"

³⁶ Ministerie van LNV (2006): Natura 2000 doelendocument. Duidelijkheid bieden, richting geven en ruimte laten. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

percelen (zie Nota van toelichting, paragraaf 3.3). Hiermee wordt voorkomen dat kadastrale percelen die slechts voor een onbetekenend deel met het gebied overlappen, kadastraal worden ingeschreven als deel uitmakend van het gebied.

Inhoudelijke aanpassingen:

Verkleining van Vogelrichtlijngebieden wordt door de Europese Commissie, gelet op de Europese jurisprudentie, slechts "in uitzonderlijke gevallen" aanvaardbaar geacht indien bij de oorspronkelijke aanwijzing een "duidelijke wetenschappelijke fout" is gemaakt.

Uit jurisprudentie³⁷ blijkt dat de oppervlakte van een Vogelrichtlijngebied niet mag worden verkleind en de grenzen van een Vogelrichtlijngebied niet mogen worden gewijzigd, als daardoor zones worden uitgesloten waarin in het wild levende vogelsoorten voorkomen waarvan de bescherming de aanwijzing van dat Vogelrichtlijngebied heeft gerechtvaardigd. Een uitzondering hierop vormen de van het Vogelrichtlijngebied uitgesloten zones die niet langer overeenkomen met de, voor de instandhouding van de in het wild levende vogelsoorten, meest geschikte leefgebieden in de zin van artikel 4, lid 1, van de Richtlijn. Zo kan de begrenzing van Vogelrichtlijngebieden zijn aangepast door bebouwing op de rand van het gebied, bedrijventerreinen (>5 ha) en rijkswegen zoveel mogelijk ook op kaarten te exclaveren (de tekstuele exclaveringsformule geldt alleen voor de in 2000 aangewezen gebieden).

In gevallen waar in het verleden mogelijk een duidelijke begrenzingsfout is gemaakt, wordt onderzocht of er sprake is van een wetenschappelijke fout die voldoet aan de door de Europese Commissie gestelde voorwaarden. Toekomstige ontwikkelingen vallen buiten die criteria; de vergunningprocedure is daarvoor de aangewezen weg.

Zie verder Nota van Antwoord paragraaf 2.2.4.

Uitbreiding van Vogelrichtlijngebieden kan alleen aan de orde zijn als het gebied tevens Habitatrictlijngebied is en de uitbreiding onderdeel is van het desbetreffende Habitatrictlijngebied. Uitbreiding van een "zuiver" Vogelrichtlijngebied is geen onderdeel van deze procedure. Zie ook Nota van Antwoord paragraaf 2.2.5.

Gebleken is dat in een beperkt aantal gevallen bij de begrenzing van Habitatrictlijngebieden onvoldoende rekening is gehouden met de verspreiding van relevante habitattypen of leefgebieden van soorten, waardoor aanpassingen (zowel uitbreiding als verkleining) noodzakelijk waren. Dit is meestal het gevolg van verbeterde en toegenomen kennis. Ook uitbreidingen die noodzakelijk zijn voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied, vallen in deze categorie van inhoudelijke aanpassingen.

Meebegrenzen van nieuwe natuur

Met nieuwe natuur worden delen van de Ecologische Hoofdstructuur bedoeld die een natuurfunctie krijgen en die in landbouwkundig gebruik zijn of waren. Een groot deel van deze nieuwe natuur is inmiddels al verworven en als natuurgebied ingericht. Nieuwe natuur is meebegrensd indien (in geval van een Habitatrictlijngebied) één van de volgende situaties van toepassing is:

- 1) wanneer het natuurdoel van de nieuwe natuur overeenkomt met dat van het aangrenzende aangemelde Natura 2000-gebied (de natuurwaarden zijn al aanwezig of zullen conform vastgestelde plannen worden ontwikkeld). Het betreffende natuurdoel dient uiteraard invulling te geven aan de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied.
- 2) wanneer de nieuwe natuur aantoonbaar noodzakelijk is om de instandhoudingsdoelstellingen te kunnen realiseren.

Voor nieuwe natuur die nodig is voor de realisatie van Natura 2000 blijft het principe van vrijwilligheid gelden bij verwerving van de gronden en bij omzetting van cultuurgrond naar natuur (zie verder paragraaf 2.2.2 van de Nota van Antwoord). De nieuwe natuur die is toegevoegd na de aanmelding in 2003 is naar aanleiding van ingediende zienswijzen op de ontwerp-aanwijzingsbesluiten nogmaals kritisch getoetst aan de hiervoor genoemde criteria. Het resultaat staat beschreven in paragraaf 3.3 van de Nota van toelichting.

³⁷ Europese Hof van Justitie, 13 juli 2006, zaak C-191/05 en 25 november 1999, zaak C-96/98.

Bufferzones en exclavering van recreatieondernemingen en agrarische bedrijven

Een bufferzone van 300 tot 500 meter rond recreatieondernemingen en agrarische bedrijven, waar door vele ondernemers om is verzocht, behoort niet tot de mogelijkheden. De reden hiervoor is dat menselijk gebruik of de door de mens toegekende bestemming niet bepalend is voor de vraag of een gebied of terrein als Natura 2000-gebied aangewezen dient te worden. Ecologische redenen zijn, volgens de Habitatrichtlijn, bepalend. Een Natura 2000-gebied is in zijn geheel van belang.

Ook in de uitspraak van de Raad van State over de aanwijzing van één van de eerste Natura 2000-gebieden is de vraag over een bufferzone aan de orde gekomen. De Raad van State was toen van oordeel dat "het aanhouden van een minimale afstand tot bedrijfsbebouwing niet mogelijk is, omdat niet in algemene zin ten behoeve van de in het gebied gelegen agrarische bedrijfsbebouwing kan worden vastgesteld in hoeverre de binnen die afstand gelegen gronden naar ecologische maatstaven al dan niet tot het aan te wijzen gebied moeten worden gerekend"³⁸.

Bij Vogelrichtlijngebieden wordt het hele gebied door de vogels gebruikt voor broeden, foerageren en/of rusten, hoewel niet elk deel even intensief wordt benut. Voor Habitatrichtlijngebieden geldt een vergelijkbare aanpak hoewel habitattypen meestal geen grote, aaneengesloten oppervlakten beslaan. Daar staat tegenover dat de instandhouding van habitattypen meestal een ruimere begrenzing vereist omdat ook rekening moet worden gehouden met een mogelijke verschuiving van de habitatwaarden door het gebied (successie). Daarentegen maken bestaande bebouwing, erven, tuinen, verhardingen en hoofdspoorwegen geen deel uit van een Natura 2000-gebied. Zij zijn door hun fysieke geaardheid blijvend ongeschikt. Ook mijnbouwinstallaties en -installaties vallen onder de definitie van een bouwwerk en daarmee onder de exclaveringsformule (zie paragraaf 3.4 van de Nota van toelichting). Dat geldt niet voor ondergronds of onderwater voorkomende structuren zoals gas- en waterleidingen. De aanwezigheid hiervan betekent niet per definitie dat deze gebieden ongeschikt zijn voor planten of dieren en ze zijn daarom niet geëxclaveerd. Zie ook paragraaf 2.2.6 van de Nota van Antwoord.

Verticale begrenzing

In paragraaf 2.2.9 van de Nota van Antwoord wordt vermeld dat er geen verticale grens in de Natura 2000-gebieden is opgenomen. Wel moet gewaarborgd zijn dat vliegbewegingen in de omgeving van Natura 2000-gebieden niet tot aantasting van natuurlijke kenmerken leiden. Dat geldt voor de gehele burgerluchtvaart (inclusief parasailen, parachutespringen en luchtballonvaren), het militaire luchtverkeer en alle andere activiteiten die in samenhang met deze vliegbewegingen in het luchtruim of op de grond plaatsvinden, zoals schietoefeningen en parachutespringen. De effectbeoordeling van dit soort activiteiten kan daarom het best per gebied plaatsvinden, toegesneden op de omstandigheden ter plekke. Het is dus niet zinvol om hiervoor generieke normen in de besluiten op te nemen. Indien aan de orde, wordt het bestaand gebruik door luchtverkeer beoordeeld bij het opstellen van het beheerplan. Voorwaarde blijft ook hier dat het bestaand gebruik de instandhoudingsdoelstellingen niet in gevaar mag brengen.

3.2 SPECIFIEKE REACTIES OVER DE BEGRENZING

Een inspreker verzoekt om een perceel grasland langs de Noorderrandweg niet in de begrenzing op te nemen. Het betrokken perceel is aangewezen als beheergebied voor weidevogels.

De zienswijze is niet overgenomen. Het betrokken perceel is in 1995 aangewezen als onderdeel van het Vogelrichtlijngebied Zwarte Meer. De algemene beleidslijn is dat verkleining van een reeds aangewezen Vogelrichtlijngebied slechts aan de orde is (buiten verwijdering bebouwing enzovoorts) indien er sprake is van een kennelijke begrenzingsfout. Dat is hier niet het geval. Naar aanleiding van de voorgenomen aanwijzing heeft de betreffende gemeente toentertijd

³⁸ Afdeling bestuursrechtspraak Raad van State, 5 november 2008, nr. 200802546/1.

(1992) ook geen aanleiding gezien daarover opmerkingen te maken. Het betreffende perceel is ook opgenomen in de aanmelding van het gebied onder de Wetlands-Conventionie in 1995.

Een inspreker verzoekt om de vaargeulen en het Scheepvaartgat niet in de begrenzing op te nemen. Baggeren van de geulen zou tot problemen kunnen leiden.

De zienswijze is niet overgenomen. De algemene beleidslijn is dat verkleining van een reeds aangewezen Vogelrichtlijngebied slechts aan de orde is (buiten verwijdering bebouwing enzovoorts) indien er sprake is van een kennelijke begrenzingsfout. Dat is hier niet het geval: het gehele meer is begrensd als leefgebied van pleisterende watervogels. Vaargeulen moeten beschouwd worden als een integraal onderdeel van dit leefgebied. Daarvan kunnen niet bepaalde delen worden uitgezonderd gelet op het bestaand gebruik (zoals scheepvaart). Het al dan niet toestaan of vergunningplichtig zijn van baggerwerkzaamheden komt in het beheerplan aan de orde. Volledigheidshalve kan nog worden toegevoegd dat ook activiteiten buiten de begrenzing getoetst dienen te worden op hun mogelijke invloed op de instandhoudingsdoelstellingen.

Een inspreker verzoekt om deelgebied langs de N331 en delen aan de westzijde van de Zwartemeerpolder, die zijn aangemerkt als nieuwe natuur, buiten de begrenzing te brengen.

Deze zienswijze is gedeeltelijk overgenomen. Ter hoogte van de provinciale weg N331 is de grens van het Vogelrichtlijngebied gelegd langs de sloot van de dijk aan de oostzijde (in plaats van een willekeurige grens tussen de sloot en de N331). Dit betreft nieuwe natuur. De vogelkundige waarden liggen in de oeverlanden en niet in de hoger gelegen (binnendijkse) percelen. De grens van het Habitatrichtlijngebied is hier ook teruggelegd om vergelijkbare redenen (zie ook paragraaf 3.3).

Een inspreker verzoekt om het Kadoelermeer in de begrenzing op te nemen. Dit meer biedt broedbiotoop voor onder andere de grote karekiet.

De zienswijze is niet overgenomen. De algemene beleidslijn is dat uitbreiding van een reeds aangewezen Vogelrichtlijngebied slechts aan de orde is in het kader van gelijktrekking met een overlappend Habitatrichtlijngebied, maar dat is niet het geval.

Een inspreker verzoekt om de oude rivierarm Het Ganzendiep in de begrenzing van het Natura 2000-gebied op te nemen. De reden is dat deze rivier tot het natuurmonument Het Zwarte Meer zou behoren.

De zienswijze is niet overgenomen. De algemene beleidslijn is dat uitbreiding van een reeds aangewezen Vogelrichtlijngebied slechts aan de orde is in het kader van gelijktrekking met een overlappend Habitatrichtlijngebied, maar dat is hier niet het geval. Ook is het duidelijk dat deze rivierarm niet tot het beschermd natuurmonument behoort.

Een inspreker pleit er voor om als begrenzing van de Natura 2000-gebieden, in het geval van dijken, de kadastrale eigendomsgrens aan te houden.

De zienswijze is niet overgenomen. Bij de aanwijzing van het staatsnatuurmonument Zwarte Meer (1990) en de latere aanwijzing als Vogelrichtlijngebied (1995) vormde de teen van de Zwartemeerdijk de noordelijke grens van het gebied. Het gebied is aangewezen voor diverse soorten watervogels die het open water van het gebied als leefgebied hebben. Daartoe behoort ook de ruim 10 meter brede oeverzone langs de Zwartemeerdijk van de Noordoostpolder die eigendom is van het Waterschap Zuiderzeeland. Deze strook water maakt onlosmakelijk onderdeel uit van het leefgebied van de vogels waarvoor het gebied is aangewezen. De rivierdonderpad is een diersoort die in dergelijke meren zelfs vooral voorkomt in de oeverzones.

4. REACTIES OVER DE INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

4.1 ALGEMEEN

In de zienswijzen zijn veel opmerkingen gemaakt over de instandhoudingsdoelstellingen en over de realisatie hiervan.

Er is voorgesteld om de tekst van de algemene instandhoudingsdoelstelling "behoud van de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitattypen en soorten binnen de Europese Unie" te vervangen door de letterlijke tekst van de Habitatrichtlijn: "behoud van de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan het waarborgen van de biologische diversiteit door het instandhouden van habitattypen en soorten binnen de Europese Unie".

Verder is voorgesteld om de tekst van de algemene instandhoudingsdoelstelling "behoud en waar nodig herstel van de natuurlijke kenmerken en van de samenhang van de ecologische structuur en functie van het gehele gebied voor alle habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd" te schrappen omdat met de formulering in het ontwerpbesluit onvoldoende rekening is gehouden met de wijze waarop in jurisprudentie rekening is gehouden met de termen "natuurlijke kenmerken" en "instandhoudingsdoelstellingen".

Er zijn vragen gesteld over de gestelde nationale doelen, de monitoring van Natura 2000-gebieden, de afstemming en de verantwoordelijkheden. In een aantal zienswijzen wordt de vraag gesteld of de besluiten in samenhang met elkaar en met de gebieden daarbuiten wel een voldoende bijdrage leveren om de soorten en habitattypen in een gunstige staat van instandhouding te brengen of te houden. De vrees wordt uitgesproken dat dit niet het geval is. Daarnaast wordt er verzocht om voor die soorten en habitattypen, waarvoor sprake is van een ongunstige staat van instandhouding, zowel landelijk als op gebiedsniveau een herstelopgave te formuleren tenzij er ecologische redenen zijn om hiervan af te zien. Het achterwege laten van adequate herstelopgaven wordt door insprekers als onacceptabel gezien en in strijd met de wettelijke verplichtingen.

In een zienswijze is gevraagd om de doelen op gebiedsniveau te herzien voor een aantal broedvogels waarvan de landelijke doelstelling voor het aantal sleutelpopulaties, met de huidige instandhoudingsdoelstellingen, niet zal worden gerealiseerd. Er is aanbevolen om de instandhoudingsdoelstellingen voor een aantal vogelsoorten in te vullen op basis van de in het Beschermingsplan moerasvogels 2000-2004 (2000)³⁹ vermelde aantallen voor levensvatbare populaties moerasvogels. In het geval van soorten waarvoor actuele gedocumenteerde beschermingsplannen beschikbaar zijn dienen de instandhoudingsdoelstellingen waar mogelijk daarmee gelijk geschakeld te worden. Voor een aantal broedvogels is ook gevraagd om aanvullende doelen op te nemen.

Het besluit zou moeten aangeven wat de gevolgen zijn wanneer een soort uit een gebied dreigt te verdwijnen. Daarnaast zou er een gegronde reden aanwezig moeten zijn wanneer er niet gestreefd wordt naar een gunstige staat van instandhouding.

Tevens zijn er vragen over weidevogels en waarom ze geen bescherming krijgen in de Natura 2000-gebieden.

Anderzijds wordt in zienswijzen aangeduid dat veel doelen te hoog gegrepen zijn en dat deze alleen met grote (financiële) inspanningen bereikt kunnen worden. Er wordt over de instandhoudingsdoelstellingen opgemerkt dat ze de status zouden moeten krijgen van een inspanningsverplichting en niet van een resultaatsverplichting. Enkele insprekers menen dat bij het vaststellen van de doelstellingen veel geleund wordt op onwetenschappelijke informatie over het voorkomen van flora en fauna in vroegere jaren, die niet gebaseerd is op voldoende wetenschappelijke gegevens. Het is onduidelijk of deze waarden daadwerkelijk aanwezig zijn. Om die reden zouden de aanwezige habitattypen op een kaart aangeduid moeten worden.

³⁹ Boer, T. den (2000): Beschermingsplan moerasvogels 2000-2004. Rapport Directie Natuurbeheer nr. 47. Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Wageningen.

Weer anderen menen dat de uitgangssituatie helder moet worden omschreven in het aanwijzingsbesluit. Tegelijkertijd zal er een termijn gegeven moeten worden waarbinnen de doelstellingen gerealiseerd moeten worden.

In de besluiten wordt er volgens insprekers niet ingegaan op de mogelijke gevolgen van klimaatverandering, terwijl deze veranderingen bepalend kunnen zijn voor de haalbaarheid van de natuurdoelen. In andere zienswijzen wordt aangevoerd dat er voor veel soorten geen instandhoudingsdoelstelling geformuleerd mag worden omdat hiermee soorten onterecht onder de bescherming van de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn komen te vallen.

Er wordt bovendien gevraagd om de kernopgaven in de aanwijzingen op te nemen, dan wel het Natura 2000 doelendocument (2006) deel uit te laten maken van de aanwijzingsbesluiten. Uit het besluit zou duidelijk moeten blijken voor welke functie(s) en voor welke soort(en) het gebied wordt aangewezen, zodat duidelijk is of de soorten in al hun levensbehoeften worden beschermd. Daar waar niet alle levensbehoeften in een Natura 2000-gebied zijn beschermd dient te worden aangegeven waar de ontbrekende functies zijn gelegen en wat de beschermingsstatus is.

Er wordt gevraagd om rekening te houden met vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied en met regionale en lokale bijzonderheden. In dat verband wordt dan ook met nadruk gewezen op het externe effect van de aanwijzing met het oog op het landbouwbedrijfsleven in het aangrenzend gebied, zoals het Kampereiland en de polders ten westen van Genemuiden.

Dat het concretiseren van maatregelen wordt doorgeschoven naar het beheerplan geeft voor veel insprekers onduidelijkheid; hierdoor kan het overleg over het beheerplan onder grote spanning komen te staan. Zij bepleiten duidelijke kaders voor het beheerplan, zodat er constructief aan de uitwerking kan worden gewerkt. Daarnaast wordt opgemerkt dat bij het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen alleen wordt uitgegaan van bestaande budgetten. Welke consequenties de instandhoudingsdoelstellingen hebben in financiële zin wordt pas duidelijk bij het tot stand komen van de beheerplannen.

Met betrekking tot de hierboven genoemde zienswijzen worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Algemene instandhoudingsdoelstellingen

De algemene instandhoudingsdoelstellingen beogen de algemene hoofddoelstelling van de Vogel- en Habitatrichtlijn in de individuele aanwijzingsbesluiten te verankeren. Daarmee wordt de bijdrage van de Nederlandse Natura 2000-gebieden aan het behoud van de biodiversiteit vastgelegd. Het streven naar een gunstige staat van instandhouding van de per aanwijzingsbesluit opgesomde habitattypen en soorten is daarvan de uitwerking. Het vormt de Nederlandse bijdrage aan de ecologische samenhang van het Europese Natura 2000-netwerk. Per gebied zijn de specifieke doelstellingen voor de relevante habitattypen en soorten nader omschreven. Op basis van de algemene doelstellingen wordt naar een landelijk gunstige staat van instandhouding van de voor Nederland relevante habitattypen en soorten gestreefd. Dit houdt in dat het natuurlijke verspreidingsgebied van de habitat of van de soort stabiel moet zijn of moet toenemen; dit moet in de toekomst ook zo blijven. Een duurzaam behoud van een habitatype kan alleen maar gerealiseerd worden wanneer de planten- en diersoorten die typisch zijn voor de habitat behouden kunnen worden. Dit geldt ook voor de bescherming van een bepaalde plantensoort of diersoort. De betreffende soort kan alleen effectief beschermd worden wanneer de beschermingsmaatregelen zich, naast op de soort zelf, ook richten op het leefgebied van de soort. Zodoende strekt in een Natura 2000-gebied de instandhoudingsdoelstelling van een soort zich mede uit tot het leefgebied van de betreffende soort.

De formulering van de algemene instandhoudingsdoelstellingen is aangepast in hoofdstuk 5 van de Nota van toelichting van dit besluit. In de aangepaste formulering van het tweede algemene doel is niet de letterlijke tekst van de Habitatrichtlijn (artikel 2) gevolgd, omdat het in de Richtlijn een algemene doelstelling van de Richtlijn betreft en in dit geval om de

gebiedsspecifieke invulling daarvan. Meer in het bijzonder: een Europese Richtlijn kan een bijdrage leveren aan het waarborgen van de biologische diversiteit, maar een gebied kan alleen bijdragen aan het behoud van de biologische diversiteit. Verder is de term “natuurlijke kenmerken” in de algemene doelen gehandhaafd, omdat dit een begrip is dat in de Richtlijn ook gebruikt wordt in verband met de bescherming van de gebieden (artikel 6).

Verder geldt ook dat invloeden van buitenaf op het Natura 2000-gebied van grote invloed kunnen zijn op de staat van instandhouding van een habitatype of soort: de externe werking. De instandhoudingsdoelstelling richt zich op het gehele biotische en abiotische complex van factoren, die het habitatype of de soort haar specifieke aanzien geven en die noodzakelijk zijn voor het behoud van de biologische diversiteit van het gebied.

Met name bij vogels is een belangrijk deel van het leefgebied buiten het Natura 2000-gebied gehouden. Bij een aantal vogelsoorten gaat het daarbij vooral om de foerageergebieden. Deze bevinden zich in grote aaneengesloten agrarische gebieden of zijn buiten het Natura 2000-gebied gehouden omdat niet gegarandeerd kon worden dat deze gebieden, zoals braakliggende bouwterreinen, hun huidige functie ook in de toekomst behouden. Deze gebieden spelen, vanwege het vervullen van een bepaalde (foerageer)functie voor de soort, een belangrijke rol bij het realiseren van een goede staat van instandhouding, zodat ook het verstoren van zo'n gebiedsfunctie van grote invloed kan zijn op de staat van instandhouding van de soort.

Contour “haalbaar en betaalbaar”

In de paragrafen 3.4 en 4.1.7 van de Nota van Antwoord staat aangegeven dat zowel de selectie als de begrenzing uitsluitend gebaseerd is op ecologische criteria. Dit betekent echter niet dat andere dan ecologische belangen geen rol hebben gespeeld. Bij het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen heeft het uitgangspunt “haalbaar en betaalbaar”, zowel landelijk als per gebied nadrukkelijk een rol gespeeld. Er is daarbij rekening gehouden met de economische en sociale belangen van de directe omgeving. Dit betekent in de praktijk dat voor een bepaald habitatype of soort de relatief grootste ecologische bijdrage komt van het gebied waar de ecologische vereisten reeds op orde zijn of waar ze op relatief eenvoudige wijze op orde te brengen zijn, om zodoende bij het opstellen van beheerplannen een evenwichtige balans tussen economie en ecologie na te kunnen streven.

In paragraaf 3.4 van de Nota van Antwoord staat dat Nederland zich inspant om zoveel mogelijk habitattypen en soorten in een gunstige staat van instandhouding te houden of te brengen. Er kan echter geen onevenredige financiële inspanning verwacht worden om alle habitattypen en soorten te herstellen. Met oog hierop is voor een aantal soorten en habitattypen in het Natura 2000 doelendocument (2006, hoofdstuk 6) gekozen voor een lager niveau dan gunstige staat van instandhouding. In die gevallen wordt verbetering van de ecologische vereisten voorlopig niet realistisch geacht of staat de inspanning in geen verhouding tot de extra bijdrage die een gebied kan leveren aan de realisering van de Natura 2000-doelen op landelijk niveau. Anderzijds is het logisch dat een hogere inzet wordt nagestreefd voor habitattypen en soorten waar Nederland relatief belangrijk voor is en/of voor habitattypen en soorten die sterk onder druk staan.

Dit geldt bijvoorbeeld voor de habitattypen meren met krabbenscheer en fonteinkruiden (H3150) en glanshaver- en vossenstaarthooilanden (H6510) en soorten als de roerdomp, purperreiger, snor en grote karekiet (allen rietmoerasbroedvogels). Voor deze habitattypen en deze soorten zijn de ecologische omstandigheden nog niet op orde.

Contour “strategisch lokaliseren”

Bij het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen is ook geanticipeerd op bestaande plannen en projecten ter realisering van de Ecologische Hoofdstructuur en bestaand beleid met betrekking tot bijvoorbeeld mest en waterhuishouding. Dit is het gehanteerde principe van “strategisch lokaliseren”: behoud of herstel nastreven daar waar de grootste potentie ligt en waar dit gemakkelijk kan zonder dat afbreuk wordt gedaan aan de ecologische uitgangspunten en ambities. Om daaraan invulling te geven zijn diverse consultatierondes met deskundigen en

terreinbeheerders gehouden en zijn analyses uitgevoerd, waaronder de knelpunten- en kansanalyse van KIWA⁴⁰.

In de toekomst zullen inspanningen voor het waterbeheer meer gericht moeten worden op het natuurbelang. Waar nodig is de begrenzing van gebieden aangepast om een op termijn duurzamere situatie te verkrijgen. Voor een aantal habitattypen en soorten zijn gezien de urgentie ten aanzien van één of meerdere kernopgaven ("sense of urgency")⁴¹, op de korte én langere termijn, aanvullende water- of beheermaatregelen nodig.

Trends, dynamiek en autonome ontwikkelingen

In het aanwijzingsbesluit staat het resultaat van de bovenstaande contouren uitgewerkt in de vorm van de instandhoudingsdoelstellingen. Op grond daarvan worden in het beheerplan de benodigde maatregelen uitgewerkt om de genoemde habitattypen en soorten in de gewenste staat van instandhouding te brengen of te behouden, zodat het gebied voldoende bijdrage kan leveren aan het realiseren van de gewenste staat van instandhouding op landelijk niveau. Eén van de uitgangspunten in de Natura 2000 contourennotitie (2005)⁴² is dat doelstellingen in de tijd robuust geformuleerd moeten worden. Dit is gedaan om zo te kunnen anticiperen op bijvoorbeeld de natuurlijke dynamiek of mogelijke klimaatsveranderingen. Als de instandhoudingsdoelstellingen niet gehaald lijken te worden, bijvoorbeeld omdat een populatie vogels of een bepaald habitatype ondanks de bescherming toch kleiner wordt, moet Nederland maatregelen nemen om deze ontwikkeling te keren. Artikel 6, tweede lid, van de Habitatrictlijn, verplicht de lidstaat namelijk om verslechtering van habitattypen en leefgebieden van (vogel)soorten te voorkomen. Soms zullen de genomen maatregelen niet werken, bijvoorbeeld bij klimaatsverandering, een te grote externe beïnvloeding of als trekkende soorten in het buitenland negatief worden beïnvloed. Er zijn dan geen sancties. Gezien een aantal onzekerheden over te verwachten ontwikkelingen, die voortkomen uit natuurlijke dynamiek en klimaatveranderingen, is voor het jaar 2015 voorzien in een evaluatie van het Natura 2000 doelendocument (2006). Indien noodzakelijk worden dan ook de betreffende aanwijzingsbesluiten aangepast (zie Nota van Antwoord, paragraaf 3.19). In bijlage B.4 van de Nota van toelichting van dit besluit wordt nader op de specifieke keuzes ingegaan.

Herijking instandhoudingsdoelstellingen

De lidstaten van de Europese Unie hebben de afspraak gemaakt om alle maatregelen te nemen die nodig zijn om een gunstige staat van instandhouding van de aangewezen soorten en habitattypen te realiseren. Pas wanneer daadwerkelijk is gebleken dat de doelen om wat voor reden dan ook niet haalbaar zijn, bestaat er – zoals onder andere in paragraaf 1.4.1 van de Nota van Antwoord staat vermeld – een aantal momenten waarop de doelen bijgesteld kunnen worden. De drie momenten waarop de instandhoudingsdoelstellingen kunnen worden herijkt en zo nodig kunnen worden bijgesteld zijn (zie ook Nota van Antwoord, paragrafen 3.4 en 3.14):

- bij de definitieve aanwijzing;
- bij het opstellen van het beheerplan;
- bij de geplande evaluatie in 2015.

Ecologische samenhang en belangenafweging

De afweging tussen economie en ecologie moet zodanig plaatsvinden dat de gunstige staat van instandhouding van de habitattypen en soorten waar het gebied voor is aangewezen niet in gevaar komt.

De situatie kan zich voordoen dat in een bepaald gebied een aantal habitattypen of soorten voorkomt, waarvoor geen instandhoudingsdoelstellingen zijn vastgesteld. Er is dan de inschatting gemaakt dat het betreffende habitatype of de betreffende soort weliswaar

⁴⁰ KIWA & EGG (2007): Knelpunten- en kansanalyse Natura 2000 gebieden. Versie 2007. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

⁴¹ Een "sense of urgency" is toegekend aan een gebied als binnen tien jaar (na 2005) mogelijk een onherstelbare situatie ontstaat. Zie verder bijlage 2 begrippen en definities uit de Nota van Antwoord (2007).

⁴² Ministerie van LNV (2005): Natura 2000 contourennotitie. Kaders voor Natura 2000-doelen, besluiten en beheersplannen. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

marginaal in het gebied aanwezig is, maar dat het gebied op termijn geen bijdrage kan leveren aan de instandhouding van het habitatype of de soort. Ook bij de formulering van een doel voor vogels is bepalend of het gebied een relevante bijdrage aan het realiseren van het landelijke doel levert of kan gaan leveren (zie ook paragraaf 3.11 van de Nota van Antwoord). Voor elk specifiek gebied komt het erop neer dat de instandhoudingsdoelstelling van een bepaald habitatype of bepaalde soort alleen in samenhang kan worden gezien met de instandhoudingsdoelstelling op landelijk niveau en in andere Natura 2000-gebieden. Dat betekent dat er weliswaar landelijk per soort of per habitatype naar een gunstige staat van instandhouding moet worden gestreefd, maar dat deze situatie niet in elk gebied afzonderlijk hoeft te worden nagestreefd. Binnen dit kader kan ook rekening worden gehouden met vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied en met regionale en lokale bijzonderheden.

Recreatie en toerisme (en visserij)

Beseft wordt dat Zwarte Meer een belangrijk onderdeel uitmaakt van het toeristisch en scheepvaartnetwerk in Noordwest-Overijssel. Het water is de belangrijkste trekpleister voor toeristen. Het toeristische bedrijfsleven vindt dat de aard van het gebied zo moet blijven. In die zin is het belang van een adequaat natuurbeheer ook in het belang van een gezonde toeristische sector. In onder meer paragrafen 4.1.3 en 4.1.4 van de Nota van Antwoord is ingegaan op de ontwikkelingsmogelijkheden van bedrijven en de concurrentiepositie: afhankelijk van de bedrijfstak biedt de aanwezigheid van een Natura 2000-gebied dikwijls nieuwe mogelijkheden.

Dit specifieke gebied is een natuurgebied waar ondanks de toeristische druk een aantal habitatypen zich nog steeds in een gunstige staat van instandhouding bevindt. Niettemin is het door de ongunstige staat van instandhouding van habitatypen meren met krabbenscheer en fonteinkruiden (H3150), glanshaver- en vossenstaartheuvelen (H6510) en de broedvogels roerdomp, purperreiger, snor en grote karekiet noodzakelijk om een herstelopgave te formuleren. Wanneer er een herstelverplichting is, dient bij de te nemen maatregelen rekening te worden gehouden met de vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied. Bij het formuleren van de instandhoudingsdoelstellingen is dat gedaan. Het afwegen van ecologie en economie gebeurt ook in het stelsel van vergunningverlening. Zie verder paragraaf 3.5 van de Nota van Antwoord.

Ook wordt beseft dat zowel de beroepsvisserij als de sportvisserij een economische rol van betekenis spelen in het gebied. De belangen van de visserij zullen aan de orde komen in het beheerplanproces. De insteek is hierbij om de visserij en de natuur zo goed mogelijk samen te laten gaan.

Weidevogels

Een aantal insprekers signaleert dat er in de Vogelrichtlijngebieden geen ruimte is voor in ons land broedende weidevogels, in die zin dat er geen doelstellingen voor weidevogels geformuleerd zijn. Onder weidevogels worden vogelsoorten verstaan die in uitgestrekte graslanden broeden. Het is overigens geen uitsluitende classificatie.

Voor broedvogels worden alleen gebieden aangewezen indien:

- 1) de betreffende soort voorkomt op bijlage I van de Vogelrichtlijn;
 - 2) het een andere (trekkende) watervogel betreft die nestelt in broedkolonies van minstens 1% van de biogeografische populatie (twee soorten: aalscholver en kleine mantelmeeuw);
 - 3) de soort kan worden beschouwd als andere geregeld voorkomende trekvogel zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn, die voorkomt op de Rode Lijst én waarvoor de beschermde gebieden een wezenlijke bijdrage (minstens 25% van de Nederlandse broedpopulatie) leveren aan de bescherming van de soort (zie ook Nota van Antwoord Vogelrichtlijn deel 1, bijlage 3A).
- Weidevogelsoorten staan (met uitzondering van de kemphaan) niet op bijlage I maar worden wel beschouwd als geregeld voorkomende trekvogels zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn.

Kunnen weidevogels dan als broedvogels worden opgenomen in de aanwijzingsbesluiten? Zowel de kemphaan (bijlage I-soort) als de watersnip (soort zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn) voldoen aan bovenstaande criteria. De grutto (soort zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn) bijvoorbeeld voldoet niet aan bovenstaande criteria, omdat slechts 18%

broedt binnen de Natura 2000-gebieden, in plaats van minstens 25% van de Nederlandse broedpopulatie. De bescherming van broedende grutto's in Natura 2000-gebieden levert maar een kleine bijdrage aan de instandhouding van de soort op landelijke schaal. Dat neemt niet weg dat het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) een groot belang hecht aan een rijk agrarisch cultuurlandschap buiten de Natura 2000-gebieden en tevens streeft naar een structurele oplossing voor het weidevogelbeheer. Zo worden de opstellers van de beheerplannen voor Natura 2000 er op gewezen dat in de beheerplannen rekening moet worden gehouden met gebiedsspecifieke natuurwaarden, zoals weidevogels⁴³.

Complementaire doelen

Een complementair doel is een doelstelling voor een habitatype of soort waarvoor het gebied niet is aangewezen op grond van de gebruikelijke methodiek van toewijzing (actueel voorkomen van habitatwaarden in Habitatrictlijngebieden en van vogels in Vogelrichtlijngebieden). Dergelijke doelen worden wel nodig geacht ten behoeve van de realisering van de landelijke doelstelling. Zij zijn met name bedoeld om de inspanningen voor het bereiken van de landelijk gunstige staat van instandhouding zoveel mogelijk neer te leggen in Natura 2000-gebieden, en dus niet daarbuiten.

Aan Habitatrictlijngebieden kan om één van de volgende twee redenen een complementair doel zijn toegevoegd:

- belangrijk voorkomen van een broedvogelsoort van de Vogelrichtlijn, die in een zeer ongunstige staat van instandhouding verkeert (9 soorten).
- ontwikkeldoel voor een habitatype of soort met een zeer ongunstige staat van instandhouding waar goede kansen aanwezig zijn (3 habitatypen, 4 soorten).

Aan Vogelrichtlijngebieden kan om één reden een complementair doel zijn toegevoegd:

- belangrijk voorkomen van een habitatype of soort met een zeer ongunstige staat van instandhouding, met een relatief lage landelijke dekking in Habitatrictlijngebieden en/of met onvoldoende geografische spreiding (9 habitatypen, 14 soorten).

Complementaire doelen zijn gebaseerd op artikel 10a, derde lid van de Natuurbeschermingswet 1998⁴⁴ en maken daardoor volwaardig deel uit van het beschermingsregime van Natura 2000-gebieden. Complementaire doelen worden als onderdeel van de instandhoudingsdoelstellingen verder uitgewerkt in de Natura 2000-beheerplannen. Voor een nadere toelichting en de vermelding van habitatypen en soorten waar complementaire doelen op van toepassing kunnen zijn, wordt verwezen naar het Natura 2000 doelendocument (2006), pagina 35 en verder.

Onderbouwing besluiten

In diverse ecologische rapporten⁴⁵ en databanken zijn de natuurwaarden en vogelgegevens van Nederland beschreven. Het is voor de selectie of ecologische onderbouwing van een Natura 2000-gebied niet noodzakelijk dat de aanwezige natuurwaarden op kaart worden aangegeven. Wel wordt in paragraaf 4.4 van deze Nota van toelichting een globale, niet-uitputtende, omschrijving gegeven van de verspreiding van de habitatypen en soorten in dit gebied. Het Natura 2000 doelendocument (2006) is één van de dragende beleidsdocumenten die aan de besluitvorming ten grondslag heeft gelegen. Het beleid zoals daar is uiteengezet, is bij de besluitvorming toegepast, maar het Natura 2000 doelendocument (2006) maakt géén onderdeel uit van het besluit.

Met betrekking tot de vraag op welke wijze de gunstige staat van instandhouding voor dat betreffende habitatype of de betreffende soort kan worden bereikt, is er in de Nota van toelichting een uitgebreid overzicht opgenomen waarin alle gebieden staan vermeld waaraan voor het betreffende habitatype of soort een doel is toegekend. Op deze wijze is na te gaan hoe de landelijke opgave over het Natura 2000-netwerk is verdeeld. Het is echter een

⁴³ Uitvoering aangenomen motie Snijder-Hazelhoff, TK 2008-2009, 31 700 XIV, nr. 117.

⁴⁴ Wet van 25 mei 1998, houdende nieuwe regelen ter bescherming van natuur en landschap (Natuurbeschermingswet 1998).

⁴⁵ Zie voor een overzicht van de bronnen onder andere Ministerie van LNV (2007): Nota van Antwoord. Inspraakprocedure aanwijzing Natura 2000-gebieden, bijlage 3. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

indicatieve vermelding, want het is niet de bedoeling in deze aanwijzing een besluit te nemen over de instandhoudingsdoelstellingen van andere gebieden.

Kernopgaven

In paragraaf 1.3.4 van de Nota van Antwoord staat vermeld dat de kernopgaven een belangrijk hulpmiddel zijn bij de focus en eventuele prioritering binnen de Natura 2000-beheerplannen. Ze beschrijven de belangrijkste behoud- en herstelopgaven per Natura 2000-landschap en zijn in het Natura 2000 doelendocument (2006) toebedeeld aan gebieden. Het toevoegen van de kernopgaven aan de Nota's van toelichting bij de definitieve aanwijzingsbesluiten heeft geen meerwaarde, omdat die informatie is opgenomen in het Natura 2000 doelendocument.

Ambitieniveau van de instandhoudingsdoelstellingen

Indien een soort of habitatype landelijk in een ongunstige staat van instandhouding verkeert, betekent dit niet automatisch dat in alle gebieden waar de betreffende waarde voorkomt hiervoor een hersteldoelstelling moet worden geformuleerd. In de Natura 2000 contourennotitie (2005) en het Natura 2000 doelendocument (2006) staan de hoofdlijnen voor het formuleren van de Natura 2000 doelen uitgewerkt. Daarmee is het Europese kader toegespitst op de Nederlandse situatie. Per gebied zijn er gebiedsdoelen opgesteld. Deze richten zich op de kwaliteit en oppervlakte van het habitatype of van het leefgebied van een soort. Voor soorten wordt daarnaast een doel gesteld voor de gewenste populatie. Voor sommige soorten en vrijwel alle vogels zijn hierbij richtinggevende aantallen genoemd. Deze dienen als (minimale) draagkracht voor het leefgebied binnen de begrenzing van het gebied. In het geval van herstel is de uitwerking van de landelijke doelen middels het principe van "strategisch lokaliseren" bepaald. Dat wil zeggen dat de herstelopgave is neergelegd in de gebieden waar de meeste potentie is om het habitatype of het leefgebied van de soort te verbeteren. Voor verspreid voorkomende habitatypes en soorten is het niet mogelijk om de landelijke doelstellingen alleen binnen het Natura 2000-netwerk te realiseren. Opgaven buiten het Natura 2000-netwerk worden via ander natuurbeleid gerealiseerd, zoals de Flora- en faunawet en de Ecologische Hoofdstructuur. Voor een aantal habitatypes is in het Natura 2000 doelendocument de expliciete keuze gemaakt om niet te streven naar een gunstige staat van instandhouding (Natura 2000 doelendocument (2006), pagina 138).

Met betrekking tot de vogeldoelen is in het Natura 2000 doelendocument (2006) opgenomen dat voor een gebied "bij een stijgende en stabiele lokale trend" een behoudopgave wordt geformuleerd. Een stijgende trend wordt als aanwijzing opgevat dat het leefgebied voor deze soorten al geschikt is en voldoende draagkracht heeft om bij te dragen aan een populatie hoger dan het gemiddelde in de periode 1999-2003. In dergelijke gevallen wordt volstaan met een behoudopgave omdat geen extra maatregelen ter verbetering van het leefgebied nodig worden geacht. In gevallen waarin de potentie van het gebied dusdanig wordt geacht dat de draagkracht van het gebied nog niet bereikt lijkt te zijn, wel gestreefd naar herstel van de populatie. Naar verwachting zal herstel van de populatie in dit soort gevallen optreden, zolang het leefgebied behouden blijft.

Voor vogels geldt daarnaast dat bij behoudopgaven de aantallen gebaseerd zijn op het gemiddelde seizoensgemiddelde over de periode 1999-2003⁴⁶ (bij niet-broedvogels geldt de periode 1999/2000-2003/2004). Bij herstelopgaven zijn de aantallen meestal gebaseerd op de historische potentie van een Natura 2000-gebied, dat is het maximaal aantal vastgestelde vogels (of broedparen) over een interval van enkele jaren gedurende de periode 1980-2003 (SOVON). Dit betekent dat op gebiedsniveau geen streefwaarden uit beschermingsplannen zoals het Beschermingsplan moerasvogels 2000-2004 (2000) zijn gebruikt. Deze plannen hebben wel hun doorwerking gekregen in de landelijke instandhoudingsdoelstellingen en kunnen van belang zijn bij het opstellen van beheerplannen. Vervolgens is in de toelichtingen bij de instandhoudingsdoelstellingen aangegeven of het gebied met het gestelde doel ook kan voldoen aan de minimum eisen voor een sleutelpopulatie.

⁴⁶ SOVON & CBS (2005): Trends van vogelaantallen in het Nederlandse Natura 2000 netwerk. SOVON-informatierapport 2005/09. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

Ook voor broedvogels geldt dat bij verspreid voorkomende soorten het niveau van een sleutelpopulatie in een specifiek gebied soms niet gehaald kan worden. Vaak is dan op regionale schaal sprake van een min of meer samenhangende populatie met meerdere kernen (meta-populatie), die qua omvang wel het minimale niveau van de sleutelpopulatie overstijgt. Bij de evaluatie in 2015 worden zowel de ambities van de gebiedsdoelen als de landelijke instandhoudingsdoelstellingen, in geval van broedvogels met inbegrip van het aantal sleutelpopulaties, tegen het licht gehouden en wordt bekeken of bijstelling nodig is.

Monitoring

Het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) is verantwoordelijk voor de periodieke algemene rapportages aan de Europese Commissie en voor de monitoring van de staat van instandhouding van soorten en habitattypen op landelijk niveau. Het ministerie van LNV zorgt voor een landelijk monitoringssysteem. De gebiedsgerichte monitoring zal plaatsvinden op basis van de monitoringsparagraaf in de beheerplannen waarin ook rollen en verantwoordelijkheden zijn uitgewerkt. Voor zowel de landelijke als de gebiedsgerichte monitoring wordt momenteel - in samenhang - een programma van eisen ontwikkeld in overleg met de betrokken bevoegde gezagen (ministerie van LNV, ministerie van Verkeer en Waterstaat, ministerie van Defensie en de provincies (Interprovinciaal Overleg)). Zie ook paragraaf 1.5.1 van de Nota van Antwoord.

Nulsituatie of uitgangspunt

In paragraaf 3.18 van de Nota van Antwoord staat vermeld dat bij het vaststellen van de gebiedsdoelen niet is uitgegaan van een bepaald referentiejaar, zoals het moment van aanwijzing als Vogelrichtlijngebied of aanmelding als Habitatrichtlijngebied. Bij het vaststellen van de doelen is gekeken naar de staat van instandhouding van de betreffende soort of het habitatype op landelijk niveau. Ook is gekeken naar de (minimaal) benodigde oppervlakte leefgebied en/of habitatype om een gunstige staat van instandhouding op landelijk niveau te realiseren.

Die (landelijke) staat van instandhouding vormde mede de basis voor vaststelling van de instandhoudingsdoelstellingen voor soorten en/of habitattypen per gebied. In de Nota's van toelichting bij de besluiten is aangegeven of voor een soort of habitatype in een concreet gebied een behoud- of herstelopgave geldt. Zo is bijvoorbeeld een behoudopgave geformuleerd als het gebied een voldoende bijdrage levert aan de realisering van het doel op landelijk niveau of als onevenredige maatregelen nodig zouden zijn om het gebied een grotere bijdrage te laten leveren.

Realisatietermijnen

Zoals in paragraaf 3.16 van de Nota van Antwoord wordt gesteld, zijn termijnen onmisbaar om de realisatie van doelen te plannen. Deze plannen zijn grotendeels afhankelijk van regionale en zelfs lokale omstandigheden. Daardoor zijn de op te stellen beheerplannen de aangewezen plaats voor het bepalen van de realisatietermijnen. Om die reden is ervan afgezien realisatietermijnen in de aanwijzingsbesluiten op te nemen.

Flankerend beleid

In paragraaf 5.8 van de Nota van Antwoord staat als uitgangspunt geformuleerd dat de instandhoudingsdoelstellingen met behulp van bestaande budgetten worden gerealiseerd. De "bestaande budgetten" waaruit realisatie van de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen gefinancierd moet worden, zijn grotendeels opgenomen in het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG). Daartoe behoren de Subsidieregeling Natuurbeheer, de Subsidieregeling Agrarisch Natuurbeheer en de financiële middelen voor de bestrijding van verdroging in de zogenoemde TOP-lijst gebieden⁴⁷. Daarnaast is ook het bestaande beheerbudget voor Staatsbosbeheer een financieringsbron voor de instandhoudingsdoelstellingen. Waar de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen gekoppeld zijn aan waterkwaliteit kunnen de additionele

⁴⁷ De door de provincies opgestelde lijsten met gebieden die in het kader van het verdrogingsbeleid met voorrang worden aangepakt.

kosten worden gefinancierd via het spoor van de Kaderrichtlijn Water. Veel subsidiemogelijkheden voor inrichting en (agrarisch) natuurbeheer zijn met het ILG onder verantwoordelijkheid van de provincies gekomen. De provincies bieden deze subsidiemogelijkheden aan door middel van provinciale subsidieregelingen zoals Provinciale Subsidieregeling Natuurbeheer en de Provinciale Subsidieregeling Agrarisch Natuurbeheer.

4.2 SPECIFIEKE REACTIES OVER DE INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

Een inspreker verzoekt om aan dit gebied de kernopgave 4.12 Overjarig riet toe te kennen, en aan de kernopgaven 4.03 Moerasranden en 4.12 Overjarig riet een "sense of urgency" voor het beheer toe te kennen.

De kernopgaven per gebied zijn opgenomen in het Natura 2000 doelendocument (2006) en geven richting aan de uitwerking van de doelen in de beheerplannen. Ze worden niet in de besluiten opgenomen (zie ook paragraaf 4.1 van bijlage C). Bij het opstellen van de beheerplannen is men vrij om binnen de kaders van het aanwijzingsbesluit aanvullende prioriteiten te stellen. Uit de knelpunten- en kansanalyse die KIWA voor dit gebied heeft opgesteld volgt dat er geen reden is voor het toekennen van een "sense of urgency" voor dit gebied.

Een inspreker verzoekt om geen doelstellingen voor de habitattypen ruigten en zomen (H6430) en glanshaver- en vossenstaarthooilanden (H6510) op te nemen, omdat deze habitattypen niet aanwezig zouden zijn.

De zienswijze is niet overgenomen. Beide habitattypen zijn aanwezig in het gebied. In paragraaf 4.4 van de Nota van toelichting is de locatie van de genoemde habitattypen in het gebied globaal nader beschreven. Voor aanwezige habitattypen en soorten binnen de begrenzing van het gebied dienen in principe instandhoudingsdoelstellingen te worden geformuleerd, zie verder Nota van Antwoord paragraaf 3.3.

Een inspreker verzoekt om de bittervoorn (H1134) als doelsoort op te nemen.

De zienswijze is niet overgenomen. De randmeren vormen marginaal habitat voor de bittervoorn, die meer een soort van de kleinere wateren is. In de reguliere monitoring met fuiken (jaarlijks sinds 1992) is in de randmeren slechts één keer een vangst gedaan van één bittervoorn, namelijk in het Drontermeer. Dat komt deels doordat de methode minder geschikt is, maar andere kleine vissoorten zoals de kleine modderkruiper worden tijdens deze monitoring wél geregeld gevangen. Hieruit is geconcludeerd dat de randmeren niet van betekenis zijn voor de landelijke doelstelling van de bittervoorn. De meren van het IJsselmeergebied zouden weliswaar aangewezen kunnen worden als verbindingsmogelijkheid tussen de Noord-Hollandse en de Friese populatie. De maatregelen die daarvoor nodig zijn, zijn echter al gedekt door de Kaderrichtlijn Water (goede waterkwaliteit) en de doelen voor fonteinkruiden (H3150).

Enkele insprekers verzoeken om de onduidelijke omschrijving van de doelen voor de soorten grote modderkruiper (H1145), kleine modderkruiper (H1149), rivierdonderpad (H1163) en meervleermuis (H1318) meetbaar te formuleren. Verder wordt verzocht het woord "populatie" te definiëren.

De instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd op basis van de aanwezigheid van een bestendige populatie. Deze is afhankelijk van het aantal waarnemingen van de soort en de omvang en kwaliteit van geschikt leefgebied per Natura 2000-gebied. Zie verder Nota van Antwoord paragraaf 3.9. Met het begrip populatie wordt bedoeld op de bestendige aanwezigheid van de soort. Dat is het geval van geregelde waarnemingen van de soort en de aanwezigheid van geschikt leefgebied binnen het Natura 2000-gebied. Hiermee worden incidentele voorkomens van zwerfende of "verdwaalde" exemplaren uitgesloten.

Een inspreker verzoekt om het begrip "verspreiding" nader te definiëren, bijvoorbeeld "behoud verspreiding" in het doel van de rivierdonderpad (H1163).

De doelstelling voor "behoud verspreiding" voor de rivierdonderpad is vervallen, omdat alleen op landelijke schaal doelen voor verspreiding worden gesteld. Deze doelstelling voegt weinig toe aan gebiedsdoelen omdat vermindering van de lokale verspreiding (binnen het gebied) al snel ten koste gaat van de omvang van het leefgebied waarvoor altijd minstens een behoudsdoelstelling geldt.

Een inspreker verzoekt om aan te geven waarom de soorten fuut (A005), toendrarietgans (A039), kolgans (A041), grauwe gans (A043), smient (A050), krakeend (A051), wintertaling (A052), pijlstaart (A054), slobend (A056), tafeleend (A059), kuifeend (A061), meerkoet (A125), grutto (A156), snor (A292), rietzanger (A295) en grote karekiet (A298) zijn toegevoegd ten opzichte van de aanwijzing als Vogelrichtlijngebied in 1995.

De zienswijze is overgenomen. De aanwijzing van het Zwarte Meer stamt uit de jaren negentig. Destijds waren de aanwijzingen niet gebaseerd op telgegevens. Daarom zijn alle soorten opnieuw beoordeeld met behulp van telgegevens. Hierbij zijn soorten waarvoor het gebied niet aan de criteria (zie bijlage B.2) voldeed verwijderd en soorten die wel bleken te voldoen toegevoegd (zie verder Nota van Antwoord paragrafen 3.7 en 3.10). Wijzigingen van waarden ten opzichte van de aanwijzing als Vogelrichtlijngebied (1995) en het ontwerp-aanwijzingsbesluit (2007) zijn gemotiveerd in de bijlage B.2 van de Nota van toelichting. Hierbij wordt opgemerkt dat bijstelling van de gebiedsdoelen ten opzichte van het ontwerpbesluit in bijlage B.4 van de Nota van toelichting zijn gemotiveerd.

Een inspreker verzoekt om de soort aalscholver (A017) niet als doelsoort op te nemen. Dit in afwachting van nader onderzoek naar de aanwezigheid van aalscholver en de omvang van de visstand in het IJsselmeer en de randmeren.

De zienswijze is niet overgenomen. De aalscholver voldoet aan het 0,1%-criterium waardoor het gebied ook voor deze soort kwalificeert. Daaruit volgt de verplichting om voor de aalscholver een instandhoudingsdoelstelling op te nemen. Resultaten van het onderzoek in het IJsselmeer zijn inmiddels beschikbaar, maar zijn onbruikbaar door onverantwoorde extrapolatie van gegevens uit een gebied met een geheel andere vissamenstelling. De afname van een aantal vissoorten in het IJsselmeer en de randmeren heeft verschillende oorzaken, waar de predatie door aalscholvers er slechts één van is⁴⁸. Instandhoudingsdoelstellingen zijn opgesteld volgens de algemene methodiek, er is geen verbeteropgave.

Een inspreker verzoekt om voor de grote zilverreiger (A027) een behouddoel op te nemen van 5 paren.

De zienswijze is niet overgenomen. Zwarte Meer voldoet niet aan het 1%-criterium voor opname van de soort tijdens de peilperiode 1999-2003. Bij SOVON is één broedgeval in het Zwarte Meer bekend uit 2002 en 2005. Verder heeft SOVON geen informatie over broedgevallen van grote zilverreigers in dit gebied.

In een zienswijze is gesteld dat het aantal sleutelpopulaties (meer dan 60 paar) van de purperreiger (A029) zich beperkt tot slechts twee gebieden, terwijl er volgens het Beschermingsplan moerasvogels 2000-2004 (2000) tenminste 10 sleutelpopulaties nodig zijn voor een goede staat van instandhouding. De inspreker verzoekt om purperreiger (A029) een hersteldoel te geven met een hoger aantal, waarbij een sleutelpopulatie met het gebied Ketelmeer & Vossemeer haalbaar is.

⁴⁸J.J. de Leeuw, C. Deerenberg, W. Dekker, R. van Hal, H. Jansen, RIVO rapport C022.06: Veranderingen in de visstand van het IJsselmeer en Markermeer: trends en oorzaken

De zienswijze is niet overgenomen. De gewenste draagkracht die in de doelstelling in het ontwerpbesluit (2007) is vermeld, is gehandhaafd. Een populatie van minstens 60 paren is op korte termijn in dit gebied niet haalbaar. Recentere aantallen fluctueerden van 2 tot 15 broedparen in 1999-2003. Het gebied heeft los van het Ketelmeer & Vossemeer voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie van 20 broedparen. Zie ook de toelichting bij de tabel in bijlage B.4 van deze Nota van toelichting en paragraaf 4.1 van deze bijlage C.

Een inspreker verzoekt om het aantal voor kleine zwaan (A037) hoger te stellen. Gezien de herstelopgave voor het habitatype meren met krabbenscheer en fonteinkruiden (H3150) is een toename van de geschiktheid als foerageergebied voor de kleine zwaan te verwachten.

De zienswijze is niet overgenomen. De landelijke afname is niet het gevolg van verminderde draagkracht in het Natura 2000-netwerk, wat reden was om aan de afname geen landelijke herstelopgave te koppelen. Daarom is dat in de gebieden ook niet gebeurd. In het Zwarte Meer is afname van de kleine zwaan waarschijnlijk gekoppeld aan toename van knobbelzwanen (concurrentie), zodat verbetering van de waterkwaliteit niet zonder meer de kleine zwaan ten goede komt als dat alleen resulteert in toename van scheidfonteinkruid. Inmiddels is er echter ook een positieve ontwikkeling van kranswier, waarmee de kansen voor kleine zwanen weer toenemen.

Een inspreker verzoekt om de draagkracht voor toendrarietgans (A039) en kolgans (A041) aan te geven door de waarden uit het Natura 2000 profielendocument over te nemen.

De zienswijze is niet overgenomen. De draagkracht is alleen ondersteund door een getal als er in de gebruikte periode tellingen uit meer dan één seizoen beschikbaar waren. Dat was hier niet het geval, het "gemiddelde" uit het profielendocument (ontleend aan SOVON & CBS 2005) betreft in werkelijkheid een eenmalige telling.

Een inspreker verzoekt om voor de tafeleend (A059) een herstel of behoudopgave te formuleren met een ambitieniveau dat refereert aan de betekenis/functie van de onderscheiden gebieden voor een in gunstige staat van instandhouding verkerende (deel)populatie van deze soort.

De zienswijze is niet overgenomen. Ondanks de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding heeft de tafeleend landelijk geen hersteldoelstelling gekregen. Aansluitend hierop heeft ook het Zwarte Meer geen hersteldoelstelling gekregen, maar een behoudsdoelstelling die past bij een draagkracht voor het gemiddelde aantal vogels uit de periode 1999/2000 -2003/2004. De lokale afname in samenhang met gebiedseigen processen is alleen aanwijsbaar in Markermeer en IJmeer, maar vanwege slecht stuurbare oorzaken en enige compensatie door toename in de randmeren is er geen herstelopgave van toepassing. Voor de tafeleend wordt de herstelopgave afhankelijk gesteld van de nog te verkennen mogelijkheden voor verbetering van de kwaliteit van het leefgebied in het Markermeer & IJmeer (073).

Een inspreker verzoekt om de grutto (A156) niet als soort op te nemen omdat uit meerdere rapporten blijkt dat het gebied Zwarte Meer niet als een 1%-locatie wordt genoemd.

De zienswijze is niet overgenomen. Het genoemde criterium van 1% is gebruikt voor de aanwijzing van gebieden. Vervolgens zijn de soorten die met ten minste 0,1% van de biogeografische populatie aanwezig zijn, meegenomen om de ecologisch meest relevante begrenzingen van die gebieden vast te stellen. Voor deze soorten zijn vervolgens ook instandhoudingsdoelstellingen geformuleerd, omdat dat bij veel (verspreid voorkomende) soorten noodzakelijk is om voor voldoende grip op de populatie, en daarmee het bereiken van een landelijk gunstige staat van instandhouding, te kunnen waarborgen. Abusievelijk is in het SOVON-rapport de grutto niet genoemd voor het Zwarte Meer, dit gebied voldoet namelijk wel aan het genoemde 0,1%-criterium.

Een inspreker verzoekt om het aantal exemplaren voor de zwarte stern (A197) nader te onderbouwen. Het is onbekend waarop het aantal van 10 vogels is gebaseerd.

Het aantal van 10 vogels betreft het gemiddelde seizoensgemiddelde over 1999-2003 van maandelijks boottellingen. SOVON heeft deze gegevens niet gepubliceerd om één lijn te trekken met de benadering in het IJsselmeer en het Markermeer & IJmeer. Voor deze twee gebieden werden de tellingen niet representatief geacht omdat die tellingen alleen de randen van het gebied betreffen en daarom uitkomen op een fractie van de werkelijke aantallen. In het Zwarte Meer betreft het echter tellingen voor het gehele gebied (dus niet alleen de randen), die wel representatief zijn.

Een inspreker verzoekt om de doelstelling voor de zwarte stern (A197) te wijzigen van een behouddoel naar een hersteldoel. De reden is dat veel broedende zwarte sterns uit omringende Vogelrichtlijngebieden boven het Zwarte Meer foerageren.

De zienswijze is niet overgenomen. De landelijke doelstelling voor de zwarte stern als niet-broedvogel is gesteld op behoud omvang en kwaliteit leefgebied. Voorts staat de doelstelling van het Zwarte Meer net als landelijke doelstelling op behoud.

Een inspreker verzoekt om de herstelopgave voor het porseleinhoen op 15 paren te stellen. Deze herstelopgave geldt ook voor het Natura 2000-gebied Ketelmeer & Vossemeer. Een regionale sleutelpopulatie voor Noordwest-Overijssel zou 80 paar bedragen (Bureau Waardenburg/SOVON, Provinciale streefwaarden moerasvogels (2002), waarvan De Wieden en Weerribben gezamenlijk 50 paren voor hun rekening nemen in de doelen.

De zienswijzen zijn deels overgenomen. De doelstelling die in het ontwerpbesluit (2007) is vermeld, is aangepast van een behoudopgave naar een herstelopgave. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is herstel van de populatie op een relatief hoger niveau gewenst, dan het vijfjarig gemiddelde over de jaren 1999-2003 van 5 broedparen. Het verzoek om het doelniveau te stellen op 15 broedparen is niet overgenomen. Er is gekozen voor een populatieniveau in gunstige jaren. De historische potentie bleek maximaal 7 broedparen te zijn in 1995 en 1999. Er is daarom gekozen voor een draagkracht van ten minste 7 paren. Een hoger aantal zou niet realistisch zijn. Het gebied levert met 7 broedparen overigens wel een bijdrage aan een regionale sleutelpopulatie.

Een inspreker verzoekt om het aantal broedparen van de grote karekiet (A298) op minimaal 60 te stellen. Het nu genoemde aantal van 40 broedparen is nauwelijks een verbetering ten opzichte van het gemiddelde van 35 in 1999-2003, aldus inspreker. Er wordt gesteld dat 60 broedparen conform het Beschermingsplan moerasvogels 2000-2004 (2000) het minimumaantal voor een sleutelpopulatie is.

De zienswijze is niet overgenomen. Gezien de randvoorwaarde van het huidige peilbeheer van het IJsselmeergebied is het doelniveau van 40 paren reeds een ambitieuze opgave. Met de voorgenomen maatregelen ten behoeve van het rietbeheer, gekoppeld aan dit peilbeheer, is het streven naar een nog hoger doelniveau niet realistisch.

5. REACTIES OVER DE RECHTSGEVOLGEN

Er wordt gewezen op het feit dat de gevolgen van het huidig gevoerde natuurbeleid een onevenredige belasting vormen voor het landbouwbedrijfsleven in de directe omgeving, zoals het Kampereiland. Men stelt dat het onmogelijk is om op basis van de stukken te bepalen wat de gevolgen van de aanwijzing zijn voor de individuele bedrijfsvoering. De scheiding in tijd tussen het aanwijzingsbesluit en het beheerplan wordt daarvoor verantwoordelijk gehouden. Daarnaast worden er veel opmerkingen gemaakt en vragen gesteld over de diverse facetten van bestaand gebruik, de externe werking, de relatie met het toetsingskader Ammoniak en Natura 2000, de relatie met de Kaderrichtlijn Water en de relatie met bestemmingsplannen en andere ruimtelijke plannen.

Enkele insprekers wijzen er op dat 1 oktober 2005 (de inwerkingtreding van de Natuurbeschermingswet 1998) niet als peildatum voor bestaand gebruik kan dienstdoen.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Externe werking

Het is moeilijk aan te geven wat de precieze omvang van de externe werking van een bepaalde activiteit is. In paragraaf 4.3 van de Nota van Antwoord staat dat dit afhangt van de aard van de activiteit zelf, de intensiteit ervan en de gevoeligheid van de aanwezige habitattypen en soorten. Het valt op voorhand dus niet te zeggen of er beïnvloeding plaatsvindt. Dat betekent dat wanneer niet uitgesloten kan worden dat een Natura 2000-gebied door een bepaalde activiteit wordt beïnvloed, er bekeken moet worden of er op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 een vergunningplicht voor een bepaalde activiteit aan de orde is. Het is dus evenmin aan te geven waar de externe werking van een bepaalde activiteit eindigt. Het beleid om nieuwe natuur van ná 1 mei 1988 niet als verzuringgevoelig aan te merken, is nooit van toepassing geweest op de oude Natuurbeschermingswet. Ook voor de inwerkingtreding van de Natuurbeschermingswet 1998 was het voor de beoordeling alleen van belang of een bepaalde activiteit schade aan een aangewezen beschermd natuurmonument toebracht. De vraag of een deel van een bepaald beschermd natuurmonument als zogenoemde nieuwe natuur moest worden aangemerkt, heeft in deze besluitvorming geen rol gespeeld. Als een bepaald gebied als beschermd natuurmonument was aangewezen, genoot zo'n natuurmonument de volledige bescherming van de Natuurbeschermingswet. In het beheerplan zal duidelijkheid gegeven worden voor welke activiteiten een vergunningplicht aan de orde kan zijn. De afstand tussen de locatie van de activiteit en de te beschermen natuurwaarden is daarbij niet altijd doorslaggevend; het gaat er om of een bepaalde activiteit al dan niet de natuurlijke kenmerken van een Natura 2000-gebied, waar habitattypen en leefgebieden van soorten onderdeel van uitmaken, kan aantasten. Rond de Natura 2000-gebieden wordt, volgens sommige insprekers, een beschermingszone ingesteld van 3.000 meter. Dat is echter niet van toepassing op de beoordeling van effecten op Natura 2000-gebieden. In het kader van de Interimwet ammoniak en veehouderij⁴⁹ werd in verband met de ammoniakdepositie een zone van 3.000 meter gehanteerd. Binnen die zone was de beïnvloeding door een veehouderijbedrijf van verzuringsgevoelig gebied nog meetbaar. Tot deze grens kon een vergunningplicht voor deze verzuringsgevoelige gebieden aan de orde zijn. Deze grens is inmiddels vervallen. Natura 2000 is gericht op de bescherming van de in het gebied voorkomende habitattypen en soorten. Een exacte grens waar de externe werking ophoudt, is in algemene zin niet aan te geven. Dit wordt van geval tot geval beoordeeld. Bepalend is dus niet de afstand, maar of er sprake kan zijn van verslechtering of significante verstoring van natuurwaarden in het betreffende gebied.

Beschermde natuurmonumenten

In de paragrafen 3.15, 4.6.4 en 4.6.9 van de Nota van Antwoord staat dat een belangrijk deel van de aan te wijzen Natura 2000-gebieden, zoals dit gebied, reeds onder de oude Natuurbeschermingswet als beschermd of als staatsnatuurmonument was aangewezen. Op grond van artikel 15a van de Natuurbeschermingswet 1998 vervalt een besluit tot aanwijzing van een beschermd natuurmonument zodra het gebied is aangewezen als Natura 2000-gebied en voor zover het beschermde natuurmonument binnen dat Natura 2000-gebied ligt. Dat betekent dat wanneer een deel van het beschermde natuurmonument buiten het Natura 2000-gebied ligt, de oude aanwijzing als natuurmonument voor dat gebiedsdeel van kracht blijft. Voor Vogelrichtlijngebieden was dit reeds aan de orde.

De instandhoudingsdoelstelling heeft, voor het deel van het Natura 2000-gebied waarop de aanwijzing als beschermd natuurmonument betrekking had, vanaf dat moment mede betrekking op de doelstellingen van dat beschermde natuurmonument ten aanzien van het

⁴⁹ Wet van 9 juni 1994, houdende tijdelijke regeling inzake de ammoniakdepositie veroorzaakt door veehouderijen (Interimwet ammoniak en veehouderij). Staatsblad 1994, nr. 634.

behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis. Bepalingen uit de aanwijzingen tot beschermd natuurmonument over natuurschoon, rust, stilte en over de natuurwetenschappelijke betekenis van het beschermde natuurmonument blijven gewoon van kracht en zullen mede de inhoud van het beheerplan gaan bepalen. Op dit onderdeel brengt Natura 2000 geen verandering in de bestaande situatie.

De minister van LNV heeft in haar brief van 30 juni 2009 (TK 2008-2009, 31700 XIV, nr. 160) aangekondigd een voorstel tot wijziging van de Natuurbeschermingswet 1998 in procedure te zullen brengen. Zie voor verdere toelichting met betrekking tot beschermde natuurmonumenten paragraaf 5.7 Beschermde natuurmonumenten van de Nota van toelichting.

Bestaand gebruik: peildatum en vergunningplicht

In paragrafen 4.1 en 4.2 van de Nota van Antwoord wordt uitvoerig ingegaan op bestaand gebruik en hoe daarmee wordt omgegaan.

Het aanwijzen van een Natura 2000-gebied leidt niet tot een verbod op het verrichten van bepaalde handelingen zoals het varen in het aangewezen gebied. In het aanwijzingsbesluit staat alleen voor welke waarden het gebied is aangewezen en wat de grens van het betreffende gebied is. In het besluit zelf is niet aangegeven of, en onder welke voorwaarden, een activiteit kan worden toegestaan.

Op grond van de huidige Natuurbeschermingswet 1998 geldt een vergunningplicht voor activiteiten die in en om Natura 2000-gebieden de beschermde natuur kunnen verslechteren of een significant verstorend effect hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen. Het gaat daarbij niet om een vergunning voor alle activiteiten, maar alleen voor mogelijk schadelijke of significant verstorende activiteiten.

Daarnaast is er in de wet een uitzondering gemaakt voor bestaand gebruik waarvoor geen (nieuwe) vergunning nodig is. Deze uitzondering geldt, totdat het eerste beheerplan voor het desbetreffende Natura 2000-gebied onherroepelijk is geworden, voor bestaand gebruik "indien dat gebruik een project is dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van een Natura 2000-gebied maar dat afzonderlijk of in combinatie met andere projecten of plannen significante gevolgen kan hebben voor het desbetreffende Natura 2000-gebied" (artikel 19c, eerste lid van de Natuurbeschermingswet 1998).

Tot na het onherroepelijk⁵⁰ worden van het Natura 2000-beheerplan is de vergunningplicht niet van toepassing op bestaand gebruik. De Natuurbeschermingswet 1998 omschrijft bestaand gebruik als "iedere handeling die voor 1 oktober 2005 werd verricht en sedertdien niet of niet in betekende mate is gewijzigd".

Om te voorkomen dat het bestaand gebruik de kwaliteit van de natuurlijke habitattypen en de leefgebieden van soorten in een Natura 2000-gebied verslechtert en dat er door bestaand gebruik storende factoren optreden die een significant effect kunnen hebben op de soorten waar het gebied voor is aangewezen, draagt het ministerie van LNV de verantwoordelijkheid dat - totdat het beheerplan onherroepelijk wordt - er in het gebied passende maatregelen genomen worden. In het uiterste geval kan dit betekenen dat op last van het ministerie van LNV het bestaande gebruik wordt stilgelegd. Het initiatief daartoe zal in alle gevallen van het ministerie van LNV uitgaan. Een vergunning blijft echter noodzakelijk als een bedrijf zich nieuw vestigt of wanneer een (bestaande) activiteit wordt uitgebreid of gewijzigd.

In het beheerplan zal het bestaande gebruik beschreven moeten worden en zal zo nodig aan voorwaarden worden gebonden. Zoals in paragraaf 4.2.4 van de Nota van Antwoord reeds uiteen wordt gezet, worden geen activiteiten per definitie gelegaliseerd. Dat een bepaalde activiteit om wat voor reden dan ook als bestaand gebruik wordt aangemerkt, wil nog niet zeggen dat deze activiteit in het beheerplan zal worden toegestaan. Dat geldt ook voor

⁵⁰ Een beheerplan is pas onherroepelijk nadat alle juridische beroepsprocedures, die volgen op de definitieve vaststelling van zo'n beheerplan, definitief zijn afgerond.

inrichtingen die niet vergunningplichtig zijn volgens het Besluit landbouw milieubeheer (2006)⁵¹ uit de Wet milieubeheer of reeds in het bezit zijn van een milieuwetvergunning. Zodra de Crisis- en herstelwet definitief is, is voorzien dat bestaand gebruik dat onverhoopt niet in het beheerplan wordt opgenomen, vrijgesteld blijft van de vergunningplicht.

Doorwerking aanwijzing in andere plannen

De verplichting om Natura 2000-gebieden aan te wijzen volgt direct uit de Habitatrictlijn en uit de Vogelrichtlijn. Mede op basis van Europeesrechterlijke uitspraken kan er bij de selectie en bij de begrenzing van Natura 2000-gebieden uitsluitend van ecologische criteria worden uitgegaan. Dat betekent in de praktijk dat de grenzen van deze gebieden zijn bepaald door het gebruik dat de betreffende planten- en diersoorten van het gebied maken. Terreindelen die van mindere kwaliteit zijn, kunnen deel uitmaken van Natura 2000-gebieden als herstel van die terreinen haalbaar is en als ze nodig zijn voor de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen. Daardoor zal de begrenzing van zo'n gebied niet in alle gevallen overeenkomen met de bestemming die in een vastgesteld bestemmingsplan aan het gebied is toegekend. In het uiterste geval zou dat kunnen betekenen dat een bepaalde bestemming die in een bestemmingsplan aan zo'n gebied rechtsgeldig is toegekend, toch niet gerealiseerd kan worden, omdat daarvoor geen vergunning op basis van de Natuurbeschermingswet 1998 kan worden verleend. In paragrafen 4.2 en 6.1 van de Nota van Antwoord wordt hierop verder ingegaan. Ook voor reconstructieplannen⁵², provinciale waterplannen en waterbeheerplannen van de waterschappen geldt een gelijksoortige situatie. Het kan zijn dat dit soort plannen nog onvoldoende concreet zijn om ze op de gevolgen voor Natura 2000-gebieden te toetsen, maar op een gegeven moment zullen al deze plannen, al dan niet bij hun nadere uitwerking, bij het opstellen van beheerplannen afgestemd worden (paragraaf 6.3.2 van de Nota van Antwoord).

Relatie met stikstof

In paragraaf 6.2 van de Nota van Antwoord wordt ingegaan op het toetsingskader Ammoniak en Natura 2000. Bij het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen voor Natura 2000-gebieden spelen de negatieve gevolgen van stikstofdepositie, met name ammoniak, een belangrijke rol. Om duidelijkheid te bieden tot het moment van vaststellen van de beheerplannen is besloten interim-beleid te ontwikkelen. Dit zogenoemde toetsingskader Ammoniak en Natura 2000 is door de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG), Interprovinciaal Overleg (IPO) en het Rijk samen opgesteld en in februari 2007 bestuurlijk geaccordeerd. Land- en Tuinbouw Organisatie Nederland (LTO) heeft ingestemd met dit akkoord. Op 22 mei 2007 is het als handreiking aan het bevoegd gezag verstuurd en tevens aan de Tweede Kamer.

Met behulp van het toetsingskader Ammoniak en Natura 2000 konden provincies relatief eenvoudig beoordelen of veehouderijbedrijven in de buurt van Natura 2000-gebieden mochten uitbreiden of niet. Ook konden provincies met het toetsingskader beoordelen of nieuwe bedrijven zich er konden vestigen. De ammoniakuitstoot was daarbij bepalend.

In maart 2008 heeft de Raad van State echter geoordeeld dat het toetsingskader Ammoniak en Natura 2000 onvoldoende zekerheid biedt dat de natuurwaarden in Natura 2000-gebieden niet worden aangetast. Het toetsingskader is daardoor vervallen als generiek instrument.

Naar aanleiding van deze uitspraak heeft de minister van LNV de Taskforce Trojan ingesteld. De taskforce heeft aangegeven dat er verschillende factoren van invloed zijn op het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen; stikstofdepositie is er één van. Het rapport van deze taskforce heeft vervolgens geleid tot een proeve van een handreiking voor het bevoegd gezag die op 24 november 2008 aan de Tweede Kamer⁵³ is gestuurd. Deze handreiking is een hulpmiddel en bevat aanwijzingen voor de beoordeling van bestaand gebruik en voorgenomen

⁵¹ Besluit van 13 juli 2006, houdende regels voor akkerbouw- of tuinbouwbedrijven met open grondteelt, melkrundveehouderijen, gemechaniseerde loonbedrijven, witloftrekkerijen, teeltbedrijven met eetbare paddestoelen, paardenhouderijen, kinderboerderijen, kleinschalige veehouderijen, spoelbassins en opslagen van vaste mest (Besluit landbouw milieubeheer).

⁵² Plannen op grond van de Wet van 31 januari 2002, houdende regels inzake de reconstructie van concentratiegebieden (Reconstructiewet concentratiegebieden). Staatsblad 2002, nr. 115.

⁵³ Tweede Kamer, 2008-2009, 30654, nr. 62.

activiteiten in of in de omgeving van Natura 2000-gebieden die stikstofdepositie veroorzaken. Het is aan het bevoegd gezag om maatwerk te leveren bij de beoordeling van (voorgenomen) activiteiten en daarbij zoveel mogelijk de relevante factoren die hierop van invloed zijn te betrekken. Zo kan bijvoorbeeld – afhankelijk van de situatie – een afname van depositie worden verrekend met de depositie veroorzaakt door de activiteit die ter beoordeling voorligt (saldering), zodat ruimte ontstaat voor economische ontwikkeling. Het voordeel hiervan is dat economische ontwikkeling, mits deze gepaard gaat met afname van de milieudruk, het realiseren van instandhoudingsdoelstellingen dichterbij kan brengen. Dit dient echter op gebiedsniveau op ecologische wijze onderbouwd te worden.

In het wetsvoorstel Crisis- en herstelwet, zoals ingediend bij de Eerste Kamer, is een stikstofvoorziening opgenomen die regelt dat indien er geen sprake is van een toename van de stikstofdepositie er een vrijstelling van de vergunningplicht geldt voor het aspect stikstof. Verder komt er een Programma Stikstof gericht op borging van de dalende lijn van de depositie.

In het Natura 2000-gebied Zwarte Meer is het habitatype glanshaver- en vossenstaarthooilanden, *grote vossenstaart* (H6510_B) het gevoeligst voor stikstof⁵⁴.

Kaderrichtlijn Water

Het Zwarte Meer maakt deel uit van het stroomgebied Rijndelta⁵⁵. Voor de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) is voor de Rijndelta een stroomgebiedbeheerplan vastgesteld. Natura 2000-gebieden zijn in de stroomgebiedbeheerplannen opgenomen als gebieden waar water een bijzondere bescherming behoeft. De in het stroomgebiedbeheerplan Rijndelta op te nemen milieudoelstellingen en bijbehorende maatregelen moeten dan ook overeenstemmen met de doelen van Natura 2000. De afstemming van doelen en de weergave daarvan in het stroomgebiedbeheerplan beperkt zich tot die delen van de doelstellingen van Natura 2000 die een relatie hebben met de ecologische of chemische kwaliteit van het water.

Het stroomgebiedbeheerplan wordt uitgewerkt in de provinciale waterplannen en in waterbeheerplannen van waterschappen. Daar waar in de afstemming strijdigheid kan ontstaan wordt maatwerk toegepast en wordt afhankelijk van de situatie de KRW of de Vogel- en Habitatrichtlijnen als richtinggevend genomen. Tot gebiedsspecifiek maatwerk behoort bijvoorbeeld de door de waterschappen opgestelde Gewenste Grond en Oppervlakte Water Regiems (GGOR's)⁵⁶.

Waar nodig zullen de lokale watervereisten en de daarvoor benodigde maatregelen verder worden uitgewerkt en in de Natura 2000-beheerplannen worden opgenomen. Zie ook Nota van Antwoord paragraaf 6.3.

6. REACTIES OVER DE RELATIE MET DE BEHEERPLANNEN

De wijze waarop de instandhoudingsdoelstellingen al dan niet verwezenlijkt moeten worden, wordt in vele zienswijzen aan de orde gesteld. Zo wordt in verschillende zienswijzen de wens uitgesproken om de plannen zo te ontwikkelen dat daardoor de aanwezige natuurwaarden zich kunnen verbeteren en voor de komende generaties behouden blijven. Er wordt gewezen op de diverse vormen van ongewenst gebruik van het gebied zoals sommige vormen van waterrecreatie. In weer andere zienswijzen is men van mening dat bepaalde vormen van gebruik geen negatieve invloed op de natuurwaarden hebben en wordt bepleit dat het huidige landgebruik ongehinderd voortgang moet kunnen vinden. In een ander verband wordt er zorg uitgesproken over de bescherming van soorten moerasbroedvogels als roerdomp, purperreiger, snor en grote karekiet. Er wordt opgemerkt dat door de nationale procedure, waarbij eerst de gebieden worden aangewezen en doelstellingen worden geformuleerd en pas in een later stadium de beheerplannen worden opgesteld, aan sociaal-economische belangen voorbij wordt

⁵⁴ Van Dobben en Van Hinsberg (2008): Overzicht van kritische depositiewaarden voor stikstof, toegepast op habitattypen en Natura 2000-gebieden. Alterra-rapport 1654.

⁵⁵ <http://www.kaderrichtlijnwater.nl/uitvoering/>

⁵⁶ De te nemen maatregelen voor grondwater worden gebiedsspecifiek vastgesteld via het GGOR in het stroomgebiedbeheerplan dat opgesteld wordt naar aanleiding van de Kaderrichtlijn Water (EU-richtlijn voor waterkwaliteit).

gegaan. Ook zou er in zijn algemeenheid onvoldoende duidelijkheid bestaan over het algehele ambitieniveau en de consequenties van de aanwijzing en het toekennen van instandhoudingsdoelstellingen. Tot slot geven verschillende insprekers aan betrokken te willen worden bij het opstellen van het beheerplan.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Volgorde aanwijzing en beheerplan

In de Nota van Antwoord staat in paragraaf 1.4 het nodige over de relatie tussen de aanwijzingsbesluiten en de nog op te stellen beheerplannen. Ook de onderbouwing van de keuze om niet gelijktijdig tot vaststelling van de instandhoudingsdoelstellingen en het beheerplan over te gaan wordt in paragraaf 1.4.1 van de Nota van Antwoord uiteengezet. Een uitzondering hierop vormen de gebieden waar de provincies het voortouw hebben voor het opstellen van de beheerplannen. Op verzoek van de provincies heeft de minister van LNV in het Algemeen Overleg met de Tweede Kamer van 13 februari 2008 toegezegd te wachten met het definitief maken van de aanwijzingsbesluiten voor die gebieden waarvoor de provincie voortouwnemer is en die daarvoor door de provincie zijn aangemeld. De provincies worden voor deze gebieden eerst in de gelegenheid gesteld met de omgeving concept-beheerplannen op te stellen op basis van de ontwerp-aanwijzingsbesluiten. De besluitvorming van deze aanwijzingsbesluiten is daarom uitgesteld tot na 1 september 2009. Hierna zullen de ontwerp-aanwijzingsbesluiten verder in procedure worden gebracht. Voor de gebieden waar het Rijk het voortouw heeft voor het opstellen van het beheerplan blijft de volgorde: eerst vaststellen van aanwijzingsbesluiten en daarna vaststellen van de beheerplannen.

Beheerplan en bestaand gebruik

Zoals in paragrafen 1.5 en 4.2 van de Nota van Antwoord staat vermeld, kan bestaand gebruik een plaats in het beheerplan krijgen. Hierbij wordt zoveel mogelijk ruimte gelaten voor het continueren van bestaand gebruik, echter wel binnen de voorwaarden die de instandhoudingsdoelstellingen daaraan stellen. Uiteindelijk heeft het beheerplan een centrale rol als het gaat om de regulering van bestaand gebruik. In een beheerplan wordt concreet gemaakt hoe en op welke termijn de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied gerealiseerd kunnen worden. Het beheerplan zal duidelijkheid verschaffen over de vereiste milieukwaliteit en over de ruimtelijke samenhang met de omgeving. In het beheerplan zal dus ook aan de orde komen of bestaand gebruik (mogelijk onder voorwaarden) vergunningvrij kan worden opgenomen in het beheerplan of dat een activiteit het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen bemoeilijkt en daardoor vergunningplichtig is in het kader van de Natuurbeschermingswet.

De opstellers van de beheerplannen zullen onderling afstemmen hoe zij met bestaand gebruik om willen gaan en hoe zij dit in het beheerplan zullen opnemen. Mogelijk kan niet voor al het bestaand gebruik ten tijde van het vaststellen van het beheerplan worden bepaald wat het effect is op de instandhoudingsdoelstellingen. Voor deze gevallen van bestaand gebruik zal dan ook tijdens de looptijd van het beheerplan (maximaal 6 jaar) een traject van vergunningverlening aan de orde blijven.

De bescherming van moerasbroedvogels als purperreiger, roerdomp en grote karekiet is een thema dat in een beheerplan thuishoort. Dat kan betekenen dat er ook maatregelen buiten de grenzen van het Natura 2000-gebied genomen moeten worden.

Jacht, wildbeheer en schadebestrijding worden gereguleerd door de bepalingen van de Flora- en faunawet. Dit betekent dat zienswijzen over dit onderwerp geen directe relatie hebben met de aanwijzing van Natura 2000-gebieden, maar met de bepalingen van de Flora- en faunawet. De huidige regels voor jacht en wildbeheer volgens de Flora- en faunawet zijn door de aanwijzing als Natura 2000-gebied niet gewijzigd. Over wildbeheer en schadebestrijding zijn afspraken gemaakt in het Faunabeheerplan. Zie verder paragraaf 6.4.2 van de Nota van Antwoord.

Betrokkenheid bij beheerplan

De wens om betrokken te worden bij het opstellen van het beheerplan en de diverse ideeën die daarover naar voren zijn gebracht, zijn een goed signaal. De integrale benadering die het beheerplan voorstaat, kan alleen succesvol zijn bij voldoende betrokkenheid. Per gebied is één bevoegd gezag de zogenaamde voortouwnemer voor het opstellen van het beheerplan. Voor dit gebied is dat Rijkswaterstaat IJsselmeergebied.

Het is aan de voortouwnemer om grondeigenaren, gebruikers, andere overheden en belanghebbenden of vertegenwoordigers te betrekken bij het beheerplan. Belanghebbenden kunnen natuurlijk ook zelf het initiatief nemen hun vertegenwoordigers of de voortouwnemer te benaderen. Het is niet uitvoerbaar verzoeken om betrokkenheid bij het beheerplan, zoals verwoord in een aantal zienswijzen, door te zenden aan de voortouwnemer.

7. REACTIES OVER SCHADE

In een groot aantal zienswijzen wordt erop gewezen dat er als gevolg van deze aanwijzing inkomens- en vermogensschade kan optreden. Men mist in het besluit een paragraaf over schade en het betalen van een schadevergoeding. Verscheidene insprekers verwachten onder andere schade te lijden door vraat en overlast van foeragerende niet-broedvogels (met name ganzen en smienten). Verder wordt aangevoerd dat bij het aannemen van de Habitatrictlijn de toezegging is gedaan dat de eigenaren en de gebruikers van de grond niet de financiële last van deze maatregelen hoeven te dragen. Artikel 31 van de Natuurbeschermingswet 1998 biedt volgens de insprekers geen afdoende mogelijkheid voor compensatie. Verder zou de aanwijzing als Natura 2000-gebied een schending van het eigendomsrecht opleveren en in strijd zijn met artikel 1 van het Eerste Protocol van het Europese Verdrag voor de Rechten van de Mens. Ook de beperkingen van artikel 19d tot en met 19l en artikel 20 van de Natuurbeschermingswet 1998 zou een dermate zware verplichting opleveren dat het eigendom of het gebruikersrecht geen waarde van enige betekenis overhoudt. Er wordt in dit kader om een volledige schadeloosstelling gevraagd.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Schadevergoeding

Zoals in hoofdstuk 5 van de Nota van Antwoord over dit onderwerp staat vermeld, zijn in de aanwijzingsbesluiten geen aparte vergoedingsregelingen opgenomen. De huidige wettelijke regeling biedt namelijk voldoende mogelijkheden voor compensatie. Het gaat dan in het bijzonder om artikel 31 van de Natuurbeschermingswet 1998. Men kan in aanmerking komen voor schadevergoeding, indien aan bepaalde voorwaarden is voldaan.

De aanwijzingsbesluiten zullen naar verwachting niet snel een recht op schadevergoeding geven, omdat het aanwijzingsbesluit zelf over het algemeen geen beperkingen oplevert. Pas in het kader van het beheerplan of bij vergunningverlening kunnen beperkingen worden gesteld aan het bestaand gebruik, aan voorgenomen uitbreidingsmogelijkheden of aan de ontwikkeling van nieuwe activiteiten. Men komt in aanmerking voor schadevergoeding, indien aan de volgende voorwaarden is voldaan:

1. er is schade geleden door een aanwijzing van een Natura 2000-gebied, door het weigeren van een vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 (of door een daaraan verbonden voorwaarde) of door bepalingen in het Natura 2000-beheerplan;
2. de schade behoort redelijkerwijs niet (geheel) voor eigen rekening te blijven;
3. de vergoeding van de schade is niet (voldoende) verzekerd door aankoop, onteigening of door andere maatregelen, zoals beheersubsidies.

Rol van het beheerplan bij schade

In de nog op te stellen Natura 2000-beheerplannen zal uiteindelijk worden bepaald wanneer en hoe de doelen gerealiseerd worden en welke maatregelen daarvoor noodzakelijk zijn. Pas op dat moment kan er een nauwkeurige kosteninschatting worden gemaakt. Er wordt grote waarde gehecht aan goede financiële dekking van de realisering van de doelen in de beheerplannen. Het bovenstaande houdt niet alleen in dat Nederland zich inspant om zoveel

mogelijk habitattypen en soorten in een gunstige staat van instandhouding te houden of te brengen. Het betekent ook dat de compensatie van mogelijke inkomens- en vermogensschade van de betrokken eigenaren en gebruikers aan de orde dient te komen. Artikel 31 van de Natuurbeschermingswet 1998 is juist voor dit doel door de wetgever in de wet opgenomen en deze heeft gemeend daarmee een voldoende mogelijkheid voor nadeelcompensatie te bieden. Resolutie 2004/2164(INI) van het Europese Parlement over de financiering van Natura 2000, waarnaar verschillende keren in zienswijzen is verwezen, biedt dan ook geen grond voor de stelling dat artikel 31 van Natuurbeschermingswet 1998 onvoldoende compensatiemogelijkheden zou bieden.

Schade door foeragerende vogels

Grondgebruikers met gronden binnen of in de nabijheid van een Natura 2000-gebied, waarbij sprake is van een onbelemmerde landbouwproductie (dus geen natuurpacht en dergelijke), kunnen bij het Faunafonds een verzoek indienen voor een tegemoetkoming voor schade die is veroorzaakt door beschermde inheemse diersoorten (zoals wilde ganzen en smienten). Het Faunafonds keert een tegemoetkoming uit indien deze schade niet of niet geheel voor rekening van de grondgebruiker hoort te vallen. Zie ook Nota van Antwoord paragraaf 5.9.

Eigendomsrecht

Van schending van het eigendomsrecht en van strijdigheid met artikel 1 van het Eerste Protocol van het Europese Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) is geen sprake. Artikel 1, eerste lid, van het Eerste Protocol van het EVRM bepaalt dat alle natuurlijke rechtspersonen recht hebben op het ongestoord genot van hun eigendom en dat niemand van zijn eigendom zal worden beroofd, behalve indien sprake is van algemeen belang en met inachtneming van de voorwaarden neergelegd in de wet en in de algemene beginselen van het internationaal recht. De voorwaarden die worden gesteld aan het beheer van grond, die nodig is voor het realiseren van het Natura 2000-netwerk, leveren geen aantasting op van het recht van eigendom. De bepaling uit het EVRM laat onverlet dat de staat het recht heeft om die wetten toe te passen die noodzakelijk worden geacht om het gebruik van eigendom te reguleren in overeenstemming met het algemeen belang.

Directie Natuurbeheer

N/964779

1 augustus 1996

DE MINISTER VAN LANDBOUW, NATUURBEHEER EN VISSERIJ

Overwegende, dat het gebied, te noemen het "Zwarte Meer", gelegen in de gemeenten Kampen en Brederwiede, voor zover bekend onder de hierna te noemen kadastrale percelen, van algemeen belang is uit een oogpunt van natuurschoon en om zijn natuurwetenschappelijke betekenis en mitsdien een natuurmonument is in de zin van artikel 1, onder b, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572);

dat het natuurmonument bestaat uit een als beschermd natuurmonument aan te wijzen deel en een deel dat reeds op 10 oktober 1990 bij beschikking NMF-90-10086 als staatsnatuurmonument is aangewezen;

dat het staatsnatuurmonument en het aan te wijzen beschermd natuurmonument in ecologisch, landschappelijk en geomorfologisch opzicht één samenhangend geheel vormen;

dat het totale natuurmonument bestaat uit een groot ondiep zoetwatermeer met aangrenzende rietmoerassen en smalle stroken buitendijks vochtig grasland;

dat het landschap wordt gekenmerkt door een enorme weidsheid, waarbij de factor rust in belangrijke mate bijdraagt aan de beleving van ruimte en natuurschoon,

dat de bodem van het Zwarte Meer is gevormd door twee in Nederland minder algemeen optredende geomorfologische processen, te weten abrasie en onderwatersedimentatie,

dat de zeer geleidelijke overgang van water naar oeverland qua ontstaanswijze, lengte en oppervlakte voor Nederland vrij zeldzaam is,

dat het Zwarte Meer van nationale en internationale betekenis is als foerageer-, slaap-, rui-, doortrek- en overwinteringsgebied voor diverse soorten watervogels en steltlopers en als broedgebied voor een groot aantal soorten moerasvogels,

dat van 5 vogelsoorten is vastgesteld, dat regelmatig meer dan 1% van de noordwest-europese populatie op het Zwarte Meer aanwezig is en het gebied op grond van de criteria van de Conventie van Ramsar (1971) een wetland van internationale betekenis is,

dat van de vele soorten broedvogels die het gebied rijk is er 10 staan vermeld op de in het kader van de Richtlijn van de Europese Gemeenschap van 2 april 1979, inzake het behoud van de vogelstand in 1994 vastgestelde nationale lijst van met uitroeiing bedreigde of speciaal gevaar lopende soorten,

dat in het natuurmonument verschillende soorten planten en amfibieën voorkomen die op grond van de Natuurbeschermingswet zijn beschermd, alsmede dat het gebied fungeert als foerageergebied voor een zestal beschermde soorten vleermuizen,

overwegende ten aanzien van de wezenlijke kenmerken van het onderhavige natuurmonument, dat hieronder niet alleen de hierboven genoemde waarden moeten worden verstaan, maar ook de hydrologische gesteldheid, de opbouw van het bodemprofiel, alsmede de voor de fauna noodzakelijke rust,

overwegende ten slotte, dat de bescherming van het beschermd natuurmonument niet reeds op andere wijze door of krachtens de wet is verzekerd;

Gezien de beschikking van 8 augustus 1995 kenmerk N-95-5703, houdende het besluit, dat de aanwijzing als beschermd natuurmonument in overweging is ten aanzien van het gebied "Zwarte Meer";

Gezien de omtrent de in overweging zijnde aanwijzing door Gedeputeerde Staten van Overijssel ingezonden beschouwingen en schrifturen, alsmede de te zelfder zake door de Raad voor het Natuurbeheer en de Rijksplanologische Commissie uitgebrachte adviezen;

Handelende in overeenstemming met de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer;

Gelet op artikel 7, in samenhang met artikel 9, van de Natuurbeschermingswet;

B E S L U I T :

Artikel 1

Aangewezen wordt als beschermd natuurmonument het gebied bekend onder de naam "Zwarte Meer", voor zover gevormd door de percelen kadastraal bekend

gemeente Kampen,

sectie S, nrs. 147, 165 en 198,

sectie T, nrs. 70, 77, 90, 99 en 160 ged.,

sectie U, nrs. 83 en 103 ged.;

gemeente Vollenhove,

sectie L, nrs. 452, 523 ged. en 1357 ged.,

sectie M, nrs. 63 ged. en 68 ged.,

één en ander zoals aangegeven op de bij deze beschikking behorende kaart BN 200.

Artikel 2

De bij deze beschikking behorende toelichting maakt deel uit van deze beschikking.

DE MINISTER VAN LANDBOUW,
NATUURBEHEER EN VISSERIJ,
voor deze,
DE SECRETARIS-GENERAAL

mr. T.H.J. Joustra

TOELICHTING

Behorende bij beschikking N/964779, aanwijzing "Zwarte Meer" als beschermd natuurmonument

1. INLEIDING

Het natuurmonument Zwarte Meer, groot circa 1.875 ha, is een zoetwatermeer dat ligt ingeklemd tussen de Noordoostpolder en de IJsseldelta.

De aanwijzing als beschermd natuurmonument heeft betrekking op een smalle strook water en een deel van het aangrenzende rietland in het zuiden van het gebied en delen van de oostelijke oeverstrook, met een totale oppervlakte van circa 206 ha. De delen van het Zwarte Meer en aangrenzende oeverlanden, die in eigendom zijn van de Staat der Nederlanden zijn, voorzover buiten de vaargeulen gelegen, op 10 oktober 1990 aangewezen als staatsnatuurmonument.

Het beschermd natuurmonument vormt met het staatsnatuurmonument in geomorfologisch, landschappelijk en ecologisch opzicht één geheel. Derhalve is de ~~beschrijving van de natuurwetenschappelijke waarden van het gebied (hoofdstuk 2)~~ grotendeels gericht op het gehele natuurmonument. Daar waar waarden worden beschreven die specifiek betrekking hebben op het beschermd natuurmonument is dat in de tekst aangegeven.

Het Zwarte Meer wordt aangewezen in het kader van de Natuurbeschermingswet vanwege de grote botanische en faunistische betekenis. De oeverlanden herbergen een aantal op grond van de Natuurbeschermingswet beschermde soorten planten en amfibieën. Daarbij fungeert dit gebied tevens als foerageergebied voor een zestal beschermde soorten vleermuizen.

In de zuidelijke rietlanden komen thans 10 soorten broedvogels voor die vermeld staan op de nationale lijst van met uitroeiing bedreigde of speciaal gevaar lopende soorten (1994) zoals bedoeld in bijlage V van de Richtlijn van de Europese Gemeenschap van 2 april 1979, inzake het behoud van de vogelstand. Daarnaast is van 5 vogelsoorten vastgesteld, dat regelmatig meer dan 1% van de noordwest-europese populatie op het Zwarte Meer aanwezig is. Op grond van de criteria van de Conventie van Ramsar (1971) is het Zwarte Meer daardoor een wetland van internationale betekenis.

Een belangrijke factor voor het functioneren van het aquatisch systeem is de waterkwaliteit. Ondanks verslechtering van de waterkwaliteit, sedimentatie van verontreinigd slib, uitvoering van ontgrondingen en recreatieve ontwikkelingen in de laatste decennia herbergt het gebied nog hoge natuurwaarden.

Met een beheer afgestemd op een verdere ontwikkeling van de waarden van het gebied en op handhaving van voldoende rust zullen de natuurwaarden nog kunnen toenemen.

Een algemene verbetering van de waterkwaliteit in het Rijn-IJsselsysteem en in het Vechtsysteem zal het Zwarte Meer rechtstreeks ten goede komen.

2. NATUURWETENSCHAPPELIJKE BETEKENIS EN NATUURSCHOON

2.1. *Geologie, geomorfologie en waterhuishouding*

Het Zwarte Meer als afzonderlijk (zoet)watersysteem kon ontstaan na afsluiting van de voormalige Zuiderzee in 1932 en voltooiing van de dijk rond de Noordoostpolder in 1940.

De oude Zuiderzeekust wordt gekenmerkt door een zeer geleidelijke overgang van open water naar oeverland. Een dergelijke overgang is qua ontstaanswijze, oppervlakte en lengte voor Nederland vrij zeldzaam.

De bodem van het Zwarte Meer wordt gerekend tot de Zuiderzeebodemgronden. Na het ontstaan van de Zuiderzee door inbraken van de zee en uitgebreide veenafslag zijn hier onder water afwisselend zee- en rivierkleipakketten afgezet. In de monding van het Zwarte Water heeft een versterkte sedimentatie van slibrijk materiaal plaatsgevonden.

In het Zwarte Meer wordt een zomerpeil van 20 cm beneden N.A.P. en een winterpeil van 40 cm beneden N.A.P. aangehouden.

De belangrijkste watertoevoer voor het Zwarte Meer is het Zwarte Water. Het ~~stroomgebied van het Zwarte Water is groot. Via de Overijsselse Vecht, het Meppelerdiep en de Nieuwe Wetering~~ watert een groot deel van Overijssel en Drenthe hierop af. Daarnaast ontvangt het Zwarte Meer direct of via het Ganzendiep, de Goot en de Veneriete water dat uit de polders van het Kampereiland wordt uitgeslagen. Via het Kadoelmeer en het Vollenhovermeer ontvangt het Zwarte Meer water dat afkomstig is uit de Noordoostpolder en een groot deel van de Kop van Overijssel. De Barsbekerbinnenpolder loost het polderwater direct op het Zwarte Meer.

Bij sterke westenwind vindt stuwing vanuit het IJsselmeer en het Ketelmeer plaats in de richting van het Zwarte Water, zodat aldaar inundaties optreden.

Bij sterke oostenwind vallen in het Zwarte Meer omvangrijke slikplaten droog.

De afgelopen decennia is het water van het Zwarte Meer sterk geëutrofeerd met name als gevolg van een hoge fosfaatbelasting van het aangevoerde water. Hierdoor treedt in de zomermaanden een uitbundige algengroei op. Deze algengroei heeft een verminderd doorzicht van het water en een labiele zuurstofhuishouding met grote seizoensvariaties tot gevolg, waarvan allerlei negatieve effecten op het aquatisch ecosysteem uitgaan. Aan de basiskwaliteitsnorm voor zuurstof wordt voldaan.

2.2. *Flora en vegetatie*

Het beschermd natuurmonument bestaat voor het grootste deel uit moerasvegetaties met verspreid wat opslag van wilg. De dominerende soort is Riet. Plaatselijk kan de Dotterbloem massaal in het rietland voorkomen. Langs de waterlijn en op lage delen komen vegetaties voor waarin Kleine en Grote lisdodde, Zeebies en/of Mattenbies overheersen.

Het iets hoger gelegen rietland bevat soorten van het mesotrofe milieu, waaronder Moeraswederik, Bittere veldkers, Scherpe zegge, Zeegroene muur en Melkeppe.

Op de hoogst gelegen en strooiselrijke gedeelten komen vochtige ruigtesoorten voor als Harig wilgeroosje, Echte valeriaan, Moerasmelkdistel, Moeraskruiskruid, Moerasbeemdgras en Rietgras.

Op één plaats in het beschermd natuurmonument is aan de kade van het Kampereiland een griendbosje aangelegd. De ondergroei bestaat uit een vochtige ruigtevegetatie, waarin Grote brandnetel en Harig wilgeroosje sterk domineren.

De uitgestrekte biezenvelden die het gebied kenmerkten voor de afsluiting van de Zuiderzee zijn mede onder invloed van vervuiling en mogelijk het wegvallen van kwel thans grotendeels verdwenen. Door de voortschrijdende verlanding is het rietland en de natte ruigte sterk in oppervlakte toegenomen.

In het open water van het Zwarte Meer kwamen tot enkele decennia geleden omvangrijke vegetaties van ondergedoken waterplanten voor. Deze vegetaties, gedomineerd door fonteinkruiden en kranswieren, zijn in de vijftiger en zestiger jaren sterk achteruitgegaan door de hoge nitraat- en fosfaatbelasting van het oppervlaktewater. Sinds de tweede helft van de zeventiger jaren breidt het Schedefonteinkruid zich weer uit.

In de weteringen en sloten die de rietlanden doorsnijden kunnen plaatselijk Gekroesd en Doorgroeid fonteinkruid, Holpijp, Lidsteng, Groot blaasjeskruid, Krabbescheer, Gele plomp, Slanke waterweegbree en Zwanebloem worden aangetroffen. De Zwanebloem is op grond van de Natuurbeschermingswet beschermd.

Grenzend aan de kaden langs het Zwarte Meer komen op een aantal plaatsen smalle stroken vochtig, soortenrijk grasland voor, die vegetatiekundig gerekend kunnen worden tot een associatie uit het Zilverschoonverbond, te weten de associatie van Moeraszoutgras en Fioringras. Kenmerkende soorten zijn Moeraszoutgras, Moeraswalstro, Zomprus, Slanke waterbies en Valse voszegge. Aan de oostzijde wordt ook de Kievitsbloem aangetroffen.

2.3. Fauna

Het Zwarte Meer is van grote betekenis als foerageer-, slaap-, rui-, doortrek- en overwinteringsgebied voor diverse soorten watervogels en steltlopers en als broedgebied voor verschillende soorten moerasvogels. De aantallen Lepelaars, Aalscholvers, de laatste afkomstig van de broedkolonies in de Wieden en de Oostvaardersplassen, Kleine zwanen, Kolganzen en Grauwe ganzen overschrijden regelmatig de internationaal gehanteerde 1%-norm van de Conventie van Ramsar.

Het ondiepe water van het beschermd natuurmonument is met name van belang voor pleisterende en ruiende eenden, waaronder Wilde eend, Krakeend, Smient, Wintertaling, Pijlstaart en Slobeend, die daar bij de rietkraag dekking, rust en bescherming tegen de wind vinden.

De zuidelijke rietlanden herbergen circa 50 soorten broedvogels, waarvan Roerdomp, Purperreiger, Zomertaling, IJsvogel, Porseleinhoen, Grasmus, Rietzanger, Snor, Grote karekiet en het Baardmannetje voorkomen op de eerder genoemde nationale lijst van met uitroeiing bedreigde of speciaal gevaar lopende soorten. Ook komt de Blauwborst voor, een soort die is geplaatst op de lijst van vogelsoorten waarvoor Nederland een internationale verantwoordelijkheid draagt.

Voorts zijn de rietlanden gedurende de trektijd van belang als rust- en slaappleaats voor Bruine en Blauwe kiekendief en voor grote aantallen Boerenzwaluwen.

Rondom het Zwarte meer komen de volgende soorten zoogdieren voor: Ree, Vos, Bunzing, Hermelijn, Wezel, Egel, Mol, Huisspitsmuis, Haas, Bosmuis, Muskusrat, Woelrat, Veldmuis en Aardmuis, benevens de minder algemene soorten Waterspitsmuis,

Dwergmuis en Rosse woelmuis. Van de Aardmuis wordt verondersteld dat deze de Noordse woelmuis, waarvan waarnemingen tot in de zestiger bekend zijn, hier heeft vervangen.

Daarnaast is het Zwarte Meer van belang als foerageergebied voor een zestal vleermuissoorten (alle wettelijk beschermd): de Laatvlieger, de Dwergvleermuis, de Ruige dwergvleermuis, de Rosse vleermuis, de Watervleermuis en de Meervleermuis.

Gegevens over reptielen, amfibieën en insecten zijn gebrekkig. Waarnemingen zijn bekend van Gewone pad, Bruine kikker en één van de groene kikkersoorten. Alle soorten zijn wettelijk beschermd.

2.4. Natuurschoon

Het Zwarte Meer is landschappelijk een zeer aantrekkelijk gebied vanwege de grote openheid.

Het beschermd-natuurmonument, dat een onderdeel vormt van de zuidelijke en oostelijke oeverzone van het meer, wordt gekenmerkt door een vrij natuurlijk karakter vanwege de geleidelijke overgang van water naar land. De factor rust draagt in dit gebied in ~~belangrijke mate bij aan de beleving van ruimte en natuurschoon.~~

3. BEGRENZING

De begrenzing van het gehele natuurmonument "Zwarte Meer" is bepaald aan de hand van de aanwezige natuurwetenschappelijke waarden.

De delen die worden aangewezen als beschermd natuurmonument bevinden zich aan de zuid- en oostkant van het gebied en zijn respectievelijk gelegen in de Overijsselse gemeenten Kampen en Brederwiede.

Het zuidelijke deel, in eigendom van de gemeente Kampen, vormt een aaneengesloten gebied, dat alleen doorsneden wordt door het Ganzendiep. Deze oude IJsselarm is eigendom van de Staat en is derhalve aangewezen als staatsnatuurmonument. De zuidgrens van dit gebiedsdeel wordt bepaald door de dijken van het Kampereiland en de Mandjeswaard. Daar waar deze dijk ontbreekt is de grens gelegd op de overgang van oever (water en riet) naar grasland.

Het oostelijke deel bestaat uit een aantal losse percelen die grotendeels door staatseigendom worden omgeven. De oostgrens wordt hier bepaald door de kade van de aangrenzende uiterwaard. Daar waar deze kade ontbreekt is de grens gelegd op de overgang van oever (water en riet) naar grasland.

De exacte begrenzing van het beschermd natuurmonument staat weergegeven op de bij de beschikking behorende kaart BN 200.

4. ANDERE VAN KRACHT ZIJNDE INSTRUMENTEN

4.1. *Rijk*

In het Natuurbeleidsplan (1990) is het Zwarte Meer als kern- en natuurontwikkelingsgebied opgenomen in de Ecologische Hoofdstructuur van Nederland.

In het Structuurschema Groene Ruimte (Kabinetsstandpunt, 1993) is onder het thema "nat Nederland" een ruimtelijke afstemming gemaakt tussen natuur en watergerichte recreatie. In de regionale uitwerking voor het IJsselmeer, Markermeer en de Randmeren wordt het Zwarte Meer uitsluitend aangeduid als kern- en natuurontwikkelingsgebied. De vaargeul is opgenomen in het basistoervaartnet.

4.2. *Provincie*

In het streekplan IJsselvallei (1986) van de provincie Overijssel wordt het onderhavige gebied aangeduid als zone Landelijk Gebied IV.

In zone Landelijk Gebied IV wordt de ontwikkeling van natuur en landschap bevorderd. Recreatief medegebruik is mogelijk voor zover niet strijdig met de ontwikkeling van natuur en landschap. Agrarisch gebruik is hier ondergeschikt aan de natuurfunctie.

4.3. *Gemeente*

Het vigerende Bestemmingsplan Buitengebied van de gemeente Kampen (1973) kent aan het beschermd natuurmonument de bestemming "natuurgebied" toe.

De bestemmingsregelingen in dit plan zijn toegesneden op het behoud van de natuurwaarden van het Zwarte Meer.

5. HUIDIG GEBRUIK EN BEHEER

5.1. *Terreinbeheer*

De gemeente Kampen heeft de oeverlanden, voor zover het rietland betreft, verpacht aan particuliere rietsnijders. Jaarlijks worden grote delen van het rietland gedurende de wintermaanden gemaaid. Daarnaast wordt rietland gebrand ter bestrijding van de Rietboorder, een nachtvlinder, waarvan de larven in jonge rietstengels leven. Het kleine griendhoutbosje gelegen aan de kade van het Kampereiland wordt periodiek afgezet.

Weteringen ten behoeve van de afvoer van water uit het aangrenzende binnendijkse land worden regelmatig geschoond.

De smalle stroken buitendijks grasland worden met de aangrenzende kade of hoger gelegen percelen meebeweid. Het agrarisch gebruik is minder intensief dan het gebruik van de binnendijkse percelen.

5.2. *Recreatief medegebruik*

De kleine watersport maakt van het Ganzendiep gebruik om naar het Ramsdiep, de vaargeul in het Zwarte Meer, te kunnen varen.

5.3. *Jacht*

In het beschermd natuurmonument wordt geen jacht meer uitgeoefend, uitgezonderd de particuliere eigendommen aan de oostkant van het gebied. Met name de watervogeljacht, die sinds enige jaren op één van deze percelen wordt uitgeoefend, benadeelt in hoge mate de functie van foerageer- en rustgebied van het aangrenzende staatsnatuurmonument. Hier foerageren in de zomermaanden o.a. Lepelaars.

5.4. *Visserij*

De gemeente Kampen verstrekt jaarlijks enige honderden vergunningen, waarmee op een aantal wateren mag worden gepeurd. Hieronder valt ook het deel van "Zwarte Meer" dat in eigendom is van de gemeente Kampen.

5.5. *Overig*

Nabij de Ramspolbrug kruisen twee hoogspanningsleidingen het Zwarte Meer: een dubbel circuit 380 KV-leiding en een dubbel circuit 220 KV-leiding. Daarnaast is ondergronds een dubbel circuit 110 KV-kabelleiding aanwezig.

5.6. *Ontwikkelingen*

Buiten het beschermd natuurmonument zullen in de toekomst drie voorzieningen worden ~~aangelegd die elk van invloed kunnen zijn op de natuurwaarden van dit gebied.~~ Ten eerste zal de keersluis Ramspol worden aangelegd samen met dijkverbetering langs de zuidzijde van het "Zwarte Meer". De Minister van Verkeer en Waterstaat heeft hiervoor in 1991 gekozen op basis van de milieu-effectrapportage "Ramspol" ten behoeve van waterstaatwerken ter beveiliging van West-Overijssel. Op beide projecten is de Deltawet grote rivieren van toepassing. Inmiddels is in 1995 een tweede milieu-effectrapportage afgerond. Bij de aanleg van de projecten zal aandacht geschonken worden aan compenserende en mitigerende maatregelen.

Een tweede plan is de aanleg van Rijksweg 50 (Zwolle - Kampen - Emmeloord), waarvan het tracé is vastgelegd in het streekplan West-Overijssel. Bij de aanleg van deze weg zal zoveel mogelijk rekening worden gehouden met het natuurschoon en de natuurwetenschappelijke waarden van het beschermd natuurmonument.

Ten derde zal er vanaf de Krieger over de winterdijk naar de Kadoelersluis een fietspad worden aangelegd. Ook hier zal de aanleg op een zodanige wijze plaatsvinden dat het beschermd natuurmonument er zo min mogelijk schade van zal ondervinden.

Voor ingrijpende werkzaamheden binnen de Ecologische hoofdstructuur geldt het in het Structuurschema Groene Ruimte geformuleerde beleid.

6. GEWENST BEHEER

6.1. *Gewenst terreinbeheer*

Teneinde het verlandingsproces te vertragen en het waardevolle rietland in stand te houden is regelmatig maaien in de winterperiode noodzakelijk. Echter ten behoeve van kritische broedvogelsoorten die afhankelijk zijn van overjarig riet en diverse soorten insecten die in rietstengels overwinteren is het wenselijk dat delen van het rietland slechts om de twee of drie jaar worden gemaaid. Het achterlaten van enkele hopen gemaaid riet is gunstig voor overwinterende zoogdieren en amfibieën.

Branden ter verjonging van het riet is als natuurbeheersmaatregel ongewenst, aangezien hierdoor allerlei zoogdieren, amfibieën en insecten om het leven komen en verruiging van de vegetatie kan optreden.

Het is derhalve van groot belang in overeenstemming met betrokken partijen een aantal beheersrichtlijnen voor het gebied uit te werken, die tevens als basis kunnen dienen voor de op te stellen beheersplannen ex artikel 14 van de Natuurbeschermingswet.

Het agrarische gebruik van de smalle stroken buitendijks grasland levert in de huidige extensieve vorm geen bezwaren op.

6.2. Gewenst beheer ten aanzien van recreatief medegebruik

Het is gewenst dat, als onderdeel van een recreatieve zonerings van het gehele Zwarte Meer, de ondiepe watergedeeltes van het beschermd natuurmonument op grond van artikel 17 van de Natuurbeschermingswet worden gesloten. De verbinding tussen het Ganzendiep en het Ramsdiep dient hiervan te worden uitgezonderd.

6.3. Gewenst beheer ten aanzien van de jacht

Het is gewenst dat de jacht wordt uitgeoefend conform het rijksbeleid ten aanzien van ~~jacht in natuurgebieden~~. ~~Uitgangspunt van dat beleid is dat jacht in natuurgebieden~~ uitzondering en geen regel is. Dit houdt in dat de algemene beleidslijn voor de jacht in natuurgebieden is, dat hierin geen jacht plaatsvindt op trekkende wildsoorten, en dat jacht op standwildsoorten in beginsel slechts plaatsvindt indien navolgende belangen binnen en buiten het natuurgebied daartoe nopen:

- het voorkomen van belangrijke schade aan vee, gewassen, bossen en bedrijfsmatige visserij;
- de bescherming van natuurwaarden;
- de bescherming van volksgezondheid en openbare veiligheid;
- de bescherming van waterkeringen;
- de veiligheid van het luchtverkeer.

Voor bejaging van standwild in natuurgebieden is ruimte voor zover de bescherming van vermelde belangen daartoe noopt. Uitgangspunt dient steeds te zijn dat de functie van het terrein door de bejaging niet wezenlijk wordt aangetast.

De keuze en de inzet van jachtmiddelen dient in geval van jacht in het natuurgebied zodanig te zijn dat aantasting van natuurwaarden zoveel mogelijk wordt beperkt. In die gevallen dat schade wordt veroorzaakt door wild waarvan het leefgebied deels binnen en deels buiten het natuurgebied is gelegen, zal wederzijdse afstemming noodzakelijk zijn tussen beheerder of jachthouder van het natuurgebied en de jachthouder of wildbeheereenheid van de omringende gronden. In een wildbeheerplan kunnen afspraken hierover worden vastgelegd.

Omdat jacht in dit specifieke natuurmonument in hoge mate afbreuk doet aan de natuurwaarden van het gebied is het gewenst met de betrokken jagers overleg te voeren over het afbouwen van de jacht.

6.4. Gewenst beheer ten aanzien van de visserij

In verband met de beoogde zonerings van het natuurmonument en mede gelet op het bestaande beleid in het staatsnatuurmonument, waarbij ook geen vergunningen worden verstrekt aan individuele peurders, is het gewenst dat voor het eigendom van de gemeente Kampen geen peurvergunningen meer worden verstrekt.

6.5. Gewenst overig beheer

Een goed waterkwaliteitsbeheer is van groot belang voor het functioneren van het Zwarte Meer als ecosysteem. Een afname van de fosfaatbelasting van het aangevoerde water zal de algengroei doen verminderen en het doorzicht van het water verbeteren.

7. RECHTSGEVOLGEN VAN DE AANWIJZING

De toepassing van de Natuurbeschermingswet is gericht op de instandhouding en het herstel van de aanwezige natuurwaarden en het natuurschoon. In het algemeen kan worden gesteld dat het sinds jaar en dag in het natuurmonument bestaande grondgebruik in zijn huidige omvang en intensiteit, behoudens de hierna genoemde uitzonderingen, zonder vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet kan worden voortgezet. Desalniettemin is het gewenst om het gebruik en het beheer van het natuurmonument meer te richten op behoud, herstel en, waar mogelijk, ontwikkeling van de natuurwaarden van het gebied.

7.1. Rechtsgevolgen ex artikel 12

~~Ingevolge artikel 12 van de Natuurbeschermingswet moet voor handelingen die de~~ wezenlijke kenmerken van het beschermd natuurmonument aantasten, dan wel schadelijk zijn voor de natuurwetenschappelijke betekenis of ontsierend zijn, een vergunning worden aangevraagd.

De vergunningplicht als vermeld in artikel 12 geldt niet alleen voor handelingen binnen het natuurmonument, maar is in beginsel ook van toepassing op handelingen daarbuiten indien deze schadelijk zijn voor de in het natuurmonument aanwezige waarden. Behoudens bijzondere gevallen, waarmee in dit verband handelingen worden bedoeld die de in de beschikking genoemde wezenlijke kenmerken van het natuurmonument aantasten, zal de aanwijzing evenwel geen gevolgen hebben voor het huidige gebruik en beheer van het aanpalende gebied.

De in artikel 12 bedoelde verbodsbepalingen zijn voor een ieder van kracht. Het is niet mogelijk op voorhand precies aan te geven welke handelingen al dan niet vergunningplichtig zijn. In de eerste plaats hangt dit samen met de gevarieerde opbouw van het natuurmonument. In de tweede plaats kunnen handelingen in aard en intensiteit sterk verschillen. Gezien het grote aantal verschillende mogelijkheden dat zich kan voordoen, zal van geval tot geval moeten worden vastgesteld of een vergunning al dan niet is vereist.

Omdat het voor de betrokkenen vaak moeilijk is om een en ander zelf te beoordelen, wordt aangeraden in voorkomende gevallen de provincie Overijssel te raadplegen of de directeur van de regionale directies Noordwest en Oost van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij. Deze zullen uitsluitend kunnen geven over de vraag of het al dan niet noodzakelijk is een vergunning aan te vragen (zie voor adres paragraaf 8).

Om de gedachten enigszins te bepalen wordt hierna een aantal voorbeelden gegeven van handelingen, die, gelet op de te verwachten schadelijke effecten ervan, in elk geval aan een vergunning gebonden zullen zijn.

- plaatsen of oprichten van gebouwen of bouwwerken;
- aanleggen van dijken en/of kaden;
- graven, verdiepen, verondiepen of verleggen van vaargeulen (anders dan voor onderhoud van de bestaande vaargeul);
- aanbrengen of inrichten van recreatieve voorzieningen zoals kampeerterreinen, stranden, lig- of speelweiden, picknickplaatsen, vis- en aanlegsteigers, havens, etc.;
- aanleggen of verharding van wegen, paden, banen of parkeergelegenheden en het aanbrengen van enige oppervlakteverharding;
- aanleggen oeverbeschoeiingen en betuiningen;
- ~~leggen of aanbrengen van ondergrondse of bovengrondse leidingen, installaties en apparatuur;~~
- ontgronden, bodem verlagen, storten van baggerspecie, ophogen, egaliseren, ontginnen en ontgraven, waaronder schelp- en zandwinning, ploegen, frezen, e.d.;
- opsporing (seismisch onderzoek) en winning (exploratie en exploitatie van (diepe) delfstoffen;
- opslaan, storten, bergen, deponeren, lozen, achterlaten, verbranden van al dan niet afgedankte of aan hun oorspronkelijk gebruik onttrokken voorwerpen, (vloeistof)stoffen, producten of materialen, of afvalwater;
- het verrichten van handelingen die wijziging van de waterkwaliteit in het natuurmonument beogen of ten gevolge kunnen hebben;
- het aanwenden van chemische bestrijdingsmiddelen en andere groei- en stoorstoffen;
- plaatsen van voor verblijf geschikte, al dan niet aan hun bestemming onttrokken voertuigen, (toer)caravans, kampeerauto's en tenten;
- het gebruik van de luchtkolom boven het natuurmonument door ultra lichte vliegtuigen (ULV's) e.d.;
- het betreden of bevaren van het op grond van artikel 17 van de Natuurbeschermingswet gesloten gebied (zie paragraaf 7.2);
- het uitoefenen van jacht anders dan op basis van het lopende jachthuurcontract. (In een natuurmonument zal in beginsel geen vergunning worden verleend voor uitoefening van de jacht, tenzij zulks noodzakelijk is in het belang van het natuurbeheer of ter beperking van wildschade, zoals beschreven in paragraaf 6.3);
- het verrichten van wetenschappelijk onderzoek.

Bovenstaande opsomming van vergunning- dan wel ontheffingplichtige handelingen is niet limitatief.

Voor zover men handelingen verricht die het gevolg zijn van de uitvoering van een overeenkomst welke met de eigenaar of de gebruiksgerechtigde is aangegaan vóór de aanwijzing als beschermd natuurmonument, geldt het verbod ex artikel 16 van de Natuurbeschermingswet, met inachtneming van de uit de overige artikelen voortvloeiende verplichtingen, niet. Voor het afsluiten van nieuwe overeenkomsten is men gehouden aan het in de diverse artikelen bepaalde.

Geen vergunning is vereist voor handelingen die zijn voorzien in een beheersplan ex artikel 14 van de Natuurbeschermingswet.

Vergunningen en ontheffingen kunnen schriftelijk worden aangevraagd bij het College van Gedeputeerde Staten van Overijssel, Postbus 10078, 8000 GB te Zwolle. (Zie ook paragraaf 8.)

Ten aanzien van het al dan niet verlenen van een vergunning of ontheffing wordt het volgende opgemerkt. Over de afweging van andere maatschappelijke belangen ten opzichte van het natuurbelang is uitgangspunt dat de effecten van activiteiten die inbreuk maken op het ecosysteem van het natuurmonument door middel van het stellen van voorwaarden teruggebracht moeten kunnen worden tot een aanvaardbaar niveau. Wanneer de nadelige effecten inherent zijn aan de activiteiten zal de activiteit zelf moeten worden beperkt en in het uiterste geval beëindigd, dan wel (bij nieuwe activiteiten) niet worden toegestaan. Anderzijds kan worden gesteld dat gebruiksvormen die geen inbreuk maken op het ecosysteem, ongemoeid gelaten worden.

7.2. Rechtsgevolgen ex artikel 14

Volgens artikel 14 van de Natuurbeschermingswet kan de Minister van Landbouw, ~~Natuurbeheer en Visserij, in overeenstemming met de eigenaar en de gebruiker, telkens~~ voor een periode van ten hoogste drie jaar, voor een beschermd natuurmonument of een gedeelte daarvan een beheersplan vaststellen, dat het behoud of het herstel van het natuurschoon of van de natuurwetenschappelijke waarden ten doel heeft. Ingevolge het derde lid van artikel 12 van de wet is voor de in het beheersplan vastgelegde handelingen geen vergunning vereist. Daarnaast brengt het beheersplan met zich, dat de eigenaar en gebruiker duidelijkheid verkrijgen over de handelingen die zouden moeten worden nagelaten in verband met het behoud van de kwaliteiten van het natuurmonument. Aan betrokkenen kan een vergoeding worden toegekend voor de uit een beheersplan voortvloeiende kosten of lasten die redelijkerwijs niet of niet geheel voor hun rekening behoren te komen.

7.3. Rechtsgevolgen ex artikel 16

Ingevolge artikel 16 van de Natuurbeschermingswet is het verboden een beschermd natuurmonument te verontreinigen, daarin planten, bloemen of takken uit te steken, te plukken, af te snijden of te vervoeren, dieren te verontrusten, te vangen of te doden of zulks te pogen of in het algemeen daarin schade aan de natuur toe te brengen. Dit artikel is met name gericht op incidentele bezoekers van het natuurmonument ofwel de recreanten. Voor zover men handelingen verricht die het gevolg zijn van uitvoering van een overeenkomst welke men (met eigenaar of gebruiker) is aangegaan vóór de aanwijzing als beschermd natuurmonument geldt dit verbod niet (art. 16, lid 2).

Met behulp van dit artikel is het mogelijk op te treden tegen het eventueel verrichten van schadelijke handelingen door bezoekers.

7.4. Rechtsgevolgen met betrekking tot de toegankelijkheid

Op grond van artikel 17 van de Natuurbeschermingswet is het verboden, zonder daartoe gerechtigd te zijn, zich te bevinden in of op een water, dat deel uitmaakt van een beschermd- of staatsnatuurmonument, indien op duidelijk zichtbare wijze is kenbaar gemaakt dat de toegang tot dit water verboden is. Dit artikel komt overeen met artikel 461 Wetboek van Strafrecht. Ingevolge dit artikel is het mogelijk dat (delen van) wateren al dan niet voor bepaalde perioden van het jaar worden afgesloten ten behoeve van het behoud of herstel van natuurwaarden. De titel voor "gerechtigd zijn" is gelegen in een privaatrechtelijke betredingsvergunning, afgegeven door of namens de terreineigenaar,

gekoppeld aan een publiekrechtelijke vergunning of ontheffing op basis van de Natuurbeschermingswet, voor een bepaalde activiteit in een onder de werking van artikel 17 gebracht gebied.

Afsluiting voor het publiek van een gebiedsdeel zal geschieden door toepassing van artikel 461 Wetboek van Strafrecht en artikel 16 en 17 van de Natuurbeschermingswet.

Als onderdeel van een recreatieve zonering van het gehele Zwarte Meer zullen de ondiepe watergedeeltes van het beschermd natuurmonument op grond van artikel 17 worden gesloten. De verbinding tussen het Ganzendiep en het Ramsdiep wordt hiervan uitgezonderd.

7.5. Relatie met andere instrumenten

Naast de Natuurbeschermingswet is een aantal andere wetten, verordeningen en regelingen van toepassing op het Zwarte Meer, bv. de bestemmingsplannen, de Algemene Politie Verordening, de Visserijwet, de Mijwet en de Ontgrondingenwet. Ten opzichte van andere wettelijke regelingen geldt het principe van meersporigheid. Daarbij is het regime van de Natuurbeschermingswet imperatief, dat wil zeggen dat voor alle activiteiten die schadelijk (kunnen) zijn voor natuurwaarden of die ontsierend zijn, het vergunning- of ontheffingvereiste geldt, ongeacht of de betreffende activiteit al in andere kaders is getoetst.

8. INLICHTINGEN EN TOEZICHT

Vragen over deze aanwijzing kunnen worden gericht aan de regionale directies van het ministerie van LNV (directie Oost voor wat betreft het landgedeelte en directie Noordwest voor wat betreft het watergedeelte); adressen: Postbus 554, 7400 AN Deventer, telefoon 0570-668888, resp. Postbus 603, 1110 AP Diemen, telefoon 020-4953100.

Vragen over alle andere zaken, zoals vergunningen en ontheffingen ex artikel 12, 16 en 17, de beheersvisie en het beheersplan ex artikel 14 kunnen worden voorgelegd aan de provincie Overijssel. Vergunningen en ontheffingen dienen schriftelijk te worden aangevraagd bij het College van Gedeputeerde Staten van Overijssel, Postbus 10078, 8000 GB te Zwolle, telefoon 038-4252525.

MINISTERIE VAN LANDBOUW,
NATUURBEHEER EN VISSERIJ

Dir.-Gen. Landelijke Gebieden
en Kwaliteitszorg

Directie Natuur-, Milieu- en
Faunabeheer

NMF-90-10086

10 oktober 1990

DE STAATSSECRETARIS VAN LANDBOUW, NATUURBEHEER EN VISSERIJ

Overwegende dat het gebied bekend onder de naam "Zwarte Meer" bestaat uit terreinen en wateren welke van algemeen belang zijn uit een oogpunt van natuurschoon en om hun natuurwetenschappelijke betekenis en mitsdien vallen onder de begripsomschrijving van natuurmonumenten in de zin van artikel 1, onder b, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572);

Gehoord de Natuurbeschermingsraad, het College van Gedeputeerde Staten van de provincies Flevoland en Overijssel en Burgemeester en Wethouders van de gemeenten Brederwiede, Genemuiden, Kampen en Noordoostpolder;

Handelende in overeenstemming met de Minister van Verkeer en Waterstaat en de Staatssecretaris van Financiën;

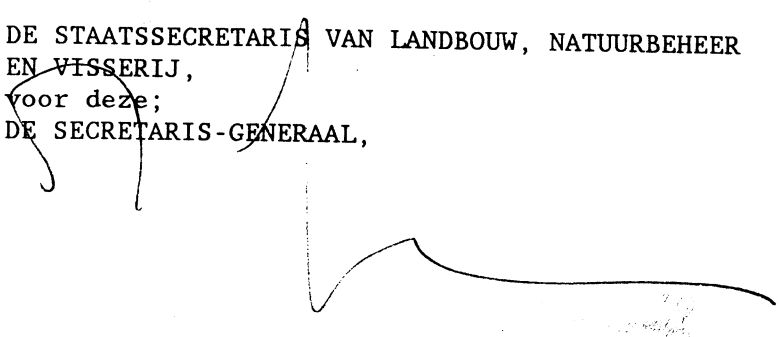
Gelet op artikel 21, eerste en tweede lid, van voornoemde wet;

B E S L U I T

- I Het op de bij deze beschikking behorende kaart SN 105 aangegeven gebied, bekend onder de naam "Zwarte Meer", dat eigendom is van de Staat, wordt aangewezen als staatsnatuurmonument.
- II Bij deze beschikking gaat een toelichting die in samenhang met deze beschikking moet worden gelezen.

Van deze beschikking zal mededeling worden gedaan in de Staatscourant.

DE STAATSSECRETARIS VAN LANDBOUW, NATUURBEHEER
EN VISSERIJ,
voor deze;
DE SECRETARIS-GENERAAL,

Toelichting, behorende bij beschikking NMF-90-10086

1. Inleiding

Het staatsnatuurmonument "Zwarte Meer" bestaat uit een groot randmeer met ondiepe oeverzones en het Vogeleiland.

Het staatsnatuurmonument is gelegen in de gemeenten Brederwiede, Genemuiden, Kampen en Noordoostpolder en beslaat een oppervlakte van ca. 1650 ha. De aanwijzing heeft betrekking op gronden en water in eigendom van de Staat, voorzover buiten de vaargeulen gelegen. Het gebied is aangewezen vanwege de grote botanische en ornithologische betekenis.

De zuidelijke oeverrand herbergt een groot aantal vegetatietypen met een aantal op grond van de Natuurbeschermingswet beschermde plantesoorten. Deze vegetatietypen vormen een geschikt broed-, rust- en fourageergebied voor vele vogelsoorten. In het Zwarte Meer komen 9 soorten broedvogels voor die vermeld staan op de in het kader van Richtlijn no. 79/409/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 2 april 1979, inzake het behoud van de vogelstand (Pb. EG no. L103 van 25 april 1979) vastgestelde nationale lijst van met uitroeiing bedreigde of speciaal gevaar lopende soorten (28 november 1985).

In het Zwarte Meer is van 5 vogelsoorten vastgesteld, dat regelmatig meer dan 1% van de Noord-West Europese populatie aanwezig is. Op grond van de criteria van de Overeenkomst inzake watergebieden van internationale betekenis, in het bijzonder als verblijfplaats voor watervogels, de zogenaamde Conventie van Ramsar (d.d. 2 februari 1971, Trb. 1975,84) is het Zwarte Meer daardoor een water- en moerasgebied van internationale betekenis.

Een belangrijke factor voor het functioneren van het aquatisch systeem is de waterkwaliteit. Ondanks verslechtering van de waterkwaliteit, sedimentatie van verontreinigd slib, uitvoering van ontgroningen en recreatieve ontwikkelingen in de laatste decennia herbergt het gebied nog hoge natuurwaarden.

Met een beheer afgestemd op de verdere ontwikkeling van de waarden van het gebied en op handhaving van voldoende rust zullen de natuurwaarden nog kunnen toenemen.

Een algemene verbetering van de waterkwaliteit in het Rijn-IJsselsysteem en in het Vechtsysteem zal het Zwarte Meer rechtstreeks ten goede komen.

Natuurwetenschappelijke betekenis en natuurschoon

1. Bodem en waterhuishouding

De bodem van het Zwarte Meer kan worden gekwalificeerd als een Zuiderzee-bodem en wordt gekenmerkt door een samenstelling van vrij grof materiaal, zand, grind en keien, afkomstig uit het Pleistoceen.

Na het ontstaan van de Zuiderzee in het Holoceen werden over dit grove materiaal afwisselend zee- en rivierkleipakketten afgezet. In de monding van het Zwartewater heeft een versterkte sedimentatie van slibrijk

materiaal plaatsgevonden.

Door het afsluiten van de Zuiderzee in 1932 en het aanleggen van de dijk om de Noordoostpolder in 1942 nam de sedimentatiesnelheid toe en veranderde de samenstelling van het slib naar uitsluitend rivierklei.

In het Zwarte Meer wordt een zomerpeil van 0.2 m - NAP en een winterpeil van 0.4 m - NAP aangehouden. Het Zwarte Meer wordt gevoed door water uit het Kadoelermeer, Zwartewater, Goot, Ganzendiep, Veneriete en polderwater van het Kampereiland. Op deze wateren wordt water uitgeslagen afkomstig van de aangrenzende polders.

In periodes met sterke westenwind vindt opstuwing van water plaats afkomstig uit Ketelmeer en Zwarte Meer in de richting van het Zwartewater, zodat aldaar uiterwaarden blank kunnen komen te staan.

De laatste decennia is het water van het Zwarte Meer sterk geëutrofiëerd vooral als gevolg van de hoge fosfaatbelasting van water afkomstig uit de Overijsselse Vecht, die via het Zwartewater in het staatsnatuurmonument uitmondt. Een hoog fosfaatgehalte veroorzaakt algenbloei, hetgeen een negatieve invloed heeft op het zuurstofgehalte en de helderheid van het water. Uit een oogpunt van zuurstofgehalte is de waterkwaliteit van het Zwarte Meer in vergelijking tot de landelijke basiskwaliteitsnormen redelijk te noemen. Een bron van zorg vormt evenwel de belasting van het Zwarte Meer met gechlloreerde koolwaterstoffen en kwik.

2.2. Flora en Fauna

Bij de zuurstofvoorziening van het Zwarte Meer spelen Diatomeeën (kiezelwieren) een belangrijke rol. Diatomeeën vormen een belangrijke voedselbron voor vissen en weekdieren.

Als gevolg van eutrofiëring van het water is er sprake van een verandering in de samenstelling van de fauna van ongewervelde dieren. De toename van de bloedzuiger *Helobdella stagnalis* en de wormen van het geslacht *Tubifex* duiden op een sterke mate van verontreiniging.

De visfauna in het Zwarte Meer is kwantitatief en kwalitatief rijk ontwikkeld. Naast Brasem, Spiering, Pos, Snoekbaars, Paling, Snoek, Baars, Blankvoorn, Winde en Schubkarper worden incidenteel Zeeforel, Kwabaal, Rivier- en Zeeprík en de Meerval aangetroffen.

De Meerval en de Rivierprík zijn op grond van de Natuurbeschermingswet beschermde diersoorten.

De vegetatie van het Zwarte Meer beperkt zich tot de randen, oeverzones en ondiepe watergedeelten van het gebied.

Van "open water" naar het land kan de volgende vegetatiezonering worden onderscheiden: vegetatie van drijvende waterplanten, vegetatie van waterplanten en Mattenbies, Lisdoddegordel, Ruigtkruidengordel en Riet met ruigtekruiden.

Na de afsluiting van de Zuiderzee zijn in de vijftiger en zestiger jaren de Fontein- en Kranswiervelden sterk achteruit gegaan. Sinds de tweede helft van de jaren '70 breidt het Schedefonteinkruid zich weer uit.

In de ondiepe slibrijke zuidelijke zone komt op grote schaal Mattenbies voor; bij verdergaande verlandings neemt het aandeel van riet- en ruigteve-

getaties toe. Kenmerkende soorten daarbij zijn: Kalmoes, Grote waterweegbree, Dotterbloem, Bittere veldkers, Valse voszegge, Pluimzegge, Kale jonker, Waterscheerling, Koninginnekruid, Koekoeksbloem, Moerasmelkdistel, Grote egelskop, Echte en Kleine valeriaan. De aangetroffen Vleeskleurige en de Rietorchis zijn op grond van de Natuurbeschermingswet beschermd.

Behalve algemeen voorkomende zoogdiersoorten als Ree, Haas en Woelrat komen ook minder algemene soorten voor als Hermelijn, Waterspitsmuis, Dwergmuis en Rosse woelmuis.

Het Zwarte Meer is van belang als fourageergebied voor een vijftal vleermuissoorten (alle wettelijk beschermd): de Laatvlieger, de Dwergvleermuis, de Rosse Vleermuis, de Watervleermuis en de Meervleermuis.

Het Zwarte Meer is vanwege zijn functie als broed-, fourageer-, slaap-, doortrek- en overwinteringsgebied belangrijk voor vele vogelsoorten. Van de 43 soorten broedvogels zijn Roerdomp, Purperreiger, Zomertaling, Bruine kiekendief, Porseleinhoen, Rietzanger, Grote karekiet, Blauwborst en Baardmannetje geplaatst op de in het kader van de eerdergenoemde Richtlijn van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand vastgestelde nationale lijst van met uitroeiing bedreigde of speciaal gevaar lopende soorten (28 november 1985).

Het gebied vervult een fourageerfunctie voor de Lepelaar en de Kleine zwaan en voor de Aalscholvers uit de nabijgelegen kolonie in de Wieden. 's Winters is het Zwarte Meer een belangrijke slaappleaats voor zeer grote aantallen Kol- en Rietganzen.

De aantallen Lepelaars, Aalscholvers, Kleine zwanen, Kolganzen en Grauwe ganzen overschrijden de internationaal gehanteerde 1%-norm van de Conventie van Ramsar.

2.3. Natuurschoon

Het Zwarte Meer is landschappelijk een zeer aantrekkelijk gebied, vanwege zijn grote openheid.

Grote delen van de zuidelijke en oostelijke oevers hebben nog een natuurlijk karakter, door de geleidelijke overgang van water naar land. De factor rust in het gebied draagt in belangrijke mate bij aan de beleving van ruimte en natuurschoon.

Begrenzing

De begrenzing van het staatsnatuurmonument is gebaseerd op de eigendomssituatie van het gebied. De eigendommen van de Staat worden aangewezen als staatsnatuurmonument en staan als zodanig aangegeven op de bij de beschikking behorende kaart SN 105.

De begrenzing van het gebied wordt gevormd door in het noorden de teen van de Zwartemeerdijk, in het westen door de Ramspolbrug, in het zuiden de gemeentegrens van Kampen (het deel ten westen van de monding van het Ganzendiep), de teen van de dijk van de Cock's polder (het deel ten oosten van de monding van het Ganzendiep) en de teen van de dijk van de polder De Heuvel en het Scheepvaartgat, in het oosten de oeverwal van de

Groote Buitenlanden.

De hoofdvaargeulen zijn buiten het aangewezen gebied gehouden, evenals het Scheepvaartgat.

4. Ruimtelijk beleid

Het Zwarte Meer is in het Structuurschema Natuur- en Landschapsbehoud opgenomen in de beleidscategorie "Noordzee en Grote Wateren" en aangegeven als "Grote Eenheid Natuur". In dit structuurschema wordt het Zwarte Meer als belangrijk ganzenoverwinteringsgebied aangemerkt.

Het structuurschema Openluchtrecreatie stelt een consoliderend beleid voor ten aanzien van de openluchtrecreatie op het Zwarte Meer met uitzondering van de vaargeulen.

Het provinciaal beleid, verwoord in de streekplannen Noordwest-Overijssel en IJsselvallei, sluit grotendeels aan bij het rijksbeleid. Die delen van het Zwarte Meer die behoren tot de provincie Overijssel zijn in de streekplannen Noordwest-Overijssel en IJsselvallei ingedeeld in de zones Landelijk gebied IV. Daarin zijn de waarden van natuur en landschap toetssteen voor nieuwe ontwikkelingen.

De in zone Landelijk Gebied IV voorkomende gebieden zijn vrijwel uitsluitend van natuurwetenschappelijke en landschappelijke betekenis. De oeverlanden van het Zwarte Meer in het streekplan IJsselvallei zijn ondergebracht in zone IV.

In de gebieden die in zone Landelijk Gebied IV zijn ingedeeld wordt de ontwikkeling van natuur en landschap bevorderd. Recreatief medegebruik is mogelijk voor zover niet strijdig met de ontwikkeling van natuur en landschap. Agrarisch gebruik is hier ondergeschikt aan de natuurfunctie.

De provincie Flevoland heeft nog geen streekplan voor het Zwarte Meer vastgesteld.

De bestemmingsplannen van de gemeenten Noordoostpolder, Kampen en Genemuiden kennen het Zwarte Meer de bestemming "natuurgebied" toe, terwijl het bestemmingsplan van de gemeente Brederwiede aan het Zwarte Meer de bestemming "natuurgebied" en aan de aangrenzende oeverlanden (in hoofdzaak) de bestemming "agrarisch gebied met grote landschappelijke waarden" toekent.

De bestemmingsregelingen in deze plannen zijn toegesneden op het behoud van de natuurwaarden in het Zwarte Meer.

5. Gebruik en beheer

5.1. Huidig gebruik en beheer

Het Zwarte Meer is nauwelijks over de weg bereikbaar. Slechts op twee plaatsen in de Noordoostpolder reikt de openbare weg tot aan de oevers van het Zwarte Meer. Surfers maken in toenemende mate van deze twee locaties gebruik.

Per schip is het Zwarte Meer bereikbaar via het Zwarte Water, het Kadoeler Meer, Vollenhovermeer, het Ketelmeer, de Goot en het Ganzendiep. De vaargeulen zijn bestemd voor de beroepsvaart en de recreatievaart. De diepte bedraagt maximaal 6 meter. Evenwijdig aan de vaargeul wordt een retourstroom geul gegraven, die maximaal een diepte van NAP - 10 meter krijgt met een maximale breedte van 150 meter. Het water kan zodoende niet te sterk opstuwen bij langdurige zuidwestenwind en oeverlanden langs het Zwarte Water en Zwarte Meer komen niet meer onder water te staan.

Het Vogeleiland wordt beheerd met als hoofddoelstelling het instandhouden van het wilgenbos en de overgangszones naar open water, zodat flora en fauna zich hier optimaal kunnen ontwikkelen. Drijflijnen zorgen voor een zonering van het recreatief gebruik. Op het Vogeleiland staat een transformatorhuisje dat de lichtbakens op het Zwarte Meer voorziet van electriciteit.

De rietlanden, oeverlanden en ondieptes, in beheer zijnde bij het Staatsbosbeheer, worden beheerd met als hoofddoelstelling het instandhouden van een moeras-ecosysteem, kenmerkend voor een zoetwatermeer.

De rietlanden langs de oostelijke oever van het Zwarte Meer worden voor een groot deel jaarlijks gemaaid.

Nabij de Ramspolbrug kruisen twee hoogspanningsleidingen het Zwarte Meer. De 110 KV-leiding zal worden verkabeld, een nieuwe 380 KV-leiding zal worden aangelegd.

De beroepsvisserij wordt door 5 beroepsvissers uitgeoefend. De jacht op het Zwarte Meer wordt nog door 1 persoon uitgeoefend aan de oostelijke oevers.

5.2. Gewenst gebruik en beheer

Algemene beheersdoelstelling voor het staatsnatuurmonument Zwarte Meer is behoud en verbetering van het aquatisch ecosysteem.

Met het oog op de huidige en de potentiële natuurwaarden verdient het aanbeveling het Zwarte Meer niet verder te ontsluiten.

Het herstellen van oorspronkelijke biotopen in dit zoetwaterecosysteem kan plaatselijk worden bewerkstelligd door middel van natuurontwikkeling.

Ten aanzien van de openluchtrecreatie dient buiten de bestaande vaargeulen en buiten het verlengde van het Ganzendiep een zeer terughoudend beleid gevoerd te worden. De kwetsbare ondiepe oeverzones dienen door middel van zonering gevrijwaard te blijven van recreatief medegebruik.

Gelet hierop is het gewenst in de ondiepe delen van het staatsnatuurmonument artikel 17 van de Natuurbeschermingswet toe te passen. Dit betekent dat ten zuiden van het Ramsdiep en ten westen van het Zwolsche diep, het ondiepe water wordt afgesloten. Als grens wordt hierbij de jachtbebakening aangehouden die op ongeveer NAP-1.50 meter ligt. Een uitzondering geldt voor het bestaande recreatieve gebruik dat de kleine watersport maakt van de verbinding tussen de monding van het Ganzendiep en het Ramsdiep. Voor het gebied gelegen tussen het Ramsdiep en het Zwanendiep wordt eveneens de jachtbebakening gehanteerd.

Voor het gebied gelegen ten oosten van het Zwolsche diep en het Zwanendiep wordt als grens de vaargeul aangehouden. In het overige gedeelte van het staatsnatuurmonument blijft recreatief medegebruik mogelijk.

De recreatieve zonering dient uitgewerkt te worden in beheersafspraken, die ook betrekking kunnen hebben op de ondiepe zuidelijke oeverzones ten westen van het Ganzendiep, welke in eigendom zijn van de gemeente Kampen en dus buiten de begrenzing van het staatsnatuurmonument vallen. Daarbij kan ook zonering in de tijd worden betrokken.

Ontgrondingen buiten de vaargeulen en de retourstroomgeul dienen niet plaats te vinden.

Recent is een milieu-effectrapportage uitgebracht ten behoeve van de waterstaatswerken ter beveiliging van West-Overijssel. Diverse alternatieven voor het bereiken van het gewenste veiligheidsniveau zijn daarbij nog in het geding. In deze alternatieven spelen ondermeer een dijkverhoging en een stormvloedkering bij Ramspol een rol. De aanwijzing tot staatsnatuurmonument zal aan de uitvoering van de uiteindelijk gekozen variant geen beperkingen in de weg leggen.

Een goed waterkwaliteitsbeheer is van groot belang voor een goed functioneren van het Zwarte Meer als ecosysteem. Een afname van de fosfaatbelasting van het aangevoerde water zal de algengroei doen verminderen en het doorzicht van het water verbeteren.

Het beheer van de riet- en oeverlanden zal afgestemd dienen te zijn op de flora en fauna. Hierbij dient rekening te worden gehouden met de instandhouding van het rietlandareaal.

Het is gewenst pleksgewijs smalle stroken riet te laten staan die in een maaischema om de 2 jaar moeten worden gemaaid. Deze stroken overjarig riet bieden soorten als Lepelaar, Purperreiger, Roerdomp, Waterral, Grote en Kleine karekiet en Baardmannetje het juiste broedbiotoop.

Rust in en om het Zwarte Meer moet in de toekomst gewaarborgd blijven. Het is, met oog op de handhaving van de rust, gewenst dat de jacht niet wordt geïntensiveerd.

De beroepsvisserij kan gehandhaafd worden.

Rechtsgevolgen van de aanwijzing

Volgens artikel 16 juncto artikel 21, vierde lid, van de Natuurbeschermingswet is het behoudens ontheffing verboden een staatsnatuurmonument te verontreinigen, daarin planten, bloemen of takken uit te steken, te plukken of af te snijden of te vervoeren, dieren te verontrusten, te vangen of te doden of zulks te pogen of in het algemeen daarin schade aan de natuur toe te brengen. Dit artikel is met name gericht op incidentele bezoekers van het natuurmonument, ofwel de recreanten.

Voorzover men handelingen verricht die het gevolg zijn van de uitvoering van een overeenkomst welke met de eigenaar of gebruiker is aangegaan vóór

de aanwijzing als staatsnatuurmonument (bijvoorbeeld verhuring van de jacht) geldt dit verbod niet.

Met behulp van artikel 16 is het mogelijk in het natuurmonument handelingen die verstoring of schade kunnen veroorzaken, zoals surfen of crossen met motorvoertuigen of fietsen, tegen te gaan.

Volgens artikel 17 juncto artikel 21, vierde lid, van de Natuurbeschermingswet is het verboden zonder daartoe gerechtigd te zijn, zich te bevinden in of op een water dat deel uitmaakt van een staatsnatuurmonument, indien op duidelijk zichtbare wijze is kenbaar gemaakt dat de toegang tot dit water verboden is. Ingevolge artikel 17 is het mogelijk dat (delen van) wateren, al dan niet voor bepaalde delen van het jaar, worden afgesloten ten behoeve van het behoud of herstel van de natuurwaarden.

Volgens artikel 21, derde lid, van de Natuurbeschermingswet dient het beheer van een staatsnatuurmonument gericht te zijn op het behoud of het herstel van het natuurschoon of van de natuurwetenschappelijke betekenis. Voor waterstaatkundige werken, niet zijnde dagelijkse beheers- en onderhoudswerkzaamheden, is vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet nodig. Op grond van deze regeling is voor onderhoudsbaggerwerk in de hoofdvaargeul, de retourstroomgeul en Ramsgeul geen vergunning vereist.

In zijn algemeenheid geldt overigens dat voor handelingen die schadelijk zijn voor de natuurwetenschappelijke betekenis of het natuurschoon van het natuurmonument vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet nodig is.

7. Inlichtingen

De consulenten Natuur-, Milieu- en Faunabeheer van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij in de provincies Flevoland en Overijssel kunnen inlichtingen verschaffen over de Natuurbeschermingswet en de toepassing ervan op het "Zwarte Meer".

Het adres van de Consulent Natuur-, Milieu-, en Faunabeheer te Flevoland is: Postbus 1021, 8200 BA Lelystad, telefoon 03200-22666; het adres van de Consulent Natuur-, Milieu- en Faunabeheer te Overijssel is Postbus 10051, 8000 GB Zwolle, telefoon 038-210533.

Vergunningen en ontheffingen dienen schriftelijk te worden aangevraagd bij het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Directie Natuur-, Milieu- en Faunabeheer, Postbus 20401, 2500 EK 's-Gravenhage.